

*I yúuxari té joo'yúuxaca'a
í San Marcos*

*El Evangelio según San Marcos
en el
Cora de Santa Teresa*

La Liga Bíblica

Las Sagradas Escrituras para Todos

*Las ilustraciones por Louise Bass son propiedad de
©The British & Foreign Bible Society, 1994.*

Primera edición 2004

Versión electrónica
San Marcos
en el Cora de Santa Teresa
ISO 639-3 cok

©La Liga Bíblica, A.C., 2005
México, D.F.

Í yúuxari tí joo'yúuxaca'a í San Marcos

Juan pú tyihuá'ixaatye' a'ájna jóo' tí quéé áa' tyi'táj
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 ¹ A'yáa pú éenye'que' huatyóoche í nyúucari tí a'yán tyáaxa a'ájna í Jesús í Ciriistu'u tí ajta yójra' pué'en cí Dios.

² A'yáa pú tyo'yúuxaca' í a'táj tí'ríi já'tyee tí jaxájtaca' í Dios tí jitzé huatamá'can. A'yáa pú ántyapuaaca' a'ájna tíjín Isaías. A'yáa pú tyo'yúuxaca' tíjín:

A'yáa pú í Dios tyíxa a'ájci jime' í tí ja'án yóojra' í ípuari japuá a'yán tíjín:

“Íjii xaa nyú'u, nuu'ri a'táj huata'ítyi í tí anaquéé huataséjre'si pequée muáa.

A'íi pú a'ín pue'een í tí anaquéé tyíhuo'tiéxaatye'si í tyeítye majtá'aj mí muajchó'va'a.”

³ Ajta nu'u í Dios a'yán tíjín:

“A'ájna í tí anaquéé tyíhuo'tiéxaatye'si, a'íi pú nu'u u ál'jiihua já'me ja'ájna já'hua' itzitá.”

A'yán tíjín: “Náa xu tyámua' tyítyahuóo'uure mua'áa, jii'nyé a'íi pú má já've'mé í tavástara'.

Caxú atyánaamua í juyáara' jitzé.”

⁴ A'ájna í tí nu'u anaquéé huataséjre'si, a'ii pú a'ín pue'een a'ájna í Juan í tí huá'íraca'a. Aá pú jo'tyávaaca'a jóo' tí quéé já' tyi'titacaa. A'yáa pú tyihuá'ixaatya'ca'a tí a'yán tyúuxe've' máj seeque tyúu'muaa'tyi mej mí a'yán huárinyi jé'ej tí ye'é tyáaxe've' í Dios. Tí'quí a'ín huá'íran í Juan tí ij í Dios tyíhuo'tó'uunyi' í máj quéé xá'pu'i'n huaríj a'ájci jimí.

⁵ Mat'íj mí náijmi' á je're'nyé a'ájna jóo' tí jo'tyávaaca'a í Juan. Eéhua mu curiá'cixi tíj na' ja'ú tí huacá'a a'ájna í chuéj japuá tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Judea, majtá a'íima í máj a'ún huacháatime a'ájna chájta' tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Jerusalén. A'íj pu'u tána' jitzé ajtyáma'can a'ájna í Judea.

Mat'ij jaataxájtaca' í máj quée xá'pu'i'n huarfj í Dios jimí, áj pu í a'fjna í Juan huó'íiri' ja'ájna í játya'na jitzé tí a'yán tyaja'rájtyapua tijín Jordán.

⁶ Ajta a'fjna í Juan, a'yáa pú eé'nye' tyí'chajca' í cfíxuri tí jitzijhua í cameeyu ju'xa' jime'. Ajta navij jín jahuóoji'ca'ca'a. Ajta tzi'huéimua'a pú cfímacaria'a, ajta saratyé cua'caria'a í ítzita máj huáxoo. ⁷ A'yáa pú tyihuó'ixáatyé'sima'a tijín:

—Síj pú yá já'vé'mé óoche' tí jéetze' va'cán jín tyi'tyéjvé a'fjna nyequée nyaa. A'fij pú'ij jín quée nyaci'puaj nyéetzi nyaj tyi'tj jín tyi'tyávaaca í tí cflé'n a'fjci jimí a'fjna tí yá á' vé'mé. Capú xaa nyú'u nyaci'puaj nyéetzi nyej nyí ajta 'í'pí'xi' í ca'quéera'. ⁸ A'yáa nu xaa nyú'u nyeri jamuá'íiri' í jájtyi jime'. Ma ajta a'fjna, séej pú huata'ítyi í tí huatyá'ítzeere'si í já'mua. Í Júuricama'ra' í Dios, a'í pú utyá'asi mú já'mua tzajta'.

Tí'ij í Juan já'íiri' í Jesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ A'yáa pú tyu'rj a'ájna tí'ij huá'íiraca'a í Juan. Aj pú ij á je'rényé í Jesús. Ja'áa pú a'rájrá a'újna Nazaret, chájta' tí já'maa'can a'ájna já'hua' Galileeya. Aj pú ij a'fín í Juan já'íiri' cfí Jesús í játya'na jitzé tí a'yán tyaja'rájtyapua tijín Jordán.

¹⁰ Tíj na'a í Jesús tyé'táara í jáata', áj pu ij jaaséj í tí antacú í tajapuá. Aj pú ij a'íj huaséj í Júuricama'ra' í Dios í tí áj je'cá-ma'caa. A'yáa pú huasé'rihua tíj cúcui'. Aj pú'ij í mu'úutz'a'n japuá an ooyíjxi. ¹¹ Ajta jé'en nyúucari huánamuajri' í tí uj e'cánamuajre í tajapuá. A'yáa pú utyecána muajre' tíjín:

—Niyóoj paj pué'en í nyaj huápuí' muaxe've'. Eé'cá paj tyámua' tyínyatá'ca.

**Tí'ij a'ín tyiyaaru' tyu'tatyésé jé'ej tí
tyaamuée'tín a'íjci í Jesús**

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Tì'quí a'ín í Júuricama'ra' í Dios ca'nyéjri jín yoo'ví'tí cí Jesús a'ájna já'hua' jóo' tí quéé já' tyi'tíj. ¹³ A'ájna jóo' tí quéé já' tyi'tíj, a'yáa pú já'tyee see máxcire' japuan tamuáamuata' xicáj. Ja'áa pú jo'tyávaaca'a jóo' máj tyi'tyán jo'cí'ca'a simuaruunyi. Tì'quí a'ín í tyiyaaru' tyu'tyéésé tí 'ij ca'nyíjra' jaatá'n a'íjci í Jesús tí'ij tyi'tíj jín huamuée'tiche'n í Dios jimí. Peru capú a'yán tyá'rá. A'í mu jaatyáhuí cí Jesús í máj tyí'huíre' í tajapuá í Dios jimí.

Jesús pú huatyóoche í tí tyu'muáre' a'ájna í Galileeya

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Tí'ij jeetyánami'huaca' í Juan, áj pú'ij í Jesús já jo'tanyé a'ájna Galileeya. A'í pú huo'tiéxaa í Dios tí jaa'íjca cí Juan, í Dios tí tyí'íjta naínjapua í cháanaca. ¹⁵ A'yán tíjín:

—Puu'rí tya'rá'a a'ájna í tí a'yán átyójoo'ré'nyejsi í tí tyu'ta'íjta í Dios naín japuá íiyaj ní cháanaca japuá. Siatá'aj seeque huárini, siajtá'aj seeque tyúu'muaa'tyi a'íjci jime' jé'ej tí tyáaxe've' í Dios. Siata'a seajtá já'ntzaahuatye' í nyúucari í tí jín í Dios já'mua japuá huatányuusi.

**Jesús pú huo'tajé í máj muáacua í
huei'tyéé máj je'tajá'puana**

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Tì'quí í Jesús pú a'ún ajtyáma'caa a'ájna véjri' jóo' tí ja'vá'ase í jájtyi tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Galileeya. Aj pú'ij a'íjma huaséj í Simón, ajta í Andrés í juutzájra' tí pué'een í Simón. A'íj mu óohua'naa í tápe'ri í jáata'. A'yáa mu tyee-yí'tihua' a'íjma í máj huei'tyéé e'tajá'puana'a. ¹⁷ Aj pú'ij a'yán tyíhuo'tiéxaa í Jesús tíjín:

—Mu sio'tié'yi' nyée jimí siata'a nyajamuán jó'ujhua'nye'. Nyaa nu tyajá'muamua'tye siata'a quée ché' a'yán huei'tyéé tyé'tajá'puana', sulu a'íjma xu'u si ca'nyíjra' huo'tá'si í tyeítte mata'a mí nyéetzi mana' ná'antzaahuatye'n.

¹⁸ Aj mu mí huatóoxaahuataca'. Aá mu'u mí á tyójoopíj í tápe'ri a'ájna. Matí'ij mí jamuán jóo'ju' í Jesús.

¹⁹ Tì'quí tí'e 'ayée jo're'nyé. Aj pú 'i séej huaséj í a'tíj tí a'yán ántyapuaa tíjín Jacobo. Yójra' pú pué'en í Zebedeu. A'íj pú ajta huaaséj a'íjci í Juan, í tí juutzájra' pue'een í Jacobo. Ja'áa mu jaráatyá'a í baarcu jitzé. Tyámua' mu tyí'uuriajca' í tápe'ri í tí tyí'sujtza'nyica'a. ²⁰ Aj pú 'i í Jesús huo'tajé. Aj mu mí jaatáxaahuataca' í tápe'ri mej tyámua' tyí'uuriajca'. Majtá í jutáata aá mu'u mí yoorée í baarcu jitzé, majtá í mej jimín tyí'muarie'ca'a. Matí'ij mí Jesús jamuán jo'c'íj.

A'íjna í tyévíj tí tyiyaaru' tzajta' úu sejria'ca'a

(Lc. 4:31-37)

²¹ Aj mu mí a'úun jo'tyájrupi í chájta', tí a'yán tya'rájtyapuaa tíjín Capernaum. Tí'ij tya'rá'a a'ájna í xicáara' jitzé í máj jitzán jusisoo'píhua', áj pú'íj í Jesús jutyájrupi í tyeyúu tzajta'. Ja'úu pú tyíhuo'muá'tye. ²² A'íjna í Jesús, capú chá'tina'a tyi'tíj huá'mua'tyajca'a a'yájna matíj í seican í máj majtá a'úun tyihuá'mua'tyajca'a a'íjma í máj tyé'eyu'uxacaria', sulu a'yáa pú tíj í tí va'cán jín tyi'tyéjvéé tyii'tíj jime' tí ve'ée. Aj mu mí jé'ej tyoo'taséj matí'ij ja'íj huánamuajri'. ²³ Ajta pú s'íj í tyévíj ja'úun jo'tyávaaca'a í tyeyúu tzajta', tyiyaaru' tí tzájta'n sejria'ca'a. Jé'ej pú puá'a tyi'tyáxajtasima' a'íjna í tyiyaaru'. ²⁴ A'yán tíjín:

—Íjhuela, jé'ej cu puá'a jé'ca, ¿Jii'nyé tyi'tíj petyí'mua'ree ityájma jimí, muáa, Jesús pa tá'antyapuaa Nazaret paj já'maa'can? ¿Nyi quí a'íj jín mú po've'me pej ta'ntyipuá'ri-tye'n? Tyámua' nu tyí'muamua'tye a'tíj paj pué'en. Ja'úu paj jo've'mé í Dios jimí, pajtá yójra' pué'een.

²⁵ Aj pú'íj í Jesús ajtyá'xi cí tyiyaaru'. A'yán tíjín:

—Capaj a'yán tyíxajta. Jíirájra' mú tyévíj jitzé. —A'yáa pú tye'ejtyá'xi a'íjna í Jesús.

²⁶ Aj pú'íj í tyiyaaru' jaatacá'tziz cí tyévíj ca'nyín jime'. Tì'quí huajíjhuaca' a'íjna í tyiyaaru' tí tzajta' úu sejria'ca'a a'íjci í tyévíj. Aj pú'íj jíirájra' í tyévíj tzajta'. ²⁷ Aj mu mí

jé'ej tyoo'taséj a'ñima í máj ja'ún ja'tyóosiiria'ca'a. Jé'ca mu tyúu'ixaatya'ca'a séej jamua ajta séej. A'yán tijín:

—¿Ja'tányí pué'een ja'mújna í tí jájcuan jín tyi'tyéjvé?
¿Jo'quí já'maa'can? Cu xaa tij í tí tyi'tyéjvé tyi'tíj jime' tí ve'ée. A'múu pú tyihuá'ijtye' í tyiyaaru'. Majtá a'ñin já'tzaahuatye' jé'ej tí ye'é tyíhuo'tiéxaatye'si. —A'yáa mu tyúu'ixaatya'ca'a í tyeítte.

²⁸ Majtá jé'en mu náijmi'que' jáamua'reeri' tíj na' ja'ájna í Galileeya jé'ej tí tyi'tíj jín huaríj í Jesús.

Jesús pú tyáahuua í muu'nyáara' a'ñjci í Simón

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Aj mu mí iiráací í tyeyúu tzajta'. Mat'íj mí a'úun a'rá'a í Simón tí já'ché, ajta í Andrés. Ajta a'ñina í Jacobo, ajta í Juan, a'ñi mu huáa' jamuán jó'ujhua'nya'a. ³⁰ A'ñi pú a'úun jé'rá-ca'atyí í muu'nyáara' í Simón. Tyí'cui'ca'a a'ñjna. Puistaca'a. Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa cí Jesús tijín:

—Jé'ca pú tyí'cui' í nyamú'.

³¹ Aj pú'ij a véjri' júxíria'ca'a a'ñjci jimí a'ñjna í Jesús. Tí'ij í ajví' í muájca'ra' jitzé. Tí'quí ja'ríáj. Aj pú'ij jíyee'tzójme huarúj. Ajta jé'en a'ñjna í tí tyí'cui'ca'a tyíhuo'cuéé.

Jesús pú tyíhuo'huaa éehua í máj tyícuicui'ca'a

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Ja'tzáj chúmua'nímua, tí'ij u ja'tyárutyi í xicáj, áj mu mínáijmi'caa curé'vi'tixi í máj tyí'cuicui'ca'a, majtá í máj tyiyaaru' huáa' tzajta' sejria'ca'a. ³³ Naijmi' mu ja'tyóosiiria'ca'a a pua'quéé jó' tí já'pueerta, matíj mana' í máj a'úun huacháatima'ca, majtáhua'a séecan í máj ayee huacháatima'ca. ³⁴ A'ñi pú tyíhuo'huaa mu'ecáa a'ñjma í máj tyí'cuicui'ca'a. Capú sístaca'a na'a í cuí'nyi'ra'. A'ñi pú í Jesús huotamuári í tyiyaaru' í máj huáa' tzajta' sejria'ca'a seican í tyeítte. Ajta í Jesús capú hua'tá'care'a' a'ñjma í tyiyaaru' máj tyuutaxáj, jii'nyé máamua'tyajca'a a'tíj tí pué'een.

Jesús pú tyihuó'ixaa í tyeítte í Galileeya

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Huatapuá'rijsima'ca, tí'ij 'óoj huachuíjxavicaj, Jesús pú ájché. Aj pú'ij imuá jé'ej huárupi. Aá pú a'rá'a já'hua' itzitá, jó' tí quéé já' ja'tíj. Ja'áa pú huatyéenyuu í Dios jimí. ³⁶ Ajta

a'íjna í Simón, majtá í máj jamuán jó'ujhua'nya'a, a'íí mu júyó'huoosi cí Jesús. ³⁷ Aj mu mí jáatyó, matí'íj mí a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Naijmi'i mu jé'ca muahuoo.

³⁸ Aj pú'íj a'yán tyíhuo'tiéxaa í Jesús tíjín:

—Che're, tiché' jó'ciinye a'ún tí huacá'a í seican tacháj-ta'najme jitzé. Ja'áa nu nyajtá huójo'tiéxaaty'e'si í nyúucari tí jín í Dios huee'rátóosi. A'íj nu jín u a'rájrá í Capernaum.

—A'yáa pú tyihuó'ixaa í Jesús.

³⁹ Tì'quí hua'tyeyúu tzajta' tyihuó'ixaa náijmi'que' ja'ájna í Galileeya. Ajta a'íjma í tiyaaru'u, Jesús pú huo'tamuári í máj huáa' tzajta' júuseejria'ca' cí tyeétye.

Jesús pú séej tyú'huaa í tí jitzán tyinyajxi í lepra

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Tì'quí sñij já véjri' jo're'nyé í Jesús jimí. Tyí'cui'ca'a a'íjna í a'tíj. Xána'vi're' a'íjci jime' í cui'nyl'ra tí tyinyajxi í hué'ra'ra' jitzé í tí tyépetyisima' í hué'ra'ra'. A'yáa pú jatamuá'mua tíjín lepra. Aj pú í a'ín tyítunutaca'. Ajtá jatáhuaviiri' cí Jesús tí 'íj tyáahuaaty'e'n. A'yáa pú tyaatiéxaa tíjín:

—Tí puá'a mua'ránajchi, pej tyináahuaaty'e'n. —A'yáa pú tyaatiéxaa í a'tíj tí tyítunutaca'.

⁴¹ Aj pú'íj í Jesús huatóoxaamujrij a'íjci jimí í ja'tíj tí'íj jaaséj. Tì'quí ja'ajtamuaréj. A'yáa pú tíjín:

—Ji'nyl'íjtá, na'ránajchi nyaj tyimuáahuaaty'e'n.

⁴² A'yáa pú í tyá'rá. Tíj na' tyaataxájtaca' í Jesús, tya'cá'ri'ri' í tí jín tyí'cui'ca'a. Aj pú'íj huarúj. ⁴³ Aj pú í í Jesús éehua ja'íjca tí nu'u quée ja'tíj ixaatya' jé'ej tí tyi'tíj huáruu. Tì'quí jó'rá í Jesús. ⁴⁴ Ajta jájcua a'yáa pú tyaatiéxaa tíjín:

—Cási', nyámua'ixaatye', capáj a'tíj mál'já' ixaatya' nyí cñi ra'atzú, sulu aricu, pata'a ja'ú jó'mé ja'íjci jimí í tí tyí'huíire' í tyeyúu tzajta', ta'aj ja'ín muaaséj, pajtá tyu'támu'vejrita ja'yájna tíj tyuuxájtaca'a í Moisés tyaaca. A'íj mu jín jamua'reeren a'íjma í máj tyí'huíire' í tyeyúu tzajta' tíjín papuu'rí huarúj.

⁴⁵ Aj pú í a'íjna í tyévíj, tí'íj jó'rá, jé'en pu'u huatyóoche tí yo'xáatajra'nyí éehua jé'ej tí tyi'tíj huarúj. Náijmi'caa pú ixaatya'ca'a séej ajta séej. A'íj pú jín quée ché' 'í'iriitaca'a í Jesús tuu'tyájrutyé í tí huachájta'najme jitzé, sulu itzitá pu'u quí huáyí'ca jó' tí quée já' ja'tíj. Majtá í tyeétye a'náj tína'a mu

ú já'ciinyaca'a ja'ájna jó' t'í j'é'ej ré'ee'nya'ca'a í Jesús. Ja'áa mu ja'rací'ca'a jó' t'í na' í máj huacháatime.

Jesús pú séej tyú'huaa í t'í ciyáaxara'ca'a

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 ¹ Tyoomá'ca ja'chú huá'pua xicáj, hueica xicáj jitzé, t'í'ijtahua'a na'a í Jesús ja'úun jo'tyájrupi í Capernaum. Mat'í'ij mí jáamua'reeri' í tyeétye t'íjín: “Ja'áa pú nu'u já'hua' e'rájca í chi'itzahta.” ² Aj mu mí jíyee'tzín tyúusíj éehua í tyeétye, camú ché' ú'vejrica'a í chi'tá. Camú ché' majtá á'vejrica'a jó' t'í já'pueerta. Ajta a'íjna í Jesús, a'úu pú jo'tyaváa í chi'tá. A'íj pú tyihuá'ixaatya'ca'a j'é'ej t'í tyáaxe've' í Dios.

³ Aj mu mí a't'íj áj jo'r'é'nyejtye í Jesús jimí í t'í tyí'cui'. Ciyáaxara'ca'a náijmi'que' a'íjna í a't'íj. Mamuáacua mu jáachuisima'a í tyeétye.

⁴ Ajta quée 'i'iriitaca'a máj u'tyárujtye'n í tyeétye jó' t'í Jesús jo'tyávaaca'a, jii'nyé tyámua' mu éehua í tyetyé. Aj mu mi, a'ín antyic'íj ánimua cí chi'i japuá, mat'í'ij mí ja'vá'cu cí chi'i japuá. Aj mu mí u'cájto í t'í tyí'cui'ca'a jó' t'í jo'tyávaaca'a í Jesús. ⁵ Aj pú'ij huo'séj, ajta a'yán tyi'riá'mua' t'íjín “Metyá'tzaahuatye', tzít'ye'.” A'íj pú jín a'yán tyaatiéxaa í cí t'í tyí'cui'ca'a t'íjín:

—Niyóoj, puu'rí tyímuaató'uunyi'ri' í Dios í pej quée xá'pui'n huaríj a'íjci jimí.

⁶⁻⁷ Meentyi seican a'úun véjri' moo jo'tyá'ca í máj tyé'yuu-xaca í juyi'rá. Mat'íj a'íjci huánamuajri' jé'ej t'í tyu'taxájtaca' 'í Jesús, mat'íj mí a'yán tyi'riá'mua' í jutzájta' tíjín: “¿Ji'quí éej nime' a'yán tyii'tyáxajta a'mújna mú tyé'vij? Jé'ej pú puá'a xaa nyú'u tyíxa. Capú hui a'íjna jín antyúumua'ree a'mújna t'í séej tyu'tó'uunyi' í t'í jín ootyá'ítzee í Dios jimí. A'íi pu'u í Dios a'yán tye'ntyúumua'ree t'í a'yán séej tyu'tó'uunyi'.” A'yáa mu tyí'muaacaj a'íima í máj tyé'yuu-xaca í juyi'rá jime'.

⁸ Ajta a'ín Jesús, a'íi pú jutzájta' jú'muaa'reeriaca'a jé'ej máj ye'é tyí'muaacaj í jutzájta'. T'íj i a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—¿Jii'nyé éej nime' í sij a'yán tyí'mua'tze í jutzájta'?

⁹ ¿Tyi'tányi quée tyesi'? ¿Nyí qui nyaj a'yán tyaatiéxaaty'e'n í t'í ciyáaxara' yee: “Puu'rí tyímuaató'uunyi'ri' í pej quée xá'pui'n huaríj í Dios jemi’”? ¿Na'rii yee: “Ájchesi, pata'a a'ntyi'í'i muá' utáatzi, pajta yee ó'ra'nyi’”? ¹⁰⁻¹¹ A'yáa nu xaa nyú'u rinyi t'íj í nyavástara', í Dios, siata'aj jáamuaa'ree, i nyaj nyajtá tyáataj jitzé eeráanye, nyajtá nu a'íjci jín antyínyamua'ree íiyaj n'í cháanaca japuá n'yej nyí tyíhuo'tó'uunyi' í máj jín jatyá'ítze'ri' í Dios jimí. —A'yáa pú tyíhuo'í'ixaa í Jesús.

Aj pú'ij a'yán tyaatiéxaa cí t'í ciyáaxara' tíjín:

—A'yáa nu tyímua'ixaaty'e'. Ájchesi, pata'a antyi'í'i muá' utáatzi. Aricu jóo'ra jo'paj já'ché.

¹² Ajta pú i jé'en a'ín í t'í tyí'cui'ca'a, ájché. Jaaty'í'i í ju'utáatzi. T'íj i jó'rá, metyí'séeraca'a í tye'ítye. A'íj mu mí náijmi' jé'ej tyityo'toomuajtyaca'a. Tyámua' mu tyaatatyójtzi're' í Dios. A'yán tíjín:

—Catú a'náj tyi't'íj huaséj tyat'íj íjii. A'yáa mu tyaatiéxaa í tye'ítye.

Jesús pú jaatajé í Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ T'i'quí ajtahua'a í Jesús a'ún jó'mé jóo' t'í ava'ástíme í jájtyi. Aj mu mí náijmi' áj jore'nyinyeeca'a í tye'ítye a'íjci jimí í Jesús. Ajta a'íjna í Jesús, a'íi pú hua'íxaatyaca'a í nyúucari t'í jín í Dios hué'rátoonyi. ¹⁴ Aj pú'ij ijtié'e a'yee jo'ré'nyé. T'i'quí a'ún a'íjci huaséj í Leví, í yójra' a'íjci í Alfeo. Ja'úu pú

erácatyii í chiltá í máj tzajta' huá'jijve' í máj tyí'ti'cicaria'. Aj pú'ij í Jesús a'yán tyaatiéxaa tijín:

—Che're pata'a nyáa jamuán jó'chá'canye'.

Aj pú'ij a'íjna ájché í Leví. Tì'quí jamuán jó'mé.

¹⁵ Aj pú'ij a'yán tyu'ríj matí'ij a'án a'rá'a í Leví tí já'ché.

Jesús pú a'íjma jamuán tyí'cua'cá í máj jé'ej puá'a tyí'tye-tyeétyé. A'íi mu a'ín pué'en í máj huá'jijva'aca'a í máj tyí'ti'cicaria', majtá í máj quée xáapui'n rijca. A'íi mu tyi'cua'aca' í meesa japuá a'íjci jamuán í Jesús, majtá seican í máj jamuán jó'ujhua'nya'a. Naijmi' mu tyi'cua'aca'a jii'nyé mamue'ecáa í máj jó'ujhua'nya'a í Jesús jamuán.

¹⁶ Meentyi seican a' véjri' mo'tyo'uuca. A'íma mu a'ín pue'een í máj jumua'tye í tí tyuuxájtaca'a í Moisés tyaaca. Eéhua mu nu'u jáxe'va' í juyi'rá. A'yáa mu ántya'ru a'íma tijín fariseo. A'íi mu a'yán tyi'huoséej a'atyan máj jamuán tyí'cua'ca'a í Jesús. Aj mu mí a'yán a'íjma tyuu'utiéxaa í máj jamuán jó'ujhua'nya'a tijín:

—¿Jii'nyé éej nime' a'ín í a'amuamaestru tyi'cua'aca, ajta yá'ca a'íjma jamuán í máj huá'jijve', ajta a'íjma jamuán í máj quée xáapui'n rici? —A'yáa mu tyíhuo'tiéxaa a'íma í máj jú'mua'te í yúuxari jitzé í Moisés, tí jo'yúuxaca' a'íma í máj huá' jitzé ajtyáma'cantaca' í fariseo.

¹⁷ Tí'ij a'ín huó'namuajri' í Jesús, a'yáa pú tyu'taxájtaca' tijín:

—A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'. A'yáa pú tyi'een a'íjci jime' í tyeétye í máj á jo're'nyinyii a'íjma jimí í mej tyí'hua'taca. Capú a'yán tyúuxe've' máj á jo're'nyinyiica'n ja'íjma jimí í máj tyí'hua'taca a'íma í máj náa 'e'n, sulu a'íma mu xaa á jo're'nyinyii í tí tyí'hua'taca jimí í máj tyí'cui'cui'. A'yáa pú í cha'tá na' nyée jimí. Canú a'íjci jín mú jo've'mé nyej ni a'íjma huatájeeve í máj a'yán huasée'rin tí jín xáapui'n mú rici, sulu a'íjma nu jimí mú jo've'mé í máj tyihuá'mitíeeraste' í huá' tzajta' tijín camú xáapui'n rici.

A'íi mu jaata'íhuo'ri' cí Jesús a'íjci

jime'n í máj í máj jú'itzi'vi

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Tì'quí a'yán tyu'ríj. A'íi mu jul'itzi'va'ca'a í Juan máj jamuán jó'ujhua'nya'a, majtá í fariseo. Matí'ij mí seican áj je're'nyé í Jesús jimí. A'yáa mu tyaata'íhuo'ri' a'íjma tijín:

—¿Jii'nyé éej nime' múu'itzi'vi a'ñima í Juan máj jamuán jó'ujhua'n, majtá a'ñima í fariseo? Ma majtá, muéetzi máj já' jamuán jó'ujhua'n, camú a'yán rici. —A'yáa mu tyaatiéxaa.

¹⁹ Aj pú'ij í Jesús a'yán tyihuó'ixaa tñjín:

—Tí puá'a a'tj huatyenyaíche, aj pú'ij ju'amiigostyamua' huata'jeevi mej mí naíjmi' tyúuyeste. Aj pú'ij a'ñ tihuá-cuee'tyee. ¿Nyi quí a'yán tyíri máj ju'ítzi'va' t' puá'a 'óoj huáa' jamuán tyí'yesta í a'tj? Capú xaa nyú'. ²⁰ Ajta a'ájna pú xaa tya'rá'iixa í xicáj í máj jitzán ja'vi'tin í a'tj. Aj mu xaa a'ñima amiigustamua' ju'ítzi'va' muáaju' jii'nyé capú ché' huáa' jamuanájoo'tyéjvée í hua'amiigu. Jii'nyé nyaa, nyooche' nu yá huatejee, camú mí ju'ítzi've' í nya'amiigostamua'.

²¹ 'Nyiche' séej amuaatiéxaate'n í nyúucari. Tí puá'a a'tj a'jci huocuu'nye'pe'n í cñxuri í jime'n t' mi'maa'can, capú a'yán a'jci jín tyuu'cu'nya'pua cñxuri jime' t' quée xu a'na jo'sinyi'. Huatyatzu'ta a'jña í cñxuri t' jájcua t'ij huaty-jo'sinyi'. Aj pú i aatyasujtza'naci í t' huátyátzaanixi'í í t' mi'maa'can. Aj pú'ij a'jña í ta'anasuutza'nicaa, éetze' pú i vaa't' anasúutza'nyi tá'mé. ²² 'A'yáa pu'u tána' quée tyi'tj tyíhuüre' a'tj nahuáj ucajto'nyi í navij limeetara' tzajta' t' juriá'cuee'ríjhua' í máj moochán jaatáahuaca'a. Tí puá'a a'yán jáa'uure a'jña í nahuáj t' jájcua, a'ñ pú újmue'ri, újpu'tásima' pú tá'mé, aj pu i anásuutza'anyaixi í navij t' juriá'cuee'ríjhua'. T'iquí jo'vesi í navij, ajta í nahuáj. A'ñ pú jín a'yán tyuúu-xe've' t' ucajto'nyi í navij tzajta' t' jájcua ajta í nahuáj t' jájcua.

**A'ñ mu jítzaanaxi í tyerícu a'ánaj
mat'ij puá'a jusisoo'pi a'ñima í
Jesús máj jamuán jó'ujhua'nya'a
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)**

²³ Aj pú i a'yán tyu'rj. A'ájna í xicáara'n jitzé í máj jusisoo'píhua', ja'úu pú á'hua' joomá'caa í Jesús jée'ta' í tyí'huasti' tzajta'. Mat'ij mí a'ñima í máj jamuán jó'ujhua'nya'a, a'ñima mu huatyóohui máj jítzaanaxi' ni tyerícu jii'nyé tyámua' mu tyi'tyatajcuca', amu joojú'ca mi'ijtzá'na. ²⁴ Majtá a'ñima í fariseo, mat'ij a'ima huaséj í máj a'yán rijca, aj mu mí a'yán tyaatiéxaa cí Jesús. A'yán tñjín:

—Cási' muáa, ¿Jii'nyé éej nime' í máj a'yán rici a'ñima í máj já' jamuán jó'ujhua'n? Ma ajta quée a'yán tyíri t' a'tj a'yán rijca a'ájna í xicáara' jitzé í máj jitzán jusoo'pi.

²⁵ Aj pú'ij tyíhuo'tiéxaa í Jesús. A'yán tijín:

—Nyiche' a'tzú tejamuatiéxaate'n. ¿Nyi qui sequée muá'a a'náj joo'jívve' í yúuxari jitzé jé'ej tí ye'é huaríj í David tyaaca tí'ij huata'ícuataca', majtá a'fíma í máj jamuán jó'ujhua'nya'a? ²⁶ Tí'ij nu'u tyityaváaca a'fíjna í Abiatar tyaaca a'fíjci jime' í tí tyihuá'íjtya'ca í máj tyí'huíria'ca'a tyeyúu tzajta', ja'úu pú já'hua' jo'tyájrupi í David. Ajta a'fíjci í pan í Dios máj huatá-mu'vejritye í tyeyúu tzajta', í máj nu'u, a'íi mana' jacua'ca í máj tyíhuíre' a'újna í tyeyúu tzajta'. Capú a'tíj tí na'a jacua'ca. Ajta í David, tyaacan capú a'úun tyí'huíria'ca'a í teyúu tzajta'. A'íi pú nu'u aacuaa a'fíjci í pan í Dios máj huatámu'vejritye. Ajta a'fíjma huacuée í máj jamuán jó'ujhua'nya'a. Peru capú jé'ej tyi'tíj huaríj. Capú tyi'tíj jín a'tzú ootyá'ítzee í Dios jimí í David tyaaca. —A'yáa pú tyihuó'ixaa í Jesús.

²⁷ Ajtahua'a í Jesús a'yán tyihuó'ixaa. A'yán tijín:

—A'ájna xícaara' jitzé í máj jitzán jusoo'pi, a'yáa pú Dios tyaaxá'pui'ntare tí'ij huo'tyáhuíre' í tyeftye. Capú a'fíj na'a jín a'yán tyaaxá'pui'ntare í Dios mej mí a'án jaroo'aste a'ájna í xicáara' jitzé í máj jitzán jusoo'pi. ²⁸ A'íj nu ni jín, nyáa í nyaj nyajtá tyáati' jitzé eeráanye, a'fíj nu jín a'yán tye'ntyínya-mua'ree nyajtá a'fíjci jitzé í xicáara' jitzé máj jitzán jusoo'pi.

A'fíjna jime' í a'tíj tí ciyáaxara' í jumuájca' jitzé

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 ¹ Tí'quí ajtahua'a na'a a'ún jo'tyájrupi í tyeyúu tzajta' a'fíjna í Jesús. Síj pú a'ún je'rávaaca'. Tyí'cui' a'fíjna, anáciyaaxa' í jumuájca' jitzé. ² Majtá mu a'fíma je'ro'uuca'a í fariseo. A'íi mu já'eeva'ca'a a'fíjci í Jesús, asíj tí puá'a queé a'ín tyaahuaate'n a'mújci í tí tyí'cui'. A'ájna pú ajtahua'a pítyí'ríjca í xicáara' jitzé í máj jitzán jusoo'pi. A'íi mu í fariseo jumua'tziitya'ca'a jé'ej ye'é tyi'tíj jitzán tyojuuá'ritye'n.

³ Aj pú'ij Jesús a'yán tyaatajé a'fíjci í tí anáciyaaxa' í jumuájca' jitzé, a'yán tijín:

—Ajchesi iye jé'e'ta' huatyejchaxi. —A'yáa pú tyaatiéxaa a'fíjna í Jesús.

⁴ Aj pú i huo'tiéxaa í séecan. A'yán tijín:

—¿Tyi'tányi a'yán tyí'íri tí a'tíj a'yán huárini tí'ij a'ájna atyojo're'nye, a'ájna í xicáara' máj jitzán jusoo'pi? ¿Nyi qui a'yán tyi'tyéevijti tí a'tíj a'yán huárini í tí xáapui'n jín seejre', naaríi í tí tyacu'nyite'n? Ajta, ¿nyí qui xáapui'n í nyaj a'yán

huárini a'ájna í xicáara' jitzé í máj jitzán jusoo'pi nyej nyí tyú'huaate'n mu a'táj t'íj quée muí'ica, ca'a nyej nyí tyuu'tá'n t'í huámui'nyi? —A'yáa pú tyu'taxájtaca' í Jesús.

Majtá a'íima í séecan, camú j'é'ej tyu'taxájtaca' a'íima. ⁵ Aj pú'íj Jesús huo'séerajraa, tzáahuatyi'ra' jime' a'yáa tímua' pú nyúu'camu'u. Ajta huatóoxaamujritya'a a'íjma jimí jii'nyé camú jaxe'va'ca'a máj jáanamua. Aj pú'íj a'íj a'yán tyu'tajé a'íjci t'í tyí'cui' t'íjín:

—Huatátzaara muá'muáca'.

Aj pú'íj a'ín í tyáati', jaataátzaaraca' í jumuájca'. Aj pú j'é'en jíyee'tzín jaatátzaaraca', t'í quí huarúj í a'táj í jumuájca' jitzé. ⁶ Aj mu mí iiráací a'íima í fariseo. Mat'íj mí huatyóohui máj jaaxa'pui'ntare' seican jamuán j'é'ej máj ye'é huárini mej mí jaajé'ca a'íjci í Jesús. A'íima í séecan, a'íi mu a'ín pue'een í tajtúhuan máj jamuán jó'ujhua'nya'a í t'í va'cán jín tyityéjvé. A'yáa pú ántyapuaa a'íjna t'íjín Herodes.

Eéhua mu í tyeétye a'uun a'tyuusiij jóo' t'í a'vá'ase í jáytyi

⁷ T'í'quí jó'rá í Jesús. Aá pú a'rá'a jóo' t'í a'vá'ase í jáytyi. Majtá mu jamuán huajúu'ca'a í máj jamuán jó'ujhua'nya'a. Eéhua mu majtá í tyeétye jamuán huajúu'ca'a í máj a'uun huacháatima'ca u Galileeya. ⁸ Mat'íj jáamua'reeri' j'é'ej t'í tyí'táj huáruu í Jesús, jii'nyé a'íi pú éetze' jaa'íitihua' quée a'táj máa, éehua mu majtá a'uun curiá'cixi a'ájna í Judea, majtá a'ájna í Jerusalén. Ja'áa mu majtá curiá'cixi í Idumea. Majtá seican máj jo'cháatima'caa í Tiro, majtá í Sidón. Seican mu majtá utájnyitze pújma'n í Jordán.

⁹⁻¹⁰ Jii'nyé puu'rí tyihuó'huatya'ca'a éehua í máj tyí'cui-cui'ca'a, éehua mu í máj tyí'cuicui'ma'ca já véjri' jo're'nyé jóo' t'í jo'tyávaaca'a í Jesús. Mue'itavitzaa a'ájna véjri' a'íjci jimí. Eéhua mu a'ta'amuijhua' a'íjci í Jesús. Aj pú í a'ín a'íjma huata'íj í máj jamuán jó'ujhua'nya'a máj baarcu jaahuaviitze'n t'í jitzán atyeeyixí'n mej mí quée jatziinajyica í tyeétye. ¹¹ Majtá a'íima tiyaaru'u máj huaa'tzajta'a úsējria'ca'a, mat'íj a'ín jaaséj cí Jesús, áj mu mí tyítunutaxi a'ájna véjri' a'íjci jimí. A'yáa mu tyityeejijhuaca'a t'íjín:

—Muáa paj yójra' pué'en í Dios. —A'yáa mu tyí'tyeejijhuaca'a a'íima.

¹² Aj pú ij í Jesús, a'yán tyíhuaatyáaxi. Ajta a'yán tyihuo'ta'íj máj quéé a'yán tyáaxajta a'tíj tí pué'en.

**Jesús pú hua'á'ntyihuóo a'íma í máj
tamuáamuata' japuan huá'puaará'ase**

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Aj pú i ni Jesús a'án jo'nyé í jírí jitzé, jii'nyé puu'rí jamua'reeraca'a a'chú tí pua'máca í tí tyíhua'iitya já'me. Tí quí huotajé. Mat'íj mí a ave'eré'nye ma'íjna í tí'ríi hua'vá'jajpuaxi. ¹⁴ Tamuáamuata' japuan huá'pua mu ará'axcaa í tí hua'avájajpuaxi. Aj pú'ij a'ín huol'íjca a'íjci jime' í máj jamuán ójujhua'nye', majtá a'íj huol'tiéxaatye'n í tye'ítye í Dios tí jitzé huatamá'can. ¹⁵ A'íj pú ajta huol'íjca a'íjci jime' í máj jín antyuujmua'reeria mej mí a'yán tyihuó'huaatye'n í máj tyí'cuicui'ca'a, ajta a'íma máj í tiyaaru'u huá'tamuaritye'n í máj huáa' tzajta' sejria'ca'a' í tye'ítye.

¹⁶ A'íi mu a'ín pue'een í máj tamuáamuata' japuan huá'puaará'ase. Jesús pú a'í huatajé í Simón. Tí'quí a'yán jaatamuá' tíjín Pedro. ¹⁷ Ajta pú a'íjci í Jacobo, ajta í juutzájra'n í Juan. A'íi mu a'íma pué'en yójmua'mua' í Zebedeu. Tí'quí a'íjna í Jesús a'yán huotamuá' í junyúuca jime' tíjín Boanerges. A'yáa pú huatóomuaa a'íjna tíjín Yójmua'mua' í máj Tyényuuve.

¹⁸ Ajtahua'a pu'u seican huatajé. A'íi mu a'ín pue'een í Andrés, ajta a'íjna í Felipe, ajta í a'tíj tí a'yán ántyapuaa tíjín Bartolomé, ajtahua'a s'íj í Mateo, ajta í Tomás, ajta a'íjci í Santiago, í yójra' tí pue'een a'íjci í Alfeo, ajtahua'a í a'tíj tí a'yán ántyapuaa tíjín Tadeo. A'íj pú ajta huatajé a'íjci í Simón í tí o'chacanye' huáa' jamuán máj a'yán jatamuá'mua' tíjín cananista pú pué'enya'. ¹⁹ A'íj pú ajta huatajé í Judas tí a'yán tye'ntyímu'taca tíjín Iscariote. A'íjna í Judas, a'íi pú a'ín pue'een í tí aviítzi jín tyuu'tátuire' a'íjci í Jesús.

**A'íi mu Jesús jitzé tyujpuá'ri tí nu'u a'ín í tyiyaaru'
ca'nyíjra' aatá'ca tí ij a'yán huárini**

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Tí'quí jó'rá í Jesús. Aj pú'ij chi'ta' a'jo'tyájrupi, majtá a'íma í máj jamuán jó'ujhua'nya'a. Majtá hua'a mu éehua í tye'ítye já véjri' ú'r'é'nye, capú ché' je'e tyii'riitaca'a máj

tyú'cua'nyi a'íjci jime' í máj éehua' í tyeétye. ²¹ Aj mu mí jáamua'reeri' í ihuaamua'mua a'íjci í Jesús jóo' tí a'íjna jé'ej jé'enyaa. Aj mu mí a'íin aj jo're'nyé mej mí a'nvi'ti. A'yáa mu a'íjci jín huaríj a'íjci jime' í tí nu'u huatyóotimue'ri' í Jesús.

²² Majtá a'íima í máj tyé'yuuxaca tye'yúu tzajta', í máj a'úun a'ráací í Jerusalén, a'yáa mu tyí'xajtaca' a'íima. A'yán tíjín:

—Beelzebú pú jitzé juca'nye a'mújna mu tyévij. Beelzebú í tí tyíihuáa'ijtye' a'íima náijmi'caa í tiyaaru'u, a'íjna í Beelzebú a'íi pú ca'nyíjra' a'yán tyaatá'ca a'mújna tí 'ij huotamuaritye'n í tiyaaru'u. —A'yáa mu tyu'taxájtaca' a'íima.

²³ Ajta a'ín í Jesús, a'íi pú huotajé a'íima í máj tyé'yuuxaca mej mí jáanamua í nyúucari tí jín tyíhuá'muá'tye. A'yáa tíjín:

—¿Jii'nyé tyí'íiri tí a'ín Satanás ná'atana'a huotamuaritye'n í jutyáityeristiyamua'? Capú jé'ej xaa nyú'u tyí'iri. ²⁴ A'yáa cha'tá na, tí puá' jée'ta' muaciinye, tí puá'a a'yán muárinyi, ájmu mí tyúucuisi. Matí'ij jée'ta' huáciinye a'íjna í chájta'ana, a'íj pú jín quée ché' jáa'tyeeren. ²⁵ Ajta, tí puá'a tyeiteristamua'mua í a'tíj, a'yán cha'tá mana' jée'ta' tyityáaciinye, camú ché' jáa'tyeeren tyeítyeristiyamua'mua' a'ájna jóo' tí já'ché í a'tíj. ²⁶ A'yáa pú ij cha'tá na'a, tí puá'a í Satanás a'yán huárini jó' tí já'ché, tí puá'a a'ín í jutyáityeristiyamua', tyícu'i'nyi capú ajta a'íjna ché' jáa'tyeeren, sulu a'íi pú a'yán tye'ntyipuá'iritye'si.

²⁷ Nyajtáhua' nu'u séej huataxajta í nyúucari. Tí puá'a a'tíj jaxe'va'a tí tyaaná'hue' tyi'aria'ra'ín a tí já'ché í tí uhuajca'nye, anaquée a'í pú juxe've' tí jaatyáji que' a'íjci cí tu'uhujcanye. Aj pú xaa huatyí'iritari tí utyájrutyé jóo' tí já'ché tí'ij tyaaná'hue'.

²⁸ A'yáa pú xaa nyú'u tyi'ja'yájna, a'íima jimí í tyétyaca, jì'rí tí tyíhuo'tó'uunyí' náijmi'caa í máj quée xá'pu'i'n huaríj í Dios jimí, ajta náijmi'caa í máj jé'ej puá' tíixaxa'a. ²⁹ Ajta, tí puá'a a'tíj jé'ej puá'a tíixajta a'íjna jitzé í Júuricama'ra' í Dios, capú xaa nyú'u a'náj tyaató'uunyiri'ra a'íjci. A'íi pú antyíá'a tá'mé para jusej nime'. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' í Jesús.

³⁰ A'yáa pú í Jesús tyíhuo'tiéxaa a'íjci jime' í máj a'yán tyí'tyáxajtasima' tíjín tyiyaaru' mú tzájta'n ú sejria'ca'a, para mej mí a'yán tyáamua'ree í tí a'ín í Jesús a'í arooca'nyajca'a a'íjci jitzé í Júuricama'ra' í Dios, tí'ij a'yán tyí'iritan tí a'yán huárinyi tyi'tíj jime'.

**A'íma a'ín pue'een í naanajra' í Jesús,
majtá í ihuámua'mua'me'n
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)**

³¹ Meentyi a'ín í naanajra', majtá a'íma í ihuaamua'me'en, a'íí mu u anjará'a. Aá mu jo'tyá'huiixi mana' a pua'quée. Aj mu mí jaatachó've. A'áa mú jo'tyó'uu. ³² Mat'íj mí í máj jamuán iiraatya'caa í Jesús, a'íí mu aatiéxaa, a'yáa mu tíjín:

—Ma mu a'náana jo'tyó'uu pua'quée, majtá a'ajuutzimua'. Mamuatyáhuoonye, jéeri' a'yáa mu tyaatiéxaa.

³³ Aj pú'ij a'yán tyú'tanyú a'íjna í Jesús. A'yán tíjín:

—¿A'taanyi a'íjna pué'een í ináana majtá nye'ihuaamua'?
—A'yáa pú tyu'taxájtaca'.

³⁴ Aj pú'ij huo'séerajraa í tyeítje í máj anquétima'ca a'íjci jimí. A'yáa pú tyihuó'tiéxaa tíjín:

—A'íma mu a'ín pue'een í ináana, majtá í nyajúutzimua'.

³⁵ A'chu máj pua'má a'yán tyá'astye jé'ej tí ye'é tyáaxe've' í Dios, a'ii mu a'ín pue'een í ináana, majtá a'íima í nyajúutzimua'. —A'yáa pú tyu'taxáata.

Tì'quí jó'rá.

**A'íjna í a'tíj tí nu'u tyajá'huastye
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)**

4 ¹ Aj pú'ij í Jesús a'áa jo'caanye tí a'vá'ase í jájtyi tí'ij ajtahua'a tihuó'mua'tye. Aj mu mí éehua ajtyoosiire já véjri' í tyeítje jóo' tí jo'tyávaaca'a. Tyámua' mu tyí'tyamue'ca í tyeítje. Aj pú i atyájra í baarcu jitzé í jáata' tí cáve'.

Majtá a'íma í tyeítje, a'áa mu a'tyequetima'ca í a'puéere'.

²⁻³ Éehua pú tyihua'ixaatya'ca'a a'íjci jime' í nyúucari. A'yáa pú tyihuó'ixaa séej jime' í nyúucari. A'yán tíjín:

—Xáanamujri' muáaj tyámua', í a'tíj tí nu'u tyí'huastyahua'a ú pú á'hua' jó'mé í tí tyajá'huaste'n. ⁴ A'áa pú joma'a atáhua'anaa í ímue'ri. Aj pú 'i seican jo'vatzíjraa í juyé jitzé. Aj mu mí í pina'ase e'cará'ara a'íí mu jaar'éje'pu í ímue'ri.

⁵ Ajta nu'u seican a'áa jo'vatzíjraa tyetyé tzajta' jóo' tí quéé éehua jó'choota'. A'yáa pú'ij tyá'rá, jii'nyé capú a'chú huáca í chuej tí'ij tzajta' aá jo'cóonana'tye', jíyee'tzín pú huaria'pístaca'a í chuej. Aj pú'ij jíyee'tzín ajnyajxi í ímue'ri.

⁶ Ajta tí'ij í xicáj je're'nyé, aj pú 'i a'ín huariá'huaa í xicáj

jime' í tí ti'riajnyáa. Jii'nyé capú a'chú ajtánaana'ajmaca'a, a'íij pú jín huariá'huaa.

⁷ Ajta seican í ímue'ri, a'áa pú o'vatzírjrá jóo' tí tzicare'e éehua jo'váatima'ca'a. Tí'ij a'ín tzicare'e huahuáse, áj pú'ij a'ín í tzicare'e ja'va' na a'íjci í ti'riájnyáa a'íij pú jín quéé éehua huácíria'ca'.

⁸ Ajta seican pú nu'u a'áan o'vatzírjrá jóo' tí náa jo'é'n í chuéj. A'íi pú 'ij ajnyée. A'íi pú tí'ij huahuose, áj pu 'i tyámua' tyú'ciiriaca'. Seican í ímue'ri, a'yáa pú curé'tye'tye í cuuxa'a jitzé s'íj tíj na'a tya'aj tanyé i'mue'ri a'chú cumu seityé japuan tamuáamuata'a í jatzí. Ajta seican a'yán tyiré'tye'tye a'chú cumu hueicatye. Ajta séecan, anxíte pú s'íj ajta s'íj curé'tyetya'ca'a. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' í Jesús.

⁹ Ajta pú a'yán tyihuó'ixaa tíjín:

—Tí puá'a a'tíj jari'iriamu'u, ché' a'ín huó'ityeeritye' tyámua' náa.

Jii'nyé éej nime' í tí a'yán tyihua'itii' í nyúucari jime'

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Matí'ij mí jo'cájxi í tyeítie. Peru camú náijmi'. A'íi pú a jo'tya'itzee í Jesús. Majtá huá'a seican í máj náijmi' a'íjma jamuán jó'ujhua'nya'a í máj tamuáamuata' japuan huá'pua ará'ase. A'íi mu matí'ij mí a'yán tyaata'íhuo'ri' tyi'tíj tíj pú huatóomuaa a'íjna í nyúucari tí jaaxajtaca'a. ¹¹ Aj pú 'i a'íjna í Jesús, a'yán thíhuo'tiéxa tíjín:

—Muajma pú í Dios tyajá'mua'ixaatye' ámitéeria'can jime' a'íjna í tí huatyo'avaataca'a í Dios jimí jii' quí tyii'séeria' tá'mé a'ájna xicáara' jitzé tí'ij Dios tyí'ta'íitya' tá'mé íiyaj ní cháanaca japuá. Ajta a'íjma í máj jéejre' máj jo'tyó'uu má pua'quéé, a'ij pú jín náijmi' tyihua'itíirata'me í nyúucari.

¹² A'yáa huá'uure. Tí'ij tyíhuo'tiéxaatye'n í nyúucari jitzé, seican mu a'yán tyi'muastí tíjín: “Ityáj cu xaa tyiyó'itiee.” Aj mu mí matí'ij jáanamua, a'yán tíjín: “Tí'ij tyáanamuaarajme 'ityaj.” Ma majtá camú xaa nyú'u. Camú yó'itie, camú majtá ityánamuáarajme. Dios pú tyihua'itii' nyúucari jime' mej mí quéé yó'itie muáa'ra'ni, mej mí quéé majtá jaanamua, jii'nyé camú a'tzú jáxe'va' máj seiquí tyéjtyoonyi jé'ej máj ye'é huárinyi, para tí'ij a'ín quéé a'ín tyíhuo'tó'uunyi' í máj quéé xá'pui'n huaríj í Dios jimí.

**Jé'ej tǎ huatóomuaa a'íjna í nyúucari tǎ
a'yán tyáaxa a'íjna í a'tǎj tǎ tyu'huásté**
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Ajta í Jesús a'yáa pú tyíhuo'ta'íhuo'ri' tǎjín:

—¿Nyi tzaa sequée yo'ityée xa'raa a'íjci nyúucari? Tǎ puá'a sequée yo'ityée xa'raa, ¿jii'nyé tyí'íiri sej si a'yán tyiyó'ítiee xá'ra'nyi í seican í nyúucari? Nuu'ri íjii amuaatiéxaaty'e'si naatyámua' tyé'mitiéeria'can jime' jé'ej tǎ huatóomuaa í nyúucari tǎ a'yán tyáaxa a'íjna í a'tǎj tǎ nu'u huahuástye í ímue'ri jime'.

14 'A'íjci í ímue'ri tǎ huaste', a'yáa pú huasee'rin tǎj í a'tǎj tǎ a'atyécha'canye' hua'ixáatya'a í nyúucari í Dios tǎ jimí já'maa'can. 15 Majtá seican í tyeétye, a'yáa mu e'en tǎ ní ímue'ri tǎ a'uun jovatzǎjráa jǎye jitzé. A'íi mu tyámua' náa tya'namua a'íjci í nyúucari tǎ jaaxajtaca'a í a'tǎj. Ajta, matǎ'íj a'yán tyáanamujri', a'íi pú í tyiyaaru' jíyee'tzín huá'riraca. A'íi pú huá'ri'racara í nyúucari í matǎ'rí jú'mua'reeriaca'a í jutzájta'. 16 Majtá sécan, a'yáa mu e'en tǎj a'íjna í ímue'ri í tǎ huahuástyi'huaca'a í tyetyé tzajta'. Jájcuca pú hua'ránajchaca' í nyúucari matǎ'íj jáanamujri'. 17 Ajta cun quée éehua ajtanáana'ajme, a'íj mu mí jín ajpuéetzi muá'ci'i a'íjci jime' máj huáxaahuarijra'a' í nyúucari, naarí tǎ puá'a seican jé'ej puá'a mahuá'uuria, cǎi mu'u tyé'viicue'. A'íj mu jín jíyee'tzín yó'huaaxi.

18 'Majtá seican í tyeétye, a'yáa mu e'en tǎj í ímue'ri tǎ huahuásti'huaca'a jóo' tǎ jo'tzicare'e tzajta'. A'íi mu janamuj í nyúucari. 19 Ajta éehua pú huá' jitzé juxe've' jé'ej máj jujímua' mana' tyétyoove a'yájna ní cháanaca japuá í tyaj japuan seejre'. A'yáa mu tyáaxe've máj tyámua' tyí'tyoova'. Majtá a'íj nya-cua'a máj huochijtyaanyi'ta. Jii'nyé a'náj tǎ na'a mu a'yán tyí'mua'tze jii'nyé a'yáa mu tyáaxe've' a'íj pú 'i quée ché' tyó've í huáa' tzajta' máj a'íj jitzán tyú'mua'tyi í nyúucari. A'íj pú 'íj jín quée ché' 'íri tǎ huó'tyáhuíire' í nyúucari í huáa' tzajta'.

20 'Majtá sécan, a'yáa mu e'en cumu a'íjna í ímue'ri tǎ huavatzǎjráa í chuéj japuan tǎ jo'jí're'n. A'íi mu xaa náa tyá'anuumua í nyúucari, majtá í jutzájta' ú huatya'ítzeesi í máj jín í má úmuámua're' jime'. A'yáa pú e'en tǎj e'en í ímue'ri í tǎ éehua huácǎriaca'. Seican mu tyu'tyáhuíire'si éehua. Seican

mu tyu'tyáhuüire'si a'yájna tij í ímue'ri tí huáciiriaca' a'chú cumu seityé japuan tamuáamuata'a tí curé'tye'tye'me, sñj ajta sñj. Majtá seican cumu í tí huáciiriaca' a'chú cumu hueicatye tí curé'tye'tye'me, majtá seican a'yán e'en cumu í tí huáciiriaca' a'chú cumu anxíte, sñj ajta sñj.

A'íjna í aséiityi ta'ntyítaa í huotyí jitzé

(Lc. 8:16-18)

²¹ Ajta a'yán tyihuó'tiéxaa tijín:

—¿Jii'nyé tyajámuá'mitieeraste' muájma? Tí puá'a a'tíj yé ve're'nyé, í huotyí tyijáana antyitáacan. ¿Jo'nyí'i jé'ej jitzé yá'uuren a'íjci í huotyí? ¿Nyi ta'ntyítaa quí cajun jitye ju'cáchesi, ca'mí utáatzi jitye ye'ráchesi? Capú xaa nyú'u a' yo'tyá'avaata', sulu a'án pú eejrista' yóujchesi, ánimua para t'íj 'ímuá a'tanyéeri'c'irajra'nyi. ²² Tyi'tí' tí tyí'aviitzi', capú a'yáa na'a éenya' tá'mé para jusen jime', sulu huatóosejrata nyeeri' cijtze'. Naaríi tyi'tíj tí avíitzi jín a'yáa rijca, aj pú'ij mua'réri'huan. ²³ Mua'áa, mu siaj jari'irajcu, xáanamujri' tyámua'. —A'yáa pú tihuo'tiexaa í Jesús.

²⁴ Ajta pú a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—Tyámua' xu'u tyihuóonamujrastie' i siaj tyí'namua. A'chu siaj pua'má anamua í nyúucari, a'yáa pú cha'tá na'a Dios í tyajamuaatá'sí muájma siaj si éetze' yó'itie xá'ra'nyi. Ajta a'íjna, óoche' pú éetze' tyajamuaatá'sí i siaj janamuj. ²⁵ A'yáa pú tyé'mé. Tí puá'a a'tíj tyámua' tyihuóonamujrastie', a'i pú í Dios jaatá'si tí éetze' yo'ityée já'ra'nyi. Ajta, tí puá'a a'tíj quée tyámua' tyihuóonamujrastie', Dios pú já'ari'ra a'achu tí t'í'rii cáa ari tyiyó'itiee á'raa.

A'íjna í ímue'ri tí huahuóojse'n.

²⁶ Ajta a'yán tijín:

—A'yáa pú tyí'rinyi mat'íj a'yán rijca jé'ej tí ye'é tyáaxe've' í Dios. A'yáa mu'u tyítyaatámue'ri tí tyi'huóojse' í ímue'ri a'tíj tí jaahuaste. A'íjna í a'tíj jatáhua'anáa pú a'joomacaa í ímue'ri. ²⁷ Tí'quí huatácusii a'íjna í a'tíj. Aj pú ijtie'ljisti ajta jé'en ájchesi. A'tyeeren tí huatya'a tá'mé. Aj pú'ij ajnyéjsi, t'íj i huoojse'n. Ajta a'íjna í a'tíj, capú jáamua'reeri' jé'ej tí ye'é tye'ejnyej í ímue'ri. ²⁸ A'íjna í chuéj, a'íi pú hui jusñj tyámua' joore'e tí huahuóojse'n í ímue'ri. A'íi pú anaquée ajnyéjsi í huácixa'. Aj pú 'i tié huatájmueeye. Tí'quí ijtié'e i

muéiya'ra jitzé cánya'axi í jatzí. ²⁹ Tí puá'a ari í jatzí huáca'na mat'íj mí jariá'siire'e. Puu'rí ijíi tya'rá'a a'ájna í xicáara' jitzé í máj jitzán tyu'tza'nyi.

A'ijna í mostása jatze'
(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ Ajta a'yán tyu'taxájtaca' í Jesús tijín:

—¿Jii'nyé ye'é tyíri tyej tyi a'yán tyaataxáj jé'ej tí ye'é tyé'ijta í Dios? ¿Tyi'itájqui nyúucarijra' juxe've' tyej tyi jaria'xaj jé'ej tí ye'é tyí'e'n í Dios tí ja'sejre'? ³¹ A'yáa pú 'een cumu tij tyi'táj tu'píi tí a'yán ántyapuaa tijín mostása. A'yáa pú e'en í jatzá'ra' tij í tí éetze' c'lé'n capú máa seican jatzí a'yán huasejri'n í tí yen sejre'e íiyaj ní cháanaca japuá. ³² Tí'ij huasti'huáhua a'ájna í jatzí, a'íi pú'ij huose'n. Tí puá'a ari huahuóojse'n éetze' pú máj huátiti'i a'yi' quéé í pi'istá tí yan tyíseejre' íiyaj ní cháanaca japuá. Tyámua' pú tyí'vivama'a í c'fya'ra'n. Ajta í xamue'ra'n, tyámua' pú tya'ntajíyo'me. A'íij pú í jín 'iri máj í pina'ase jitzán tyí'huo'ito'tye' a'íjci jitye í tí huáqueenyi'ste. —A'yáa pú tyu'taxáataca í Jesús.

Jé'ej tí ye'é í Jesús tyihuó'itiiri' í nyúucari jime'
(Mt. 13:34-35)

³³ A'yáa pú tyihuá'mua'tyaca' í nyúucaria'ra' jime' í Dios tí jimí jál'maa'can. Eéhua pú tyihuá'ixaatya'ca'a nyúucari jime' a'chú máj cáa a'yán tyé'viico'raca'a máj jáanamua. ³⁴ Tyi'ití tí jé'ej tí tyihuá'ixaatya'ca'a í tyeítye, a'íi pú í Jesús pú a'yán tyihuá'ixaatya'ca'a í nyúucari jime' í tí quéé a'huo'itiieeri'i. Ajta a'íi pú tyihuá'ixaatya'ca'a a'íima í máj jamuán jó'ujhua'nya'a jé'ej tí huatóomuaa náijmi' í nyúucari tij tyé'mitiéeria'can jime'.

**Jesús pú jaatyapua'ri í áaca, ajta í
ájtyi tí vivájmá' tyuuta'hua'a**
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ A'ájna xicáara' jitzé, tí'ij ari tyéchumua'arisima', Jesús pú huootiéxa a'ájma í máj jamuán jó'ujhua'nya'a. A'yáa pú tijín:

—Che'ré, tyiché' antáciinye utájnyitze pújma'n.

³⁶ Mat'íj mí a huoojo'huá'xí í tyeítye. Aj mu mí a'ij yó'ví'tij í Jesús í baarcu jitzé a' tí jo'tyáavaaca'a. Majtá huá sécan

hua'jamuan ú jóo'ju' séej í baarcu jitzé. ³⁷ Aj pú'ij mat'ij je'táa ájoojú'ca tì'quí huatá'aacariaca' tyámua' ca'nyín jìme'. Apúutzari pú tyámua' tyityúutahua'. Aj pu' i vivájmá' tyúuj-ta'ahua'a í jájtyi. Aj pú'ij i atyáxiirihua'a í baarcu jitzé. Puu'ri tímua' tín javá'ajistisima'a í baarcu jitzé.

³⁸ Ajta a'íjna í Jesús, a'íí pú tyácuusima'a huá'huarita' pújma'n í baarcu. Tyijmú'tzica'a pú huácatyi. Aj mu mí jaajístye. A'yáa mu tijín:

—Maestru, ¿Nyi quée a jitzé juxe've' tyej teri tín atyácuí'si?

³⁹ Aj pú jíyee'tzín ájché í Jesús. Tì'quí jata'íjmuejri' í 'áaca. A'yáa pú tyaatajé cí áaca, tijín:

—Capáj ché' jujhuá'na. Xaatyáapua'ri. —A'yáa pú tyu'ta-xájtaca' huatyápua'ria'ca'.

Aj pú'ij huatyápua'ria'ca' í 'áaca. Ajta naatyoriooje'yaca' í jájtyi tyámua' náa. ⁴⁰ Aj pú huo'tiéxaa í Jesús a'íjma í máj jamuán jó'ujhua'nya'a, a'yán tijín:

—¿Jii'nyé éej nime' í sejsi tyuu'tátzín? ¿Jii'nyé éej nime' sequée tyá'tazaahuatye'? —A'yáa pú tyu'taxájtaca'.

⁴¹ Tyámua' mu mí éehua tyuu'tátzín. Majtá a'yán tyúu'ixaatya'ca'a a'íjci jìme' í máj tyu'tátzín. A'yán tijín:

—¿Tyi'táj quí tyevijra' pué'een? A'múu pú tzityihuá'íjtye' cí 'áaca, ajta í jájtyi. Náijmi'i mu jín ja'tzaahuatye'. —A'yáa mu tyú'ixaatya'ca'a.

A'íjna í ja'tíj tí Gadara já'maa'can

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 ¹ Aj mu mí antací utájnyitzé pújma'n. A'yáa pú tya'rájtyapua tíjín Gadara. ² Aj pú'ij Jesús eetáraa í baarcu jitzé. Tí'quí s'íj ave'ere'enyé i ti tyiyaaru' tzájta'n júsejre'. Ja'úu pú je'rájraa a'íjna í a'tíj jóo' máj i mu'ichítye a'va'naamihuaca. ³ Ja'úu pú a'chajca'a a'íjna í a'tíj. Jé'ca pú simuaruntaca'a. Capú jí'riitaca'a tí a'tíj a'tyaji'que'n cojnari jime', ni alaambre jime'. ⁴ Mui' ti mu jaatatyése. Mana'jí'quihua i muájca'ra' jitzé, majtá ícajra'n jitzé alaambre jime'. Ajtá jíyee'tzín a'ntyí tzá'ana'a. Ajta cíle'enye' majcahuá jóhuaaxi. Capú jé'le tyí'iriitaca ti a'íi, a'yán á'uure ti jamuá'ajcanyitye'n.

⁵ Nien xicáj tzajta', ajta tíca'ari tzajta', ja'áa pú ja'tyé'cha'canyaa', antyí'jiihua a'ájna i jíri jitzé. Ajta a'ájna jóo' máj i mu'ichítye a'va'tacaria, ajta tyetyé jin curios'xa'a'. ⁶ Tí'ij a'íj huaaséj í Jesús, áj pú ij otatée. Aj pú'ij tyítunutaca' a'ájna a véjri' tí jo'tyávaaca'a í Jesús. ⁷ Ajta huajíjhuaca' ca'nyín jime'. A'yáa pú tyaatiéxaa tíjín:

—¿Tyi'tányi jé'ej poooure i nyéjimí, Jesús paj a'in pué'en i yójra' í Dios tí náijmi'que' tyí'ejta? A'ij nu muahuavii í Dios jimí pej queé puéejtzi nyatá'care'n.

⁸ A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í a'tíj, ja'áa pú ij a'yáa tyatajée ja'íjna í Jesús tíjín:

—Tiyaaru' paj tzájta'n seejre' mú tyévíj, pej jé'ej puá'a metyoomua'ree, uuirájra' mú tyévíj tzajta'. —A'yáa pú tyatiéxaa í Jesús.

⁹ Ajta a'yán tyaata'íhuo'ri' tíjín:

—¿Jii'nyé pua'ntyapua muáa?

Ajta a'yán tyitanyú tíjín:

—A'yáa nu ántyapuaa tíjín ítyaj see ví'ra'a aará'ase. A'yáa tu antyaruu a'íjci í jime' tyej mu'í. —A'yáa pú tyu'taxajtaca'a ja'íjna.

¹⁰ Aj pú'ij a'ín í a'tíj éehua jatáhuaviiri' cí Jesús tí a'ín hue'raitye ajta huo'uta'ítie máj jó'ciñnye má á'ahua' yee í máj tzájta'n jú sejria'ca'a.

¹¹ Meentyi ja'íma i tuiixu, a véjri' metyo'johuiiraca' i jíri jitzé, mamu'itíj í tuiixu a'chú cumu huá'pua ví'ra'a. ¹² Aj mu mí ma'in i tyiyaaru' a'yán tyaatáhuaviiri' tíjín:

—Taata' tyaj jutyárutye mu tuiixu tzajta'.

13 Tì'quí a'ín huotá'. Mat'íj mí iiráací ja'íjma í tyiyaaru' í máj tzájta'n sejria'ca'a a'íjna í tyévi. Aj mu mí í tiyaaru'u jutýárupij í tuixu tzajta'. Majtij mí a'ín í tuixu huató'uj, mo'huáchara' ja'újna pújma'n í atye'e. Aj mu mí atyáavatzí á jáata'. Mat'íj mí a'án atyácuí, náijmi'.

14 Majtij ja'íjma í tuixu máj cha'íica'a, a'í mu tyámua' tyutátzin. Mat'íj mí jóo'ju' máj huojotíéxaatye'n máj chájta' jocháatima, majtá í máj a'ímua jo'chaatimaa.

Aj mu mí a je're'nyé í tye'ítye mej mí jáamuaa'ree jé'ej tí tyi'tíj huaríj. 15 Mat'íj mí ave'eré'enye jóo' tí jé'ej je'eenya' í Jesús. Aj mu mí a'íjci huaséj í tyévi í tiyaaru'u máj tzájta'n júsee'ria'ca'a. A pú jo'tácatyii. Capú ché' muá'vi'. Capú ché' jutímue'ra'ca'a. Puu'rí huarúj a'íjna í tyévi. Aj mu mí tyu'tátzin.

16 Majtá a'íma í máj jaaséj jé'ej tí tyi'tíj huaríj, náijmi mu huotíéxaa í tye'ítye jé'ej tí tyaaru' í tyévi í tiyaaru'u máj tzájta'n ju'see'ria'ca'a, ajta jé'ej tí tyihuó'ruu í tuixu. 17 Aj mu mí huatyóohui í tye'ítye máj jaahuavii cí Jesús tí ó'ra'nyi u ja'hua'yee.

18 Tì'quí jó'rá í Jesús. Ja'áa pú atyájrá í baarcu jitzé. Tí'íj í a'íjna í tyévi tyiyaaru' máj tzájta'n ju'see'ria'ca'a, a'í pú jatáhuaviiri' í Jesús tí jaatá'n tí jó'ra'nyi jamuán. 19 Ajta a'ín í Jesús, capú jaatá' a'íjci í tyévi tí jamuán ó'ra'nyi. A'yáa pú tyaatiéxaa tíjín:

—Aricu jóo' pej já'ché huáa' jamuán a'ihuaamua'. Pata'aj hua'ixaate'n náijmi' jé'ej tí tyimuaaru' í tavástara' jimí, jé'ej tí ye'é tyámua' tyi'muá'ncu'vajxi.

20 Aj pú ij jó'rá í a'tíj. Ajta jé'en a'ín huatyóoche tí huá'ixaate'n í máj a'uun jo'cháatime a'ájna tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Tamuáamuata' tí Chájta'atajme. Náijmi' pú huotíéxaa jé'ej tí tyú'ruu a'íjna í Jesús. Jóo' tí na' tyámua' mu tyáana-muajri' í tye'ítye jé'ca pú juxe'vee'ca jé'ej tí tyáaruu.

**A'íjna í Jairo yójra', ajta í 'íiti' tí
ajtamuárej cí c'íxuria'ra'n í Jesús**
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

21 Aj pú ijtié'e huaría'rá í Jesús í baarcu jitzé. Tí'íj ij a'uun a'rá'a utájnyitze pújma'n véjri' jóo' tí a'va'ástimee í jájtyi. Mat'íj mí ave'eré'enye éehua tye'ítye jóo' tí jo'tyávaaca'a í Jesús. 22 Aj pú'ij síij a'rá'a a'tíj va'cán jín tyi'tyávaaca u

hua'tyeyujta'. A'yáa pú ántyapuaaca' tijín Jairo. Tyiyooj, 'iitacan. Tyí'cui'ca'a a'íjna í yójra'. Tí'ij a'ín Jairo aaséj c'í Jesús, áj pú'ij tyítunutaca' a chóota' Jesús tí jotyéjvé. ²³ Eéhua pú jataáhuaviiri', a'yán tijín:

—Niyóoj pú á'me're. Mu jo'tie'yi pata'a ajtamuare'n, ta'aj huarún, ta'aj 'óoj júuri já'ra'nyi. —A'yáa pú tyaatiéxaa.

²⁴ Aj pú'ij Jesús ú jó'mé jamuán. Majtá éehua í tyeétye ú jóo'ju' huá'jamuan a'íjma í máj huá'pua. Matí'ij mí ajtayáxiiria'ca'a í tyeétye. Tyámua' mu huápuí' tyityó'cataca'a. ²⁵ Ajta a'íin huá tzajta' a jo'tyávaaca'a í 'íiti' tí tyí'cui'. Puu'rí átyeevi'ca a'chú cumu tamuáamuata' japuan huá'pua nyínyi'ra'a tí tyí'cui' a'íjna í 'íiti'. A'náj tí na'a pú uvá'm'lyaca'a í xuure'.

²⁶ Puu'rí éehua huo'íjtaca'a í máj tyí'hua'taca jimí. Puu'rí atzú tyajahuo'rierii nejmi tíj na' tí cáj tyi'toovaca. Ajta capú tyi'tíj jarutye. Ma ajta, a'yáa pú í éenya'a ajtahua'a éetze' tyi'cui'nyaca'a. A'íj pú jín, jajpueejtziaca'a éehua a'íjna í 'íiti'.

²⁷⁻²⁸ Tí' tyu'namuajri' j'é'ej tí tyi'tíj huáruu í Jesús. A'yáa pú tijín: “A'ij nu jín a'yán rinyi nyaj jajtamuáre'n c'íxuria'ra'n jitzé, áj nu nyí ruj.” A'yáa pú tyu'xaata'ca'a a'íjna í tí tyí'cui'ca'a. A'íj pú jín a jó'renyé tyeétye tzajta' a'íjna í 'íiti'. Tí'ij í a je're'nyé huarita'n í Jesús. Aj pú'ij í jajtamuáre c'íxuria'ra'n jitzé. ²⁹ Jime' 'een pu'u 'ajtamuáre, áj pú'ij

huatyápuaria'ca' i ti ana mui'yaca'aa i xuure'. Tí'ij i a'yán jaatá' í tzájta'n cumu puu'rí huarúj.

³⁰ Aj pú i jáamua'reeri' í Jesús í jutzájta' tí atíj tyuhua tí quée ché' jaca'nyisti'. Aj pú i pu'ájve, huoo'seerajraa í tyeftye. A'yán tijín:

—¿A'tanyi na'ajtamua're i nyacáixu jitzé? —A'yáa pú tyíhuo'ta'íhuo'ri'.

³¹ Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa í máj jamuán 'o'ujhua'nnya'a. A'yán tijín:

—Muá pa huáasej í tyeftye i máj já'cata. ¿Jii'nyé éej nime' pej pij a'yán tyi'ta'íhuo'? A'yáa tijín: “¿A'ataanyi na'jtamua're?” —A'yáa mu tyaatiéxaa.

³² Ma ajta a'ín i Jesús, a'í pú huo'séerayi'ca matíj mana' a tyityaváatima'ca. A'yáa pú a'ín rijca tí ij jaaséj a'tíj tí a'ajtamua're.

³³ Aj pú i a'ín í 'íiti', tyámua' tyu'tátzin. Tyámua' pú tyuu'vivaaca'a í jujitzé jii'nyé ju'mua'reerica'a tyi'tíj tí j'éej huáruu. Aj pú i a véjri' ajtya'xireaca'a jóo' tí jo'tyéjvé a'íjna í Jesús. Tyítunutaca' a véjri' jimí. Tí'quí náijmi' aatiéxaa j'éej tí tyi'tíj járuu tzáahuatyi'ra' jime'.

³⁴ Aj pú i Jesús a'yán tyaatiéxaa tijín:

—Niyóoj, pej tya'ntzaahua nyaj tyimuáahuaatye'n. A'íj pej jín peri huarúj. Aricu, ché' tyámua' mua'axca. Póoche' paj jiréenya' pua'mé.

³⁵ Óoche' pú tyi'xáataca' a'íjna matí'ij seican a'rá'a. A'í mu a'ín pué'een í máj ja'án já'ché a'íjci jamuán í tí va'cán jín tyi'tyéjvé hua'tyeyúu tzajta'. Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa cí yo'puáara'n í íjmueesta tí tyí'cui'. A'yán tijín:

—Puu'rí huamuí' a'ayóoj. ¿Jii'nyé éej nime' pooj ja'itzee mu maeestru? —A'yáa mu tyatiéxaa.

³⁶ Ajta a'ín i Jesús, tí'ij huó'namuajri' j'éej mej ye'é tyíxajta'ca. A'yáa pú tyaatiéxaa cí yoo'puaára'n tijín:

—Capáj tyí'tziinya'. A'ii pu'u juxe've' pej tyá'tzaahuatye'. —A'yáa pú tyaatiéxaa í Jesús.

Aj pú i huojoviti jóo' tí já'ché í yo'puáara'n. ³⁷ Ajta Jesús capú huo'tá' náijmi'caa í tyeftye máj ujo'ju'n jamuán. A'íjma pu'u, í Pedro, ajta i Jacobo, ajta a'íjci i Juan, ti jutzájra'n pue'een i Jacobo.

³⁸ Aá mu a'rá'a jóo' tí já'ché í yo'puáara'n í tí huamuí'. Aj mu mí ja'íjma huaséj í tyeftye máj chi'tá jiiráatyi. Eéhua mu

tyooyinyisima'. Ca'anyin mu jín tyooyinyisima' a'íjci jime' í tí huamuí'.

³⁹ Aj pú'ij í chi'tá jo'tyájrupi. Tì'quí huo'tiéxaa í Jesús.

A'yán tíjín:

—¿Jii'nyé siaj si ca'nyín jín juyin? ¿Jii'nyé siaj si tyoyinyi? Capú mu'chí mú íjmueesti, sulu tyacusi pu'u.

⁴⁰ Mat'íj jáanamujri' jé'ej tí ye'é tyu'taxájtaca', áj mu mí jé'ej jatoo'ri'ri jii'nyé maamua'areeraca' tí a'ín pá'ri'i huamuí'. Aj pú'ij a'ín huo'ta'íj mej iiráciinye. Aj mu mí iiráací.

Tì'quí yoo'ví'tí cí yo'puáara'n, ajta cí naanajra'n, ajta a'íjma í máj jamuán jó'jujhua'nya'. Ja'áa mu utyájrupi jóo' tí e'rácaa 'aijna í íjmueesta. ⁴¹ Aj pú'ij ajví' muáajca'ra'n jitzé. A'yáa pú tyaatajé junyúuca jime' tíjín:

—Taliita, cuumi. —Taliita, cuumi a'yáa pú huatóomuaa tíjín: Íjmueesti a'yáa nu tyímua'ixaatye', ájchesi.

⁴² Jime'n pú a'yán huaríj í Jesús, áj pú í xaa ájché í íjmueesta. Tì'quí huatyóoche tí a ó'chacanye'n. Majtá ja'íjma í tyeítje, ée'cá mu u jé'ej tyi'tyóomua'tyaca'a. Ajta a'ín í pá'ri'i, a'yáa pú tyejcha'i a'chú cumu tamuáamuata' japuan huá'pua nyínyi'ra'a. ⁴³ Ajta a'ín í Jesús, éehua pú huo'íjca máj quéé a'tíj ixaatya', ajta máj nu'u mí tyacuetye í íjmueesta.

Jesús Nazaret tí já'maa'can

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 ¹ Ja'áa pú ij jó'rá í Jesús, majtá a'íma jamuán jó'jujhua'anya'. Mat'íj mí jo'cáj ja'ú pújma'n jóo' tí jo've'se a'íjna í Jesús. ² Tí'íj tya'rá'a a'ájna xicáara' jitzé' í máj jitzán jusoo'pi, tí'quí huatyóoche tí tihuóo'muaa'tye hua'tyeyúu tzajta'. Éehua mu tyeítje jáanamujri'. Jé'ca mu jé'ej tyityoomuaj. A'yáa mu tyuú'ihuo'raca' tíjín:

—¿Jo'quí yo'rí're a'múna í nyúucaríj? ¿Tyi'tányi mua'tziiria'ara'n pue'een a'íjna tí jaatyájto a'mújna jimí mú Jesús tyaj quéé xu a'náj me'e yá'namuaj? ³ A'múu pú a'ín pue'een í yójra' í tí tyí'si'chaca. A'íi pú naanajra' a'yán ántyapuaa tíjín María. A'íi mu júutzimua'amua'n pue'een a'íima í Jacobo, ajta í José, ajta í Judas, ajta a'íjna í Simón. Majtá seican í júutzimua'amua'n í má 'úuca, a'í mu majtá jamuán. —A'yáa mu tyú'ixaatya'ca'a.

A'íj mu mí jín já'acha'íire'ecaa a'íjci í Jesús. A'íj mu jín quéé jaxe've'caa. ⁴ Ajta, a'yáa pú Jesús tyihuó'ixaa tíjín:

—Náijmi' mu tyámua' náa tyé'sej atíj tí jáxa í nyúucari Dios tí jimí ma'can. Maa ajta, í máj huaquéetime í juché, majtá í máj huójsimua'mua'n, majtá í máj jamuán a já'ché, camú tén tyámua' tyé'sej a'íima.

⁵ A'yáa pu'u quée 'í'iriitaca'a tí a'ín Jesús tyi'tíj jé'ej huá'uure í máj jín jé'ej joo'taséej tíj ari tyú'ruu pua'maquée. A'yáa pu'u huaríj; hua'ajtamuarie'exi seican í tye'tye. Tíj quí xaa tyíhuó'huaa. ⁶ A'íj pú'ij jín jé'ej pua ata'a í tzájta'n máj quée ja'tzaahuatya'ca'a. Tí'quí jó'rá í Jesús. Ja'áa pú jó'yi'ca áimua jóo' tí o'chájta'atajme. Ajta tyihuá'mua'tyajca'a.

**Jesús pú tyihuo'ta'íj a'íjma í máj jamuán jó'ujhua'nya'a
máj nu'u tyihuó'ixaatye'n í tye'tye**

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ Tí'quí Jesús pú huo'tajé a'íjma í máj tamuáamuata'a japuan huá'puará'ase. Aj pú'ij hua're'ityixi tyáhua'puaj má'ca'n. Ajta tyíhuo'íjca a'íjci jime' mej mí huo'tamuáaritye'n í tyiyaaru' í máj huáa' tzajta' úsejre' í tye'tye. ⁸ Ajta a'yán tyíhuo'íjca máj quée tyi'tíj ja'áa í máj jín huatyooohuúre'n í juye jitzé. A'íj mu'u nu'u a'acheenyi tyi'tíj itzíz í máj jín aroojca'nyíhua'. Capú nu'u jé'ej tyíri máj tyi'tíj ana'n atyo'ri naarí tyi'tíj ínye'e nusu túmii. ⁹ Majtá, ajtooca'aquétya'xin. Majtá xáxui' tyooojchétya'xi'in s'íj ajta s'íj. Capú nu'u jé'ej tyíri máj hua'apuácaj tyá'ntui'nyi í siicu'ri.

¹⁰ Ajta a'yán tyíhuo'o'tiéxaa tíjín:

—Tí puá'a hui chi'tá xu'utyárutye má já'hua' chájta', a'u xu huatyá'itzeere', síoche' xuu e'ráatye'n tíj na' a'chú siaj jáa'tyeere a'ájna í chájta'.

¹¹ 'Ajta tí puá'a má já'hua' mequée jamuaatá'care'en siaj utyárutye, naarí tí puá'a mequée janamuajracu í siaj tihuóo'ixatye'n, a'yáa xu huárinyi, xiirac'ínye ja'újna. Xaataca'tzi í caa'qué ta'aj ij cáaxin í chuéj. A'yáa xu huárinyi mej mí jáamuaa'ree í tye'tye tíjín mo'utya'itzeere í Dios jimí. Miche' jáamuaa'ree tíjín moo'tyá'itzee í Dios jimí a'chú máj pua'má máj quée a'muanamuajracu.

'A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye', a'ájna xicáara' jitzé tí jitzán huá'uxíjtye'n í Dios í máj quée xá'puí'n huaríj í jimí, éehua pú huoo'tá'si puéejtzi. Eétze' mu ajpuéetzi muáaju' a'ájna chájta' mequée í máj a'ún jaséejré a'ájna tí a'yán tyája'rátypuaaca'a tíjín Sodoma, ajta tíjín Gomorra. —A'yáa pú tyíhuo'tiexaa.

¹² Mat'íj mí jo'c'íj. Metyihuá'ixaatya' í tye'fye tí nu'u a'yán tyúuxe'vaca'a máj nu'u seiquí tyú'mua'tyi í jutzájtá'. ¹³ Majtá a'híma í máj tamuáamuata' japuan huá'puaará'ase, a'í mu éehua huo'tamuári í tyiyaaru' í máj huáa' tzajta' sejría'ca'a í tye'fye. Majtá éehua hua'vá'huaatya'axí aceiti huáa' mu'úutze' í máj tyí'cuicui'ca'a. Náijmi'caa mu tyú'huaa.

Mat'íj jaajé'ca a'íjci í Juan í tí huá'íiraca'a

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Ja'tyéevi'ca, áj mu mí jáanamujri' náijmi'que', t'íj na' ja'úun máj huacháatima'ca í tye'fye j'é'ej tí tyú'ruu í Jesús. Ajta a'íjna í tajtúhuan í tí ve'ée, a'í pú ajta jáamua'reeri'. A'yáa pú ántyapuaaca' í tajtúhuan t'íjín Herodes. Aj pú'íj a'yán tyu'taxájtaca' a'íjna í Herodes t'íjín:

—A'íjna í Juan tyaaca, í tí huá'íiraca'a, a'í pú hui huatarúj. Eetáraa jóo' mej ya'vá'na. A'íj pú jín jaayí'tin tí a'yán tyú'uure. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í tajtúhuan.

¹⁵ Majtá séecan, a'yán t'íjín:

—A'íi pú a'ín pue'een í Elías í tí a'íjna jín tyíxajtacaria' í Dios jitzé huatamá'can.

Majtá seican a'yáa t'íjín:

—A'íi pú a'ín pué'en a't'íj tí tyíxajtacaria' í Dios jitzé huatamá'can. A'yáa pú cha'tá na'a tyi'tyéjvé í Dios jimí mat'íj í seican í máj memi'n a'yán tyíxajtacaria'.

¹⁶ Ajta a'ín Herodes, t'í'íj jáamua'reeri', a'yáa pú tyu'taxájtaca' t'íjín:

—A'íi pú a'ín pue'een a'íjna í Juan tyaaca í nyaj aata'íjtaca' máj jijvéjche í mu'úura'n. Puu'rí ijíi, a'í pú huatarúj huá'a tzajta' í mu'í'chítye. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Herodes.

¹⁷ Ajta s'íj pú a er'énye, 'íiti' tí a'yán ántyapuaaca' t'íjín Herodías. A'hí pú íra'ra' pué'eenya' í Felipe. Ajta a'ín Felipe, a'í pú juutzájra'n pué'eenya' í tajtúhuan í Herodes. T'í'quí Herodes a'ín ancure'vi'iti a'íjci í 'íiti', a'ín tí Felipe jaatyévi'tinya'a. ¹⁸ Aj pú'íj a'ín í Juan a'yán tyaatiéxaa a'íjci í Herodes t'íjín:

—Capú j'é'ej tyí'ri paj jatyévi'tinye' mua'ihuaara' tí jatye-vi'tinya'a. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Juan.

¹⁹ T'í'quí huatanyú'caca' a'íjna í 'íiti'. A'íj pú jín a'ín Herodes, jaata'íjtaca' máj ja'anán a'íjci í Juan. Majtá a'náaj'í'quee

alaambre jime' jóo' t́ e'tyánami'hua. Jé'ca pú ájcha'fria'ca' a'fjna í 'iiti'. A'fí pú j́n jajé'catamu'ca'a.

²⁰ Ma ajta a'f́n í Herodes, a'f́ pú jaamua'areeriaca'a t́ tyámua' tyi'tyevistaca'a a'fjna í Juan, ajta t́ a'yán rijca jé'ej t́ tyaaxé'va'caa í Dios. Ajta a'f́ pú tyí'mua'ajca a'f́jci jimí í Juan. Óoche' pú jaránajchaca'a a'fjna í Herodes t́ áanamuaa jé'ej t́ tyuuxájtaca'a a'fjna í Juan. Capú jé'ej í'irányi t́ quée tyámua' tyiyó'itieeca'a jé'ej t́ tyíxajtaca'a. A'f́j pú j́n Herodes quée jata'caria'a a'f́jci í 'iita' t́ jaajé'ca.

²¹ T́'ij a'ájna tya'rá' í x́caara'n a'náj t́ ma'can a'fjna í Herodes, áj pú xaa a'f́n 'iita' jo'támitieera jé'ej t́ ye'é huárinyi t́ jaajé'ca ć Juan. T́'quí Herodes, a'fjna t́ tyí'iy'e'estya t́ tya'rá' í x́caara'n a'náj t́ ma'can, éehua pú tyeftye huatá'inee, xantáaru'u, mat́j mana' í máj tyí'ijta capítan jime, majtá máj tyityetyo'pu a'f́jci jime' máj tyihue'ijtye' í tyeftye, majtá í máj a'úun huacháatime a'ájna Galilea, í máj éehua juxe've'.

²² Aj pú'ij yójra' a'fjna í Herodías, a'f́ pú ju'tyájrupi í chi'tá jóo' máj tyajá'cua'ca'. A'fjna í yójra'n, 'iiti' pú pué'en. Aj pú'ij a'f́n tyu'tyéenye jusf́j a huá'a vejripua. Tyámua' pú éehua tya'ránajchaca' a'fjna í Herodes t́'ij tyu'tyéenye, majtá a'f́ma í máj jamuán tyí'cua'cá. Aj pú'ij a'yán tyaatiéxaa a'fjna í tajtúhuan t́j́n:

—Naatahuaviiri' tyi'tf́j paj jé'ej tyáaxe've'. Nyamuaatá'si.

²³ Éehua pú ayán tyu'tó'a' jusf́j t́ a'yán tyaatá'n tyi'tf́j t́ jaatáhuaviira. Capú nu'u jé'ej rinyi t́ puá'a jaatahuavii jé'ta' jóo' t́ tyihuajá'ijtye'. ²⁴ Aj pú'ij jó'rá a'fjna í 'iiti'. T́'ij í a'yán tyaata'íhuo'ri' a'fjna í junáana t́j́n:

—¿Tyi'tányi naatáhuavii í tajtúhuan? —A'yáa pú tyaata'íhuo'ri'.

Aj pú í a'yán tyú'tanyú a'fjna í náanajra'n t́j́n:

—Huatáhuaviiri' í mu'úura'n a'f́jci í Juan t́ huá'íiraca'a.

²⁵ Aj pú í ajtahua'a jíyee'tzín utyájrupi jóo' t́ jo'tyávaaca'a a'fjna í tajtúhuan t́ ve'é. Aj pú í a'yán tyaatiéxaa t́j́n:

—A'yáa nu tyáaxe've' pej naata'íitye'n túxa'a jitzé í mu'úura'n í Juan t́ huá'íiraca'a tyej ti jámua'ree t́j́n puu'rí huamuí'. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'fjna í yójra'n í Herodías.

²⁶ Tyámua' pú jé'ej puá'a tyaatá' a'f́jci í tajtúhuan t́ jusf́j a'yán tyu'tó'a' t́ a'yán nu'u huárini jé'ej t́ tyáaxe've' a'fjna í 'iityi' í yójra'n í Herodías. Majtá a'f́ma t́ huó'inyee, a'f́ mu majtá jáanamujri' t́'ij jaatá' í junyúuca. A'f́j pú j́n

jutyeví'ra'ca'a huá' jimí a'íjna í tajtúhuan. A'íj pú jín, a'ín ja'rá'aste í junyúuca. ²⁷ Ajta jé'en xantáaru'u huata'ít'yaca'a t'í aajé'catan, ajta nu'u jé'en u yo'ta'l'ít'ye'n í mu'úura'n í Juan.

²⁸ Ajta jó'rá í xantáaru'u. T'í'quí a'uun a'rá'a aá t'í e'tyána-mi'huaca'a a'íjna í Juan. Aj pú'íj ijvéjchaca'a í mu'úura'n í Juan. T'í'quí u ya'rái í túxa'a jitzé. Ajta a'ín í tajtúhuan, a'í pú jaata'ít'ye a'íjci í yójra'n í Herodías. T'í'íjta'i a'ín jayo'ít'ye í junána.

²⁹ Majtá a'íma í máj o'ujhua'nya'a jamuán í Juan, mat'íj jáamua'reeri', áj mu mí á jo're'nyé jimí Herodes, meyo't'íí a'íjci í mui'chí. Mat'íj mí ja'avá'na. A'yáa pú éenye'que' huamu'í a'íjna í Juan.

Jesús pú tyíhuo'cuée í máj anxí ví'ra'a ará'ase

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Majtá ma'íjna í máj tamuáamuata' japuan huá'puaará'ase, a'í mu tyúusíj jóo' t'í jo'tyávaaca'a a'íjna í Jesús. Aj mu mí jaatiexaa náijmi' jé'ej máj tyi't'íj huáruu, náijmi' jé'ej máj ye'é tyíhuo'muá'tyé. ³¹ Aj pú'íj a'yán tyihuó'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Mu so'tie'yi'. Tyiche' huataso'pe'n má já'hua' jóo' t'í quée já' ja't'íj. —A'yáa pú tyu'taxájtaca'.

Ajta éehua mu á jo're'nyinyeica' í tye'ítye jóo' t'í jo'tyávaaca'a a'íjna í Jesús. Majtá jocí'ca' má mu'ít'í i tyaitye, majtá uvé'nyinyeica'. A'íj pú jín quée huatáci'ípa'jca'a t'í tyú'cua'nyi a'íma í máj jamuán jó'j'ujhua'anya'. ³² Aj mu mí jóo'ju' juj'ímua' baarcu jitzé. Mat'íj mí a'úun a'rá'a jóo' t'í quée a'á a't'íj.

³³ Majtá a'íma í tye'ítye, a'í mu huá'aseiraca mat'íj jo'c'íj. Éehua mu jaamuá'a í Jesús. A'íj mu jín ju'icán je're'nyajxi jó' t'í na' máj huacháatime. A'íí mu mí anaquée a'rá'a jóo' t'í a'araixáche'e a'íjna í Jesús, majtá í máj jamuán jó'j'ujhua'anya'.

³⁴ Ajta, t'í'íj a'ín aitama'aca'a í baarcu jitzé, éehua pú tye'ítye huaséijraca'a. T'í'íj ij huatojxamuiste t'í'íj huoséj. A'yáa mu tyityojo'ovátz'ij cumu cánya'axi t'í quée a't'íj huá'a cujta'a huamá'caa. A'íj pú'íj jín huatyóoche a'íjna í Jesús t'í tyihuá'umua'aten éehua.

³⁵ T'í'íj huatyéchumua'riaca', ájmu mí ave'eré'enyé a'íjci jimí í máj jamuán jó'j'ujhuá'nya'. Mat'íj mí a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Puu'rí tyechumua'ari. Ajta quée a'tíj ya' jache 'íiye'é' véjri'. ³⁶ Tyajta quée tyi'tíj tyiche'í máj jáacua'nyi mú tyeítje. Pata'aj hua're'ítixí'n, mej mí jo'c'íjxi'n má já'hua' chájta', jóo' máj jo'cháatime i tyeítje mej mí pan huánanan.

³⁷ Aj pú i a'yán tyihuó'ixaa a'íjna í Jesús, tíjín:

—Mua'án xu tyihuá'cue'tye jujíimua' siana'.

Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—¿Nyi í'iri tyaj u jó'ju'un tyaj pan jo'vá'ananan tyej tyi tyihuó'cue'tyen? Tí puá'a a'yán tyej tyo'cátoova'a a'achuátí a'tíj jamue'ítica tí puá'a a'yán tyu'muáre' a'chú cumu huá'pua cieentu xicáj jime', capú ajta tyi'ici'ípée já'me í túmii tyaj tyi ja'yán huárinyi.

³⁸ Aj pú'ij a'ín í Jesús, a'yán tyihuó'ixaa tíjín:

—Sericu, xaaré'ixe'ere' a'chúnyi cáa me tyéejcha'í í pan.

Mat'íj mí jáamua'reeri'. Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa tíjín:

A'ii pu'u cáa tí'xoovi.

—Anxívi í pan. Majtá huei'tyéé, cáa mu tyí'tyahua'pua.

—A'yáa mu tyu'taxájtaca'.

³⁹ Tí'quí huo'ta'ítaca'a máj joojrá'se aá tí jo'tu'pi má mu'íiti má'a. ⁴⁰ Aj mu mí oojra'asaca', seican anxíte má ará'astimá'an, majtá seican hua'puatye japuan tamuáamuata' má ará'astimá'an. ⁴¹ Aj pú'ij a'ín í Jesús, ja'ncurá'ípuí' cí pan, ajta a'íjma í huei'tyéé. Tí'íjta'i a'ntyítaaraxi í pan, áj mu mí huorá'ípuí'n í tyeítje. Majtá í huei'tyéé, a'í mu majtá huatámui'ra'ca'a. Aj pú'ij huo'ta'í'ípuí'í a'íjna í Jesús í máj jamuán jo'jujhua'nnya'a mej mí huo'rá'ípuí'tye'n í tyeítje. ⁴² Náijmi' mu tyú'cuá í tyeítje. Tyámua' mu éehua tyítyaatajúuxa. ⁴³ Ajta éehua pú huatá'ítzeere í pan, majtá í huei'tyéé. Tamuáamuata' japuan huá'pua mu tyoo'jistye tyi'tíj sicíri jitzé a'íjci jime' í tí avá'ítzeere. ⁴⁴ Majtá ma'íjna í máj tyú'cuá í tyétyaca, a'yáa mu ará'axcaa a'chú cumu anxí ví'ra'a.

Jesús pú á a'vá'ma'ca'aa í jájtyi japuá

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Tí'quí Jesús pú huo'ta'íj máj antyáciinye í baarcu jitzé utájnyitze pújma'n, máj nu'u anatyá' ú ará'asti a'ájna Betsaida. Ajta a'ín i Jesús, a'í pú ja'úun o'tyéechaxi tí'i hua're'ítixí'n í tyeítje. ⁴⁶ Tí'íj hua'uré'ítixi, áj pú'ij jó'rá a'íjna í Jesús. Tí'quí ja'úu a'rá'a jóo' tí jirí o'queéetima'ca ti ij huatyényuunyi i Dios jimí.

47 Tí'ij huaré'chuijxaria'ca', aá mu merí oojú'ca jée'ta' í jájtyi japuá í jitzán mua'araatyá'a í baarcu. Ajta a'ín í Jesús, a'í pú jusíj á jo'tácatyí jirí tí jo'queetima'ca. 48 Tí'quí jaaséj tí huá'tyesi'huastyaca'a máj antáciinye í jájtyi japuá jii'nyé vá'aacaca'. Tí'ij tapuá'rijsima'ca, a'í pú a je'r'é'nyé a'ájna véjri' máj huajú'ca'a í baarcu jitzé. A'í pú huamá'ca'a í jájtyi japuá. Puu'rí hua'ntyinájchijisima'a.

49-50 Majtá ma'ijma, mat'í'ij jaaséj, metyu'utátzin. Muaatyeyiihuajraa náijmi' jii'nyé náijmi' mu jaaséj tí aa'vá'ma'ca í jájtyi japuá. A'yáa mu tyí'mua'ajca tíjín: “Nyácan pú pue'een.”

Aj pú'ij a'yán tyíhuo'tiéxaa a'ájna í Jesús tíjín:

—Xaatyóocajtye' í jutzájta'. Caxú tyí'tziinya'a. Nyaa nu a'ín pue'én í Jesús.

51 Aj pú'ij atyájraá í baarcu jitzé jóo' máj a'rátya'ca'a. Tí'quí huatyápua'ria'ca' í tí huá'aacaca'a. Aj mu mí jé'ej tyotaséj. Tí'quí a'yán í tyihuo'támiteera' í huá' tzajta' í mej tyí'mua'ajca. 52 Jé'ca mu tyímua'ajcaa jii'nyé capú jé'ej huá'miteeraste'e jé'ej tí éej nime' tyeyí'tín tí a'ín jaatámui're í pan, jii'nyé jujíimua' metyóonaamua í jutzájta'.

**Jesús pú tyíhuó'huaa a'ájma í mej
tyí'cuicui'ca'a a'ájna u Genesaret**

(Mt. 14:34-36)

53 Mat'í'ij mí antacáj í jájtyi japuá. Ja'áa mu mí a'rá'a a'ájna já'hua' tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Genesaret. Aá tí a'va'ástimee í jájtyi, aá mu ee'tápe í baarcu. 54 Mat'í'ij eetacáj í baarcu jitzé, jé'en mu jaamuá'a a'ájci í Jesús í tyeítye. 55 A'íj mu mí jín jíyee'tzín, jootyáhuachaca'a me ve'r'é'nyé jimín. Mat'í'ij mí huatyóohui máj an huajóosiire'n í japuá í máj tyí'cucui'ca'a a'ájna jóo' máj ya'mua'reeriaca'a aá tí jo'tyávaaca'a a'ájna í Jesús. 56 Ajta jó' tí na' tí joré'nyejsí ráanchu tzajta' tí chajta'a-tajme naarí tí huachajta'najme tí vivajmá', jó' tí na' nyú'u, a'yáa mu huo'rátzajyi'caa caaye jitzé. Aj mu mí ájhuaviiri' a'ájna tí huoo'tá' máj a'ajtamúare'en í cfixuria'ra'n jitzé, a'ájna jitzé í tuuvíjpi'n í síicu'ria'ra'a tí'ij a'chú máj pua'má a'ajta-muáre'si, mej mí huarúj. A'yáa pú tyú'ruu a'ájna u Genesaret.

A'íjna í tí jaachoomuare'n í tyáata í tzájta'n

(Mt. 15:1-20)

7 ¹⁻² Matí'ij mí a'iin í fariseo, jamuán majtá seican í máj tyé'yuxaca tye'yúu tzajta' mej mí a'íjci huo'ítiiirijtye'n jé'ej máj ye'é tyámua' mua'yi'i, ja'áa mu a'ráaci u Jerusalén, majtá a'úun a'ráa jó' tí jo'tyávaaca'a í Jesús mej mí jajmuá-tya'a. Matí'ij mí huoséj a'íima í máj Jesús jamuán jó'ujhua'a-nya'a máj quée anoomuéetaxi matí'ij tá tyí'cua'ca jé'ej máj tye'íitihua' í máj Israel jitzé ajtyáma'can.

³⁻⁴ Majtá a'íima í máj Israel jitzé ajtyáma'can, í máj majtá a'yán ántya'ru tíjín fariseo, a'í mu já'tzaahuatye' í juhuoójsimua' tyí'yi'ra. A'yáa mu cha'tá mana' rijca náijmi' í máj Israel jitzé ajtyáma'can.

Capú sáijtaca'a na'a í huá'yi'ra í máj jín anóomuéetya'xi'n. Tí puá'a a'tíj tyú'cua'nyi, anaquéé pú nu'u juxe've' tí a'ín a'tíj éehua anoojmuéitye'en, naaríi quée, a'yáa mu'u tyíixa tíjín Xána'vi'si' pú seejre' a'íjna í a'tíj í tayi'rá jimí. Ajta, tí puá'a a'tíj u tojo'vánanan a'ájna mercaadu, a'í pú quée tyí'cua'nyi tí puá'a quée anaquéé anoojmuéijtye'n.

Ajta tyi'mu'íi tí a'yán jín tya'huoójmuaree' í juhuoójsimua' tyihuá'yi'ra. A'yáa mu rijca: metyí'jo'sica í vaasu í máj jín yá'ca. A'íj mu majtá tyí'jo'sica í tyi'tíj xá'ri, majtá í casuéela.

⁵ Matí'ij mí ma'íjma fariseo, majtá ma'íjma í máj tyé'yuxaca tye'yúu tzajta', a'í mu a'yán tyaata'íhuo'ri' a'íjci í Jesús tíjín:

—¿Jii'nyé éej nime' mequée ja'áste í tahuóosimua' tyí'yi'ra í máj ajamuan jó'ujhua'n? A'yáa mu'u rici máj xána'vi'si' tyí'cua'ca í jumujca' jime'. —A'yáa mu tyu'taxájtaca' ma'íjna í fariseo.

⁶ Tí'quí a'yán tyú'tanyú a'íjna í Jesús tíjín:

—Tyámua' pú tyajámuaavíjtye' í tí a'yán ajmi' joo'yúu-xaca'a a'íjna í Isaías tyaaca, a'íjna tí tyíxaxajta í Dios jitzé huatamá'can. A'íi pú joo'yúuxaca tyámua' jé'ej sej jé'en mu saj quée huatoojé'yacan jín tíihuá'ijtye' í tye'itye sulu a'yán xu siana' juseejrata í tye'itye jimí sej nu'u náijmi' ará'astejsi. A'yáa pú tyo'yúuxaca' a'íjna tíjín:

Tyámua' mu náa tyinyaatá'cara' tí puá'a metyíixajta nyéetzi jime'.

Ma ajta, mu'uri ajtaciij í nyéetzi jimí jumua'tzíira' jime'.

7 Capú tyi'táj huiire' t́ puá'a metyu'tyáanajche nyéjimi.

A'yáa mu tyihuá'mua'tyahua' t́jín:

“Dios pú jaatyájto i tayi'rá ityájma jimí.”

Ma ajta quée capú, jujíimua' mu ájtyo í jutzájta'n.

A'yáa pú tyo'yúuxaca' a'íjna í Isaías tyaaca.

8 'A'yáa xu'u rici. Mua'án sej seri yo'huá'axi i tí'ríi já'tyee tyu'ta'íjtaca'a í Dios, sej si a'yán huárinyi jé'ej máj tyáaxe've' í tyeítje. A'íi pú a'mua'ránajchi í tyi'huá'yi'ra, t́ a'yán tyi'huóoxe've' t́ xari tyu'jó'sin na'ríi t́ tyu'jó'sin í vaasu í sej jitzán yá'ca. Eéhua pú ajta tyi'huóoxe've' t́ a'yán tyí'en. A'yáa pú nyú'u.

9 'Tyámua' xu seri tyiyo'huá jé'ej t́ tyu'ta'íjtaca'a í Dios, siata'aj ja'rá'aste í hua'ayi'ira í tyeítje. 10 A'yáa pú tyí'en, jii'nyé, a'yáa tyaataxájtaca' a'íjna í Moisés tyaaca, t́jín: “Pata'aj já'tzaahuatya' a'táata, pajtá a'nána.” Ajta a'yán t́jín: “Siata'aj jaajé'ca a'íjci í a'táj t́ jé'ej puá'a tyíixa í jutáata jimí na'ríi í junána jimí.”

11 'Me seajtá mua'aj, a'yáa xu tyaatá'ca t́ a'táj a'yán tyíhuo'tiéxaatye'n í juhuóojsimua' í junyúuca jime' t́jín Corbán. (A'yáa pú huatóomuaa a'íjna í nyúucari t́jín mu'vejri pú pué'en.) Ajta a'yán t́jín: “Náijmi', a'chú nyaj cáj tyíjcha'i, a'íj nu nyeri jaatámu'vejri í Dios. A'íj nu jín nyequée ché' tyíjcha'i í nyaj jín amuaatyáhuire'n.” 12 T́ puá'a hui a'táj a'yán tyíhuo'tiéxaatye'n t́jín: “Corbán,” ca xu ché' jatá'care'n t́ a'ín huó'tyáhuire'n í i juhuóojsimua'. 13 A'íj xu jín, a'yán má júujipua í t́ jín tyu'ta'íjtaca'a í Dios a'íjci jime' í á'mua-yi'ra siaj seican huatátuire'n. Eéhua xu a'yán tyeyí'tii. —A'yáa pú tyíhuó'ixaa a'íjna í Jesús.

14 T́'quí ajtahua'a huó'tajé í tyeítje. Aj pú i a'yán tyíhuó'ixaa. T́jín:

—Mua'án xu jáanamua náijmi', sej si yo'ityée xá'ra'nyi:

15 Tyi'ítí t́ jé'ej í t́ tyícué'ri', t́ puá'a a'táj áacua'nyi, capú je'e ja'uure. Capú je'e ja'uure jii'nyé má pua'quée pú ma'can. Ajta í t́ tzájta'n ma'can, a'í pú xaa je'e puá'a ja'uure. 16 Mua'án xu jari'iriajcu, tyámua' xu tyáanamua.

17 T́'íj quée ché' ma'a a'tájta'a, áj pú i a'úun jo'tyájrupi í chi'tá. Aj mu mí a'yán tyaata'íhuo'ri' í máj jamuán jo'jujhua'nya'a jé'ej t́ huatóomuaa a'íjna í nyúucari t́ jime'n

a'íjna tí nu'u quée je'e ja'uure í a'tíj. ¹⁸⁻¹⁹ Aj pú'ij a'yán tyihuó'ixaa tíjín:

—¿Nyi tzaa sequée seajtá yo'ityée xa'ra? ¿Nyi tzaa sequée yo'itye a'íjci? Tí puá'a a'tíj tyi'tíj huácua'nyi tí tyícué'ri', a'íjna tí jáacua'nyi, má pua'quée pú já'maa'can. Aj pú i ucarutyi í xayáara'n jitzé. Ajta jé'en iiráame í chuitfriaara'an jitzé. A'íj pú jín quée jé'e ja'uure jii'nyé capú tyáa'rupi í tzájta'n, í xiényu'caria'ra'n jitzé. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Jesús.

Ajta a'yán tyihuó'ixaa tí ij tyámua' tyí'e'n náijmi' tíj na' tí tyícué'ri'. ²⁰ Ajta a'yán tyihuó'ixaa tíjín:

—A'íjna tí tzájta'n iirájnyinyei, a'múu pú xaa jé'e pua ja'uure í tyévi. ²¹ Ja'u pú iiráayi' í xiényu'caria'ran tzájta'n í tyévi náijmi' í mua'tziira'n tí jé'ej puá'a e'en, tí ajta ca'nyíjra' jatá'ca í tyévi tí'ij jé'ej puá'a tyú'mua'tyi, tí'ij tyu'ujxana'cira séej jamuán tí quée atyévi'tin, na'rii 'íiti' a'yán tyihuoxana'-círe'n séej jamuán tí quée cina'ra'n pué'en.

'Ja'áa pú tzájta'n ajta iiráayi' í mua'tziira'ra'n tí ca'nyíjra' jatá'ca í tyévi tí tyu'náhua'n na'rii tí tyu'jé'ca na'rii tí cha'a na'a tyú'xana'cía' huá' jamuán í tí'rii.

²²⁻²³ 'Ajta ja'áa pú jiiiráayi'i í tzájta'n a'íjna tí ca'nyíjra' jatá'ca tí a'tíj a'yán tyi'tíj tya'nahue' i tí tyíjcha'í i síj na'rí tí a'tíj jé'ej puá'a rijca, nusu tí séej huácuanamuan. A'yáa pú cha'tá na' 'en tí puá'a a'tíj a'yán jé'ej puá'a tyí'jee'va, na'rii tí puá'a a'tíj séej ánhueere'n, nusu tí puá'a a'tíj jé'ej puá'a tyu'tájeeve, na'rii tyóotzaahuatya'a, ca'ín a'ín a'yán ríci í tí quée xá'pui'n. Naijmi' tíj na' i tí a'yán 'en, a'úu pú jiráayi'i í tzájta'n í tyévi. A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye', a'í pú xaa a'ín pue'een í tí huáachoomuari'ca í tyévi í tzájta'n. —A'yáa pú tyihuó'ixaa a'íjna í Jesús.

**í íiti' séej chuéj tí japuá já'maa'can,
tí ajta já'ntzaahua cí Jesús**
(Mt. 15:21-28)

²⁴ Aj pú i í Jesús jó'rá a'ájna já'hua' tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Tiro, a'májna véjri' ú Sidón. A pú já'hua' chi'tá otyájrupi, jii'nyé capú jaxe'va'ca'a tí a'tíj jáamua'ree tí ja'úun jo'tyá-vaaca'a. Ma 'ajtye'e quée, capú 'í'iriitaca'a tí huato'ravaa. ²⁵⁻²⁶ Capú xaa nyú'u, jii'nyé síj pú jíyee'tzín jáamua'reeri'. Íiti' pú pué'eenya' a'íjna tí séej i chuéj japuá já'maa'can.

Síj pú tyevijra' pue'eenya'. A'yáa mu hua'tamuá'mua tíjín Sirofenicia, í máj nu'u chíicatye pue'een.

Ajta a'ín í íiti', a'í pú tiyojca'a, 'íitacan tí tyiyaaru' tzájta'nu sejria'ca'a. Aj pú i a je're'nyé a'íjna í naanajra'n. Tyítunutaca' a'ájna véjri' jóo' tí jo'tyávaaca'a a'íjna í Jesús. Aj pú i a'yán tyaatáhuaviiri' tí jii'irámuaritye'en í tyiyaaru' tí tzájta'n sejria'ca'a cí yójra'.

²⁷ Aj pú i a'yán séej nyúucari jín tyaatiéxaa a'íjna í Jesús, a'yán tíjín:

—Miche' anaquée tyú'cua'nyi mú tí'írii. Capú a'yán tyeevíjtye' tí huá' 'i'ípura' í pan tí'i chíicatye huata'ípi'tye'n.

²⁸ Aj pú'ij a'yán tyú'tanyú a'íjna í 'íiti' tíjín:

—A'yaj xaa nyú'u tyi'ayajna, nyavástara'. Ajta cási', tí puá'a a'íjma í tí'írii má ja'cáhua'nan tí tye'nyi í pan í meesa japuá, ¿Nyi quí mequée jacua'nyi í chíicatye í máj meesa jetyé e'ró'uu? —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í 'íiti'.

²⁹ Aj pú i a'yán tyaatiéxaa a'íjna í Jesús tíjín:

—A'yaj xaa nyú'u tyi'ja'yájna patíj peri tyaataxájtaca'. Pata'aj jó'ra'nyi. Puu'rí jii'rájrá í tyiyaaru' tí tzájta'n sejria'ca'a a'ayóoj.

³⁰ Aj pú i jó'rá a'íjna í 'íiti'. Tí'quí a'rá'a u juché. Tí'ij a'ín jaaséj a'íjna í juyóoj, tí anjó'ca'tyi utáatzi japuá. Aj pú i a'ín 'íiti' jáamua'reeri' tí ari jii'rájrá í tyiyaaru' tí tzájta'n sejria'ca'a.

**Jesús pú séej tyú'huaa tí quée jiityánamua,
tí ajta quée tyo'ri'ire**

³¹ Ajtahua'a pú jii'rájrá a'íjna í Jesús a'ájna já'hua' Tiro. Aj pú i u jo're'nyé a'ájna já'hua' Sidón. Ja'úu pú jée'ta' á'tanye a'ájna já'hua' tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Tamuáamuata' tí Chájta'atajme. Tí'quí ja'úun a'rá'a a'ájna jájtyi tí já'amua, í máj a'yán jatamuá'mua tíjín Galileeya.

³² Aj mu mí séej a'rájti' tí tyí'cui'. Capú ii tyajnamua a'íjna í a'tíj. Ajta capú tyo'ri'ire. Aj mu mí atáhuaviiri' a'íjci í Jesús, tí a'ajtamua're'n í tí tyí'cui' tí'ij tyáahuatye'n. ³³ Aj pú i a'tzú a'ímuá je'raavi'tí a'ájna tyeétye tzajta'. Tí'quí a'ín Jesús, í uxityé urújtya'axi í naxéetya'n cí tí tyí'cui'i. Tí'quí ajta a'ín a chóota' a a'ajtzijtzeque'taca'. Aj pú'ij a'ntimeijri'i nyanuráa-ra'n jitzé a'íjci jime' í ju'íri'que'e. ³⁴ Tí'quí útye' jó'nyeere'ca'.

Ajta ucayáatira. Aj pú'ij a'yán tyu'taxájtaca' í junyúuca jime' tijín:

—¡Efata! —A'yáa pú tyu'taxájtaca'. (A'ijna i nyúucari, a'yáa pú huatóomuaa tijín: “Tya'ntácuuna”. A'yáa pú huatóomuaa a'ijna tijín: “Efata”.)

³⁵ Tíj na'a a'yán tyu'taxájtaca' a'ijna í Jesús, aj pú i huarúj í tí tyí'cui'ca'a. Puu'rí xaa a'ájna ityanamuáara'a já'ra. Ajta, ari tyo'ri'irijca'. Capú ché' ca'chira'ca'a í nyanuráara'n. ³⁶ Ajta Jesús jaatá'ijmiejri' tí quée a'tj 'ixaatya'.

Ma majtá, camú a'yán huaríj. A'chu tí cáj a'yán tyihuo'ta'í-tye'nyiche', a'yáa mu cha'tá cáj tihuo'ixaa'tye'nyiche' í séeca. ³⁷ Mat'íj mí tyámua' jé'ej tyítyoo'tómuajtyaca' í tye'tye. A'yán tijín:

—Tyámua' pú tyí'uure náijmi' a'ijna í Jesús jime'. A'íi pú jaayítin tí tyihuó'huaatye'n mej mí jityajnamuáara' muá'ra'nyi, ajta mej mí tyo'ri'ire muá'ra'nyi í máj quée tyo'ri'i'réeme. —A'yáa mu tyu'taxájtaca'.

**Jesús pú tyíhuo'cuée a'ijma í máj
muáacua ví'ra'a ara'se**

(Mt. 15:32-39)

8 ¹ Tí'ij 'óoj a'úu jo'tyávaaca'a a'ájna Galileeya í Jesús, éehua mu tye'tye tyúusíj. Camú tyi'tj tyicha'fíca'a máj jáacua'nyi. Tí'quí a'ín Jesús huotajé a'ijma í máj jamuán jó'ujhua'anya'a. ² A'yáa pú tyihuó'ixaa tijín:

—Nyénya xaamujritye' a'múma jimí mú tye'tye, jii'nyé puu'ri hueica xicáj tyoomé máj jó'ujhua'n nya jamuán. Camú majtá tyi'tj tyicha'íi í máj jáacua'nyi. ³ Seican mu 'imuá curiá'cixi. A'íj pú jín tí puá'a nyahuá'ré'itixí'í í juché mequée xí tyu'ucuá'n, camú tyo'táviicue'ra í juye japuá.

⁴ Mat'íj mí a'yán tyaata'íhuo'ri', tijín:

—¿Jii'nyé tyíri pej tyihuó'cue'tye 'íiye'é' jóo' tí quée a'tj já'ché? —A'yáa mu tyaata'íhuo'ri'.

⁵ Aj pú i a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tijín:

—¿A'chunyi pua'máca xa'ípi'si í pan?

Mat'íj mí a'yán tyaatiéxaa tijín:

—Arahua'apuáca. —A'yáa mu tyaatiéxaa ma'ijna.

⁶ Aj pú i aata'íjtaca' máj joojrá'se í tye'tye a chóota'. Tí'quí ja'atyí'pi í pan útye' a'ijna í Jesús. Aj pú i tyámua' tyaatá' í Dios jimí, ajta a'ntyítaaraxi. A'íj pú i huorí'pui'tye í máj jamuán

jó'ujhua'anya'a. Majtá a'íma, a'íjma mu huo'rá'ipui'tye í tyeítye.

⁷ Majtá mu, seican í hue'tyéé tyí'cha'iica'a. Ajta pú aatáhuo í Dios jimí. Tì'quí ho'uta'íj máj huoo'rájtaare'n.

⁸ Naijmi' mu tyú'cuá. Majtá tyámua' tyítyaatajúuxa. Ajta avá'itzeere í pan í tí a'ntyítaaraxi. Sicíri mu jitzé ja'vá'jista'xi a'íjna tí avá'itzeere. Aráhua'pua sicíri pú a'rá'a. ⁹ Majtá ma'íjna í tyeítye í máj tyú'ucua, mua'rá'axcaa cumu muáacua ví'ra'a. Aj pú i a'ín Jesús hua're'ítixi í tyeítye. ¹⁰ Tì'quí atyájrá í baarcu jitzé, majtá í máj jamuán jó'ujhua'anya'. Mat'íj mí jo'c'fj. Ja'úu mu a'rá'a a'ájna já'hua' tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Dalmanuta.

**A'íma í fariseo mu atáajhuaviiri' a'ín Jesús
tyihuo'taséjratye'n í máj jín jé'ej tyoo'taséjra
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)**

¹¹ Mat'íj mí fariseo a je're'nyé, majtá jé'en huatyóohui máj tyé'huo' a'íjci í Jesús. Maatatése máj ca'nyíjra' jaatá'n tí ij a'ín iirá'ítzen. Maatáhuaviiri' tí huoo'taséjratye'n í máj jín jé'ej tyo'taséjra máj nu'u mí jín jáamua'ree a'íjna tí jitzán aróoca'nye a'íjna í Jesús, tí puá'a ja'úun jo've'me'n a'íjna jimí tí útye' jáaseejre' tí ij a'yán huárinyi.

¹² Aj pú i a'ín quée ché' huatanyú, ajta jucayáatiyi'ca. Tì'quí a'yán tyu'taxájtaca' tíjín:

—¿Jii'nyé éej nime' métyínyahuavii a'íima í tyeítyera' nyaj tyi'táj huoo'taséjratye'n í máj jín jáamua'ree jóo' tí já'maa'can í nyaj jín tyí'muijhuaca?

Ajta a'yán tyu'taxájtaca' tíjín:

—A'yáa nu xaa nyú'u tyajá'mua'ixaatye' muá'ajma, canú tyi'táj amuaataséjratye'si.

¹³ Aj pú i ahua'ahuá'xi í tyeítye. Tì'quí ajtahua'a atyájrá í baarcu jitzé. Aj mu mí antaací utájnyitze pújma'n.

**Ja'íjci jíme'n huá'nyuuca í fariseo
í máj jín huá'cuanamua í tyeítye
(Mt. 16:5-12)**

¹⁴ Majtá a'íma í máj jó'ujhua'anya' jamuán í Jesús, a'í mu yo'huá'axi ú máj ya'rá'í'pín í pan máj jáacua'nyi. Seej mu'u cáa tyu'ísima' a'íjna í baarcu jitzé. ¹⁵ Aj pú i a'yán tyihuo'ta'íj tíjín:

—Xáanamujri' muá'áj. Tyámua' xu'u a'íjci jime' í fariseo í máj ajnájchi í pan jitzé tí'ij huácu'usta, seajtá a'íjci jime' máj majtá ajnájchi í máj Herodes jamuán jó'jujhua'anya'.

16 Mat'í'ij mí huatyóohui máj tyityú'ixaatye'n í máj jamuán jó'jujhua'anya'. A'yán tijín:

—A'yáa pú a'íjci jín tyu'taxájtaca', jii'nyé catú pan tyicha'íí.

17 Aj pú í jáamua'reeri' jé'ej máj ye'é tyíxajtaca'a. Tí'quí a'yán tyihuotá'ixaa tijín:

—¿Jii'nyé éej nime' a'yán tyíixa a'yáa sequée pan tyicha'íí? ¿Nyi tzaa sequée xí yó'itie, ca'ín sequée xí tyíhuó'itiiri? ¿Nyi quée tyi'tíj já'mua jitzé tásiseeri? 18 ¿Nyi tzaa sequée tyisej, ca'ín sequée tyí'namua? ¿Nyi sequée jámuua'ree? 19 ¿A'chunyi puá'n sicíri avá'itzeere í pan tí hua'tyá'itzeere nyatí'ij huorá'í'ipi' í máj anxíj ví'ra'a ará'axcaa í tye'tye a'íjci jime' í tí anxívica'a í pan? —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Jesús.

Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa tijín:

—Tamuáamuata' japuan huá'pua pú avá'itzeere.

20 Aj pú í a'ín Jesús, a'yán ajtahua'a tyíhuo'ta'íhuo'ri' tijín:

—Ajta ¿A'chunyi puá'n sicíri tya'avá'ajista'xi a'íjci jime' í tí avá'itzeere í pan máj tyíhuo'cuée í máj muáacua ví'ra'a ará'ase?

Aj mu mí a'yán tyu'taxáataca tijín:

—Aráhua'pua sicii.

21 Aj pú í a'yán tyihuó'tiéxaa a'íjna í Jesús tijín:

—¿Nyi tzaa sequée xí yó'itie, muáaj?

Jesús pú tyahuaa í ta'raacuunyica'a a'ájna u Betsaida

22 Mat'í'ij mí a'úun a'rá'a a'ájna já'hua' chájta' tí a'yán tya'rájtyapua tijín Betsaida. Mat'í'ij mí séej a e're'nyitye tí aráacuunyica'a. Aj mu mí a tyaatájhuaviiri' a'íjci í Jesús tí ja'ajtamuáre'n. 23 Tí'quí a'ín Jesús ajví' muáajca'ra'n jitzé a'íjna í ta'arácun. Je'ráviti' tí a jéejre' pú yoo'ví'tí a'ájna jóo' tí a'chajta'. A'íí pú ju'irique'e a'améjraxí a jíisa'n jitzé. Ajta a'vá'muare. Tí'quí jaata'íhuo'ri' tijín:

—¿Nyi hui peri má únyee?

24 Aj pú í a'ín í ta'arácun, antányeereaca', a'yán tijín:

—Ahuii, tyétyaca nu séej. Cu xaa cíyey mana' pue'een máj má huací'. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í ta'arácun.

25 Ajta a'ín Jesús, ajtahua'a pú a'ráamuare a jíisa'n cí ta'arácun. Ajtahua'a pú tyámua' má tyóonyeraca'. Puu'rí xaa a'ájna icú hua'rúj. Náijmi' pú tyísejraca'a tyámua' naa. 26 Aj

pú i a'ín Jesús aata'ítyaca' a'íjci í ta'arácuunyi'ca'a tí nu'u jó'ra'nyí í juché. Ajta a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Capaj utyáru'piche'n á tá'achájta'. Nyí capáj pajtá a'tíj íxaatya' a'íjna jime' jé'ej nyaj tyimuáhuua.

**Pedro pú aataxájtaca' tí nu'u í Jesús a'ín pue'een
í tí Dios an yó'ujrasi í ípuari japuá**
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Tí'íj a'yán tyú'íj, áj pú'íj Jesús, majtá í máj jamuán jó'ujhua'anya', ja'áa mu a'rá'a jóo' tí ja'chajta'najme, a'ájna já'hua' jóo' tí a'yán tyaja'rájtyapua tíjín Cesarea de Filipo. Juye jitzé mu ájoojú'ca. Tí'íj í a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' a'íjma í máj jamuán jó'ujhua'anya'a tíjín:

—¿Ji'quí metyí'ixa í tyeétye nyéetzi jimí a'táqui nyaj pué'en nyaa?

²⁸ Aj mu mí a'yán tyu'taxájtaca' tíjín:

—Seican mu a'yán tyíxa tíjín muáa paj pa'ín pué'en a'íjna í Juan tí huá'iraca'a, majtá seican a'yán tíjín paj a'ín pué'en í Elías. Majtá sécan, a'yán tyíxa tíjín ja'í paj nu'u pué'en sáj tí huatájuuria'ca' tí amí' Dios jitzé huatamá'can tyixaxa'ta'a.

—A'yáa mu tyaatiéxaa.

²⁹ Tí'íjta'i a'ín a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—Ari muá'a, ¿jii'nyé tyajámuá'mitieeraste' a'ataanyi nyaj pue'een nyaa?

Tí'quí a'yán tyu'taxájtaca' a'íjna í Pedro, tíjín:

—Muáj paj a'ín pírici a'íjna í máj a'yán jatamuá'mua tíjín í Círíistu'u, í tí Dios an yóo'rasi í ípuari japuá. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Pedro.

Jesús pú jaataxájtaca' tí nu'u jimui'nyí
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³⁰ Aj pú í a'ín huoo'tá'íjmuejri' máj quée a'tíj íxaatya'a.

³¹ Tí'quí huatyóoche tí tyihuá'umua'te. A'yáa pú tyihuó'ixaa tí a'ín jusíj, í tí ajta tyáati' jitzé eeráanye, a'í pú nu'u éehua ajpuéetzi á'me. Ajta tí nu'u a'yán tyuuxe'va' já'me máj quée jaxee've' muáaju' í máj Israel jitzé ajtyáma'can, majtá í máj va'cán jín tyítyataty' í tyeyúu tzajta', majtá a'íjma í máj tyé'yuuxaca'a. Naijmi' mu nu'u quée jaxé'va' muáaju'. Ajta a'yán tyihuó'ixaa máj nu'u jaaje'catan. Tí'íj nu'u huamí'in, áj pú íjta'i huatarújsi hueica xicáj jitzé'.

³² Tyámua' pú tyihuó'ixaa a'huo'i'téerican jime'. Ajta a'ín í Pedro, a'í pú jeeráavi'ti á a'yee. Aj pú'ij atyixáatyaraa tí nu'u quée a'yán tyitó'a'care'n.

³³ Ajta a'ín í Jesús, a'í pú juhuarita' cacháacajra. Huo'séerajra a'íjma í máj jamuán jó'ujhua'anyaa. Aj pú í a'íjci í Pedro tyítyá'axi í máj jamuán. A'yán tijín:

—Aricu. Ajtára'a í nyée jimí, mú paj a'yán tyíixa tǵ a'íjna í tyiyaaru'. Muáa pej quée a'yán tyí'mua'tze jé'ej tí tyáaxe've' í Dios sulu jé'ej máj tyáaxe've' í tyeítte.

³⁴ Tì'quí Jesús huó'tajé a'íjma í máj jamuán jó'ujhua'nya'a, ajta cí tyetyé. A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa tijín:

—Tí puá'a a'tǵ jaxé'va' tí nyajamuán jócha'canye'n, a'yáa pú tyuúuxe've' tí quée ché' a'yán rijca jé'ej tí jusǵ tyáaxe've'. Ajta, tí puá'a a'tǵ jó'cha'canye'n nyajamuán, a'yáa pú tyuúuxe've' tí ajpuéetzi já'ra'nyi juxé'vi'ra' jime'. Ajta tí puá'a a'ín huámui'nyi, capú jé'ej í'ri'nyi.

³⁵ A'yáa nu tyajámuaatiéxaatye'si. Tí puá'a a'tǵ tyúu'tyeesi'ra'a í tí quée jime' huámui'nyi, óoche' pú mu'inyi a'íjna í a'tǵ. Jé'ej pú 'ojreesi í juxéjnyuu'ca tí 'óoj júuri. Ajta, tí puá'a a'tǵ huámui'nyi a'íjci jime' tí o'chacanye'n nyéetzi jamuán, na'rii a'íjci jime' í nyúucara'ra'n í Dios, a'í pú ajtahu'a huatarújsi. Ajtahu'a pú jatoonyi í juxéjnyuu'ca tí 'óoj júuri.

³⁶ Ajta, tí puá'a a'tǵ tyu'mué'tin náijmi' tǵ na' íiye'é tí tyíisejre' cháanaca japuá, ¿jii'qui tyetyaahui're a'íjna í tí jaamue'tí tí puá'a a'ín yo'reenyi í uxéjnyu'uca tí 'óoj júuri? Capú tyi'tǵ jé'ej tye'tyáhuui'ree, ¿nyí quée? ³⁷ ¿Nyi quée jé'ej tyí'ri tí huóonajnai í juxéjnyuu'ca tí ari yoó're a'íjci jime' í tí tyíjcha'ica'a? Capú a'tzú jé'ej tyí'ri, icú.

³⁸ A'yáa nu nyajtá tyajámua'ixaatye'. A'íjma í tyeítte, éehua mu ootyá'itzee í Dios jimí. A'yáa mu e'en í Dios jimí matǵ a'íjma í máj tyu'xana'cire í 'íitaj jamuán.

Tí puá'a setyí'tyevi'ra'a a'íjci jime' máj jámuua'ree í tyeítte saj nyajamuán jó'ujhua'n, na'rii máj jámuua'ree tí amuaráanajchi í nyenyúuca, tí puá'a a'yán tyé'tyevi'ra'a huáa' jimí, a'yáa nu nyajtá nyáa í nyaj nyajtá tyáati' jitzé eeráanye, nyaj nu a'yán cha'tá nyana' tye'tyévi'ra ná'me já'mua jimí. Nye'tyeevi'ra'a nu ná'me já'mua jimí a'ájna xicáara'n jitzé nyat'íj nyatahua' yatanyéjsi íiyaj ní cháanaca japuá. Va'cán nu jín tyi'tyaváa ná'me jimí í Dios tí nyíyo'pua a'ájna nyat'íj yatanyéjsi huáa' jamuán í máj tyíhuire' í tajapuá í Dios jimí.

Tí'ij Jesús seiquí huatoojsejrataca'
 huáa' jimí í máj huéiica
 (Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

9 ¹ Ajta a'yán tyihuó'ixaa tijín:
 —A'yáa xaa nyú'u ti'ja'yájna, a'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'.
 Seican í máj ye huatyó'uu 'íiye'é', a'í mu quée xí cui'nyi asta
 mana' quée anaquée jaaséj tí'ij yatanyé í Dios tí'ij tyuu'ta'íjta
 íiyaj ní cháanaca japuá a'íjci jime' í jumuárera'a jime'.

² Tyoomá'ca a'chú cumu arásevi xicáj, aj pú'ij a'ín í Jesús
 an jo'ojnyéj jíri japuá. A'íjme pú jo'ví'ti a'íjci í Pedro, ajta cí
 Jacobo, ajta cí séej, a'íjci í Juan. Ajta jé'en seiquí huooruu
 a'íjna, a mu jo'nyéjnye'rica'a. ³ Tyátatzarisima' pú jín sejría'ca'a
 a'íjna í Jesús. Tyámua' pú tyu'tyácueinaria'ca'a í cfixuria'ra'n.
 A'yáa pú sejría'ca'a tíj séeri. Iiyan ní cháanaca japuá, capú
 ma'a a'tíj tí jaayí'tin tí cfixuri tyuu'jo'sin tí'ij a'yán tyí'cuee-
 navi'i já'ra'nyi. ⁴ Majtá a'íjma huaséj a'íjna í Elías í ti'rúí já'tyee
 jaxájtaca' í Dios jitzé huatamá'can, ajta a'íjci í Moisés tyaaca.
 A'íí mu náijmi' tyíxaajtaca'a a'íjci jamuán í Jesús.

⁵ Aj pú í a'ín í Pedro, a'yán tyaatiéxaa a'íjci í Jesús. A'yán
 tijín:

—Maestru. Xá'pui'n pú náa tyaj yá huatyó'uu íiye'é. Tyiche' hueicaca huataahua i ináamua. Síj t'í muéetzi mua'ari, ajta séej a'íjci í Moisés, ajta í séej a'íjci í Elías. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Pedro.

⁶ Jii'nyé a'íma í máj jamuán jó'jujhua'anya' í Jesús metyuu'tátzin huápuí'. Ajta a'ín Pedro, capú j'éj 'o'támityeera j'éj t'í ye'é tyuu'taxáj. ⁷ T'í'quí jéetiri a'cávi'rixí huáa' japuá. Huaa' tzajta' pú rájrupi. Aj mu mí jáanamujri' t'í a'tíj a'yán tyu'taxájtaca', tíjín:

—A'íi pú nyiyóoj pué'en í nyaj jachó've'. Xaanamujri' a'íjci. —A'yáa pú tyu'tánamujrii.

⁸ Mat'íj huanyéenyera'ra náijmi'que', capú ché' á'tiitaca. A'íi pu'u á jo'tyávaaca'a huáa' jamuán a'íjna i Jesús. Aj mu mí jo'c'íj.

⁹ Mat'íj ajé'cajú'ca'a, a'í pú tyíhuo'íjca a'íjci jime' máj quée a'tíj ixaatya'a j'éj máj tyi'tíj tyuu'séj, jii'nyé seican mu nu'u aajé'catan a'íjna t'í ajta tyáata jitzé ajtyáma'can. T'íj nu'u huamu'ín, áj pú nu'u ijta'i huatarújsi. Aj pú nu'u i huati'iriitari máj yo'xáatajra'nyí.

¹⁰ A'íj mu jín, avíitzi jín tyíxajtaca'a j'éj máj tyuu'séj. A'yáa mu tyú'ihuo'raca'a j'éj t'í huatóomuaa a'íjna t'í jín a'yán t'í'ijtahua'a nu'u huatarún í t'í ímu'ínyí. ¹¹ Aj mu mí a'yán tyáata'íhuo'ri' í Jesús tíjín:

—A'íma í máj tyé'yuuxaca, ¿jii'nyé éej nime' a'yán tyíixa t'í anaquée yá nu'u uve'nyejsi a'íjna í Elías?

¹² Aj pú i a'yán tyihuó'ixaa tíjín:

—A'yáa xaa nyú'u ti'ja'yájna. A'íjna i Elías anaquée pú a'ín má já've'mé. A'íi pú náijmi' atyíjajcuare'n. Nyajtá nyaa, nyiche' a'tzú tyajamuaata'íhuoo'. ¿Jii'nyé tyáaxaa í yúuxari jitzé a'íjci jime' i nyaj nyajtá tyáata jitzé eeráanye? A'yáa pú tyé'mé nyaj nu'u éehua ajpuéetzi ná'me. Majtá nu'u nya'axáa-huari'ra muáaju'.

¹³ 'A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'. Puu'rí uvé'ene a'íjna í Elías. Puu'rí a'yán tya'róo'aste 'ej t'í ye'é tyé'yuusi'huaca' a'íjna yúuxari jitzé. Seican mu a'yán j'éj puá'a áa'uure j'éj máj ye'é tyáaxe've'. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Jesús.

Ajta jó'rá a'íjma jamuán, a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta a'íjna í Juan.

**Jesús pú tyáahuaa í pa'ri'i tí tyiyaaru'
tzájta'n ú sejria'ca'a**

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Mat'íj a je're'nyé jóo' má é'ej e'enyaca'a í seican í máj Jesús jamuán jó'jujhua'anya', mat'íj mí huo'oséj máj éehua a'tyuusiiria'ca'a í tyeítye huáa' jamuán a'íjma í séeca. A'íjma mu majtá huaséj í máj tyé'yuuxaca i tyeýúu tzajta'. A'íj mu a'yán tyú'ihuo'raca'a. Majtá mu tén nyínyu'cacuca'a. 15 Majtá a'íjma í tyeítye, mat'íj jaaséj a'íjci í Jesús, éehua mu huatóotyamua've. Mat'íj mí jotyá'huaachaca'a jimín mej mí jaatatyójtje'n.

16 Tí'quí a'ín a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—¿Tyi'tányi jín see tyú'ihuo'?

17 Aj pú i síj tí jo'tyávaaca'a huá' tzajta', a'í pú a'yán tyu'taxájtaca' tíjín:

—Maeestru, a'yáa nu javé'vi'tí í nyiyóoj, tyiyaaru' tí tzájta'n úseejre'. A'íjna í tyiyaaru', a'í pú queé atá'ca tí huatányuunyí, 18 jii'nyé a'náj tí na'a tí a'ín tyiyaaru' ájviivi', ajta je'tarieesi a chóota'. Ajta éehua eejcueemuxa'ria' á'ayi'i a'íjna í pá'ari'i. Ajta ancuroojci'máa í jutaméj jime'. Ajta huatyéciyaaxarixi'si í jutzájta'. Nuu'ri huo'tahuaviiri'i í máj muéetzi jamuán jó'jujhua'n máj aatamuárite'n a'íjci í tyiyaaru'. Ma majtá a'íjma, camú jaa'íitihua' muá'rá. —A'yáa pú tyaatiéxaa a'íjna í a'tíj.

19 Aj pú'ij a'yán tyú'tanyú a'íjna í Jesús, tíjín:

—¿Nyi tzaa sequée jaayí'tin muá'áj? ¿Nyi sequée xí tyá'tzaahuatyé'? ¿A'chunyi puá'n nyínyi'ra'a juxe've' nyaj já'mua jime' huáviicue're'n sej si huóo'itiiritye'n? —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Jesús.

Aj pú i a'yán tyu'ta'íjtaca'a tíjín:

—Mé se'leve'vi'ti mú pá'ri'i.

20 Aj mu mí aa ye've'vi'ti. Ajta a'ín í tyiyaaru' tí tzájta'n u sejria'ca'a í pá'ari'i, tí'ij a'í huaséj í Jesús, a'í pú jaatacá'tzij í pa'ri'i. Aj pú i eetáve a chóota'. Tí'quí pú tahuá'í'tzi, eejcuéemuxa'ria'.

21 Aj pú i Jesús a'yán tyaata'íhuo'ri' a'íjci í táatajra'n í pa'ri'i tíjín:

—¿A'chunyi ari á'tyee tí a'yán tyá'uure?

Ajta a'ín táatajra'n, a'yán tyú'tanyú tíjín:

—Tíj na'a tyípa'ari'istaca'a. ²² Ajta a'íjna í tyiyaaru' tí tzájta'n ú sejria'ca'a, éehua pú an you'tyájipua taij tzajta', ajta jaatá' tí'ij jaajé'ca. Tí puá'a peyi'tihua'n pej tyáahuaatye'n, tá'ncu'vajxi', pajtá taatyáhuire'n. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna táatajra'n.

²³ Aj pú i Jesús a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Náijmi' pú tyíri jimí í tí tyá'tazaahuatye'.

²⁴ Aj pú i a'ín táatajra'n í pa'ri'i a'yán tyihuóoyiinyaca' tíjín:

—Netya'tzaahuatye' nyaa. Naatáhuire'e nyata'aj éetze' tya'ntzaahuatye'n. —A'yáa pú tyu'taxájtaca'.

²⁵ Aj mu mí já véjri' jo're'nyé éehua í tyeítie muahuáa-chijsima'. Tí'ij a'ín Jesús hu'o'séj, áj pú'ij 'ajtyá'axí cí tyiyaaru' tí pá'ri'i tzajta' u sejria'ca'a. A'yán tíjín:

—Muáa tyiyaaru', pej quée jityájnaua, pej quée atányuuve, a'yáa nu tyí'mua'ijtye', paj aatátoonyi mú pa'ri'i. Capáj ché' tzájta'n utyáru'piche'n.

²⁶ Aj pú i huajíjhuaca' a'íjna í tyiyaaru'. Tyámua' pú tyata-cá'tzj a'íjci í pá'ari'i ca'nyín jime'. Aj pú'ij jiarájrá í tzájta'n. Ajta a'ín í pa'ri'i, aa pu'u quí jo'que'ti á'raa. Cuxaa tí huamuí'. A'íj mu jín a'yán tyí'mua'ajca í tyeítie tí nu'u huamuí'. ²⁷ Ma ajta quée capú. Jesús pú ajví' muáajca'ra'n jitzé. Aj pú'ij ja'riáj. Tí'quí huatyéechaxí a'íjna í pá'ari'i. Aj mu mí jo'c'jxi náijmi'.

²⁸ Tí'quí Jesús chi'tá utyájrupi, majtá í máj jamuán jó'ujhua'nya'a. Matí'ij mí avíitzi jín tyaata'íhuo'ri' a'íjci Jesús, a'yán tíjín:

—¿Jii'nyé éej nime' tyaquée jaa'íitihua' tá'ra tyaj a'yán tyaatamuáaritye'n a'íjci í tyiyaaru' tí tzájta'n ú sejria'ca'a?

²⁹ Aj pú i Jesús a'yán tyihuó'ixaa tíjín:

—Sia'a a'yán tyaatamuáaritye'n a'íjci tiyaaru'ujra'a, a'yáa pú tyúuxe've' saj aatáhuoonyi í Dios jimí, seajtá ju'ítzi'va'.

Jesús pú ajtahua'a jaataxájtaca' tí nu'u mui'nyi

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰⁻³¹ Matí'ij mí jo'c'j. Ja'áa mu a'ára'a a'ájna já'hua' u Galileeya. Ajta a'ín í Jesús, a'í pú tyihuá'amua'tyahua'a avíitzi jime' í máj jamuán jó'ujhua'anya'. A'yáa pú a'íjna jín huaríj jii'nyé capú jaxe'va'ca'a máj jáamuaa'ree í tyeítie jóo' tí jé'ej 'een. A'yáa pú tyihuá'ixaatya'ca'a tí nu'u a'tíj jime'n

tyu'tátuiire'si a'fjna tí ajta tyáati' jitzé eeráanye a'fíma jimí í tyétyaca. Aj mu nu'u mí jaaje'catan. Ajta hueica xicáj jitzé pú huatarújsi, júuri pú nu'u ajtahua'a tá'mé.

³² Majtá a'fíma í máj jamuán jó'ujhua'nya'a, camú yo'ityée muá'rá jé'ej tí tyihuá'ixaatya'ca'a. Majtá tyi'itziifnya'aca'a. Camú jójca'anyaca'a máj aatáhuavii tí huo'tiéxaatye'n tyámuá'náa jahuoitiérican jime'. Mat'íj mí jo'cáj.

Jíme'n í a'tíj tí nu'u éetze' juxe've' í Dios jimí

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ Ja'áa mu a'ará'a já'hua' chájta' tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Capernaum. Mat'íj mí chil'tá jo'tyájrupi. Aj pú í Jesús a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—¿Tyi'tányi xú'ihuo'raca'a a'ájna juye jitzé?

³⁴ Capú sáij huatanyú, jii'nyé mú tyevi'ra'ca'a a'fjci jime' máj tyú'ihuo'raca'a a'fjci jime' tíjín a'taanyi éetze' juxe'va' tá'mé. ³⁵ Aj pú í an jooyíjxi a'fjna í Jesús. Tí'quí huo'tajé í máj tamuáamuata' japuan huá'puaará'ase. A'yáa pú tyihuó'ixaa tíjín:

—Tí puá'a a'tíj a'yán tya'ranajchi tí a'ín pué'enye'n tí éetze' va'cán jín tyityáavaca, a'í pú tyúuxe've' tí a'ín pué'enye'n tí éetze' cíleenyac'n jín tyityávaaca. Tyúuxe've' tí huo'tyáhuu'ire'n náijmi'caa í tyeítje.

³⁶ Aj pú í pá'ari'í aj jo'ví'ti. A jée'ta' yo'táraa jóo' a máj ajtyá'ca í séeca. Aj pú í 'a'vé'vii í mu'úura'n jitzé. Tí'quí a'yán tyi'huó'tiéxaa tíjín:

³⁷ —Tí puaá a'ati ja'ancure'evi'tin nyéetzi jitzé huatamá'can séej í pá'ari'í ti jaíjna, a'fjna tyevijra' ajta pú nyecha'fj í nyéetzi. Ajta a'ín í tyevijra', capú nyéetzi naj nancure'evi'ti sulu a'íj pú ajta jancure'evi'ti í Dios, í ti nyojo'ta'ítyaca'a nyaj yatanyén.

Jíme'n a'fjna tí quée ta jimí nyuu, a'í pú nu'u ajta ityájma jitzé ajtyáma'can

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Ajta a'fjna í Juan, a'í pú a'yán tyaatiéxaa a'fjci í Jesús tíjín:

—Maestru, séej tu huaséj tí hua'muaritya'ca'a anyúu-caritze' jime' í tyiyaaru' í máj huáa' tzajta' sejria'ca'a í tyeítje. A'íj tu jín aatá'ijmuejri' tí quée a'yán rijca, jii'nyé capú jó'cha'canya'a tajamuán. —A'yáa pú tyaatiéxaa a'fjna í Juan.

³⁹ Aj pú i a'ín Jesús a'yán ty'íhuo'tiéxaa tijín:

—Caxú a'yán tyé'imuejra. Tí puá'a a'tíj a'yán rijca í máj jín jé'ej tyo'taséjra, a'íjna í a'tíj a'íj pú xaa jó'cha'canya'a tá'mé nyajamuán. Ajta a'ín, capú a'náj jé'ej puá'a tyínyaxáata tá'mé. ⁴⁰ Tí puá'a a'íjna í a'tíj quée tajimen nyuuca, a'í pú xaa tahuiire' ityájma. ⁴¹ A'yáa nu xaa nyú'u tyajá'mua'ixaatye', a'tíj tí na'a, tí puá'a a'ín cí ca tyajamuaatá'n í jájtyi sej huaye' a'íjci jime' siaj nyajamuán jó'jujhua'n, Dios pú xaa tyaatanájchitye'esi a'íjci í a'tíj.

Ja'íjci jime' í ti puéetzii í ti jootyá'itzeere'n í Dios jimí

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Ajta a'yán tijín:

—Na'arí puá'a a'tíj tí na'a, tí puá'a a'ín í a'tíj ca'nyíjra' ata'n ti jé'ej puá' tyi'tyuucha'ii ca'nyíjra' cí pa'ri'í tí cílé'n, tí ajta na'tzaahuatye' nyéetzi tíj a'íjna, ée'cá pú puéejtzi jitzán huataséejre'si a'íjci í a'tíj. Náa pú éetze' tí puá'a anaquéecan má acávera' í tyetyé tí ve'ée, i máj jin tyí'tiixica majtá jé'en jatyájreenyi i jáata'.

⁴³ Matí'íj jootyá'itzeere' í Dios jimí, seican mu a'yán jujitzé tyípuaritye'. A'yáa nu tyímua'ixaatye', tí puá'a a'yán jitzán tyojpuá'ritye'n í jumuaaca' a'íjci jime' í pej quée xá'pui'n huaríj i Dios jimí, a'yáa paj huárinyi. Pe'entyivéijche a'muáaca', pej pí séej pana'a ajta muáaca' a'uun o'tyá'itzeere'n a'ájna tí jáaseejre' í Dios, a'ájna pej júuri pua'mé jimín. Na'arí pequée a'yán huárinyi, hua'apuáca paj jín u jo'tyárutyi í a'muáaca' a'ájna já'hua' jóo' paj a'ntyipuá'ri, jóo' tí quée á'i'iri i tí jo'jé'ca cí taij. ⁴⁴ Ja'áa mu quée cui'nyi í chu'inúu í majmuáa cijmá muáa'ju'. Capú ajta a'náj á'mui'nyi í taij.

⁴⁵⁻⁴⁶ Na'arí tí puá'a a'yán jitzán petyu'puá'ritye' mua'íica a'íjci jime' í pej ootyá'itzeere í Dios jimí, aa pú ajta muaatyá-huiire paj ja'ntyivéijche muaíica. Jé'ca pú muaatyáhuire paj muáa a'án jotyá'ityzeere'n séej pana'a ajta íica a'ájna tí jáaseejre' í Dios. Na'arí tí puá'a pequée a'yán huárinyi, a'má papu' jó'mé jóo' tí Dios an mujo'tyáreesi jóo' tí á'taa. Capú tyimuaatyáhuire paj hua'puáca ajta 'íica a'án póome'n a'ájna jóo' tí quée a'náj o'táj i'riitari paj o'jé'ca í taij, a'ájna jóo' máj quée a'náj já'cui'nyi í chu'inúu í máj muaaci'má muáaju'n. Capú ajta a'náj á'mu'inyi í taij.

47-48 'Na'arí tǐ puá'a mua'jǎ'sijitzé pej tyu'puá'aritye' a'ǎjci jǐme' í pej quée xá'puí'n huarǎj í Dios jimí, eetátichi. Jé'ca pú mua'jǎisi tyimuaatyáhuire paj pí a'yán tyo'tyájrutyte séej jǐme' mua'jǎisi a'ájna chájta' jóo' tǐ tyajá'ijta í Dios. Ajta, capú tyi'tǎj jé'ej tyimuaatyáhuire paj hua'puáca árají'síjma' a'úun jo'tyájrutyte tǐ puá'a a'yán 'e'nya' a'áa pú mújoorési a'ájna aá tǐ á'taa, jóo' máj quée a'náj já'cui'nyi í chu'ínuú í máj muaaci'má muáaju'n, ajta capú a'náj á'mui'nyi í táij.

49 'A'yáa nu tyajá'mua'ixaatyé'. Nejmi'i xu ajpuéetzi xáaju'n muáa'a, mu siaj nyajamuán jó'jujhua'n sej si a'yán tyí'tyeetyá' itzeere'n tyámua' náa juhua'é'anya' í jutzájta'.
50 'A'yáa pú tyíhuire' a'ájna í unáj tǎj tyi'tǎj tyíacacare. Ajta, tǐ puá'a huatyájru'na a'ájna í unáj tǐ'ij rájxí'inyi í tá'ancaca, jii'nyé 'óoj tyíri tǐ'ij ajtahua'a ancacáa já'ra'nyi. Capú ché' jé'ej tyí'ri. A'ijna í nyúucari í nyaj a'mua'ixaatyé', a'yáa pú cha'tá tyí'huire' já'mua tzajta' tǎj í unáj. Ché' a'uun amúajcacare já'mua tzajta' tǐ ij tyámua' jamuá'uure. Tyámua' xu' í jutzájta'. Tyámua' xu siajta a'huoomua'rá siana'a í jamuaxá'a tyeétye.

**Jíme'n í máj huatóoto í máj náijmi'
jó'jujhua'anya'**

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 ¹ Jesús pú iirájra a'ájna í Capernaum. Tǐ'quí a'uun a'rá'a a'ájna já'hua' Jerusalén. Ayuu pú pújma'n jó'cha'canya'a yú jitzé í játya'na jitzé í Jordán. Majtá hua'a mu tyúusǎj í tyeétye jóo' tǐ jo'tyávaaca'a í Jesús. Ajta a'í pú jé'en huatyóoche tǐ tyihuóo'muaa'tye jé'ej tǐ ari tyeyí'tiigua'.
² Aj mu mí séecan aje'ré'nyé. Fariseo mu pué'en a'ǎima. A'ǎi mu tyí'tyesa'ca'a máj a'yán ca'nyǎjra' tyaatá'n a'ǎjci í Jesús tǐ ij iirá'ǎtzen. A'ǎj mu jǎn a'yán tyaata'íhuo'ri' tǐ puá'a nu'u a'ǎn a'yán tyitá'ca're'n tǐ a'tǎj má juuréenyi í ju'ǎi. ³ Aj pú i a'yán tyihuó'tiéxaa tǎjǎn:

—¿Tyi'tájnyi amuaata'ǎj a'ǎjna í Moisés tyaaca?

⁴ Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa tǎjǎn:

—A'í pú hui Moisés tyu'tá' tǐ yúuxari jaatapǎjtye' í tǐ jǎn a'tǎj má úureenyi í ju'ǎi. —A'yáa mu tyu'taxájtaca'.

⁵ Tǐ'quí Jesús a'yán tyihuó'tiéxaa tǎjǎn:

—A'ǎj xu puá'a tyéejtyó' í jutzájta'. Moisés pú tyu'tá' tǐ a'tǎj má úureenyi í ju'ǎi. A'ǎi pú xaa a'yán yúuxari aatapǎjtye'n pero

capú a'yán tyaatá' juxé'vi'ra' jime'. A'ii pu'u éej nime' huaríj a'íjna jii'nyé a'yáa xu tyaaxé'va'caa siana'a jujíimua'.

⁶ Ma ajta, tí'ij Dios jaatyátaahuaca' í cháanaca tyajapuán yen seejre', “a'í pú nu'u a'íjma huátaahuaca'a í tyáata jamuán í 'íitaj”. ⁷ “A'íj pú jín a'ín tyáati' má huóohua'xíjsi í juhuóojsimua'. Ju'íj pú nu'u jamuán jo'tyaváa já'me. ⁸ Mat'íj mí a'yán éenya' muáaju'n máj huá'pua, cumu sáij pu'u í tyéviij”. Camú ché' huá'pua, sulu sáij pu'u. ⁹ A'yáa nu tyajá'mua'ixaa-tye'. Dios pú a'yán tyaaxájtaca' tí sáij na'a í tyéviij. A'íj pú jín, capú a'yán tyeevítye' siaj a'yán má tyihuóohua'nán í ju'íra-styamua' yúuxari sahuo'tapíitye'n í huá'cinastyamua'. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Jesús.

Tí'quí jó'rá, majtá í máj jamuán jó'ujhua'nya'a. ¹⁰ Mat'íj tahua' mí chi'tá ajo'tyájrupi, majtáhua'a mu a'yán tyaata'í-huo'ri' a'íjci jime' í yúuxari tí jín a'tíj ju'í má úureenyi. ¹¹ Aj pú i Jesús a'yán tyihuó'tiéxaa tíjín:

—Tí puá'a a'tíj ju'í má úureenyi, a'í pú juxána'cire' tí puá'a ajta jé'en séej ancure'vi'ti í 'íitaj. A'íj pú jín ootyá'itzeere'si jimín í ju'í í tí má uuréejsi. ¹² Na'arí tí puá'a íiti' jucín má úureenyi, a'í pú ajta juxana'cire'n tí puá'a ajta jé'en séej antyánaxca í tyáata. A'íi pú ajta ootyá'itzeere'si jimín í ucín í tí má uuréejsi.

Jesús pú tyámua' huó'ruu í tí'ríi

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Mat'íj mi tí'ríi aye'vení'tiche í Jesús tí'ij hua'ajtamua're'n. Aj mu mí ma'íjna í máj Jesús jamuán jó'ujhua'anya'a, a'í mu huotá'íjmuejri' í tí'ríi máj nu'u quée ahuaja've'vi'tijcare'n.

¹⁴ Tí'ij í Jesús huoséj jé'ej mej ye'é rijca, áj pú i huatanyú'caca'. Tí'quí a'yán tyihuó'tiéxaa tíjín:

—Miche' yaj hua've'nyeytye'n mú tí'ríi nyée jimí. Mat'íj mana' puaa'má í máj óoca'nye tí Dios tyihuota'íjtye'n, náijmi' mu a'yán e'en mat'íj í tí'ríi. A'íj nu jín a'yán tyajá'mua'ixaaty'e'. Caxú huá'íjmuejra. ¹⁵ A'yáa xaa nyú'u tyija'yájna. Náa pú huá'ase mu tí'ríi tí tyihuota'íjtye'n í Dios. Tí puá'a a'tíj jáxe'va' tí jo'tyájruty'e a'ájna jóo' tí Dios tyéjé'ijta, a'yáa pú tyúuxe've' tí a'yán cha'tá na'a tyáaxe'va' tí tyaata'íjtye'n í Dios tíj sáij pa'ri'í, mu tí a'yáa seejre'. Na'arí quée, capú jo'tyárutyi a'ájna a'íjna í a'tíj. —A'yáa pú Jesús tyu'taxájtaca.

16 Aj pú i a'ín Jesús tyámua' aatá'a í tì'ríi matí'ij ajtyá-xiiria'ca'a. Aj pú ij xaxu'ijcaa pú tyí'tijcii í jujitzé. Ajta hua'vá'muihua'a, ajta aatáhuo í Dios jimí t'í'ij a'ín huó'cha'ín. Tì'quí jó'rá a'íjna í Jesús.

Tyamuée tí chíjtyaanyi' pú tyu'taxájtaca' jamuán í Jesús
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Tí'ij Jesús ari iiramá'ca, s'íj pú ave'eré'nye, tyámua' tyu'tiéchijisima'. Aj pú i tyítunutaca'a véjri' cí Jesús jimí. Tì'quí a'yán tyaatajé tíjín:

—Maestru, nyáa nu jámua'ree pej tyámua' tyi'tyevi. ¿Tyi'tányi juxe've' tí ja'yántináci'tyi nyaj júuri na'ra'nyi í Dios jimí tíj na' jusen cime' matí'ij eetáciinye í chóota' í mej merí huácuui?

18 Aj pú ij Jesús a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—¿Jii'nyé éej nime' a'yán petyínyaxa a'yájna tíjín nyaj tyámua' tyítyevi? S'íj pu'u seejre' tí tyámua' tyítyevi, a'í pú a'ín pué'een í Dios. 19 Muáa pej peri ju'mua'ree jé'ej tí tyu'ta'íjtaca'a í Dios. A'yáa paj eenye': “Capáj axana'ciria'.” Ajtahua'a s'íj, a'yán tíjín: “Capáj tyítyacui'care'n.” Ajtahua'a s'íj tí a'yán tíjín: “Capáj tyí'nahua'.” Ajta s'íj tí a'yán tíjín: “Capáj a'tíj hué'e'tzi taavijria'.” Ajta a'yán tíjín: “Capáj a'tíj ucá'a'tza.” Ajta a'yán tíjín: “Pá'tzahuatye'e a'táata, pajtá a'náana.” A'ii pú a'ín pue'een í tí ja'íjta í Dios.

20 Aj pú i a'ín a'tíj a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Maestru, jime'n í paj pouchán jaataxájtaca', náijmi' nu jín tyá'astye í nyúucari nyatíj nyana' tyu'vé'se.

21 Tí'ij jaaséj, tyámua' pú tyo'tóomua' í jutzájta' a'íjna í Jesús. Aj pú i a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Tyi'tí pú 'óoj mua'ítziitye' pej quée xu jín tya'rá'aste. Aricu. Náijmi' tyu'tó í paj tyíjcha'í. Pata'aj huo'ría'n í túmii í máj ajpuéetzi tyé'viicue'. Tí puá'a a'yán puáarinyi, éehua paj a'ancurá'asi a'ájna já'hua' í tajapuá. Chíjtyaanyi' pej puéenya'a pua'mé a'ájna tí jáaseejre' í Dios. Ajta, pata'a mu a'rájra'nyi pej pí nyáa jamuán jó'cha'canye'n.

22 Tí'ij jáanamuaajri' a'íjci í nyúucari, tì'quí utyárupi í xaamújrira' í tzájta'n jii'nyé éehua pú tyíjcha'íca'a. Tì'quí jó'rá a'íjna í a'tíj.

23 Aj pú i Jesús juhuárita' ooré'nyeeria'ca'. Ajta a'yán tyihuó'tiéxaa í máj jamuán jó'juhua'anya' tíjín:

—Tyámua' pú tyihuá'tyesi'hua'tye' máj i u'tyájrutye a'ájna t́ jíaseejre' í Dios í chíjtyaanyi'. —A'yáa pú tyí'huo'tiéxaa a'íjna í Jesús.

²⁴ Aj pú i utájrupi í huá' tzajta' a'íjma í máj jamuán jó'jujhua'anya' a'íjci jime' jé'ej t́ tyu'taxájtaca a'íjna í Jesús. Ajtahua'a a'yán tyihuó'tiéxaa t́jín:

—Nyiyóojmua', tyámua' pú tyihuá'tyesi'hua'tye' í máj éehua tyíjcha'i. Eéhua pú huá' jitzé tyúuxe've' í máj cáj tyícha'ij. A'íj pú jín huá'tyesi'huatye' máj a'uun jo'tyájrutye a'ájna t́ jíaseejre' í Dios. ²⁵ Capú xaa nyú'u a'yán tyí'tyesi' ta'anájra'nyi i cameeyu tyi't́j p'íse' jitzé, t́j t́ puá'a chíjtyaanyi' tyu'tatyése'n t́ jusíj jo'tyájrutye a'ájna t́ jíaseejre' í Dios.

²⁶ Mat'íj jáanamujri', ée'cá imuá jé'ej jo'tánamujri'i. Aj mu mí tyítyuu'ihuo'ri' jujíimua'. A'yáa t́jín:

—T́ puá'a a'yán tyi'é'cajnime', ¿Ee'nyaj na'a tyíri t́ a't́j a'uun jo'tyá'ítzeere'n í Dios jimí? —A'yáa mu tyíxájtaca'a.

²⁷ Ajtahua'a Jesús huoséj. A'yán tyihuó'tiéxaa t́jín:

—A'íjma jimí í tyétyaca, capú xaa nyú'u jé'ej tyíri. Ajta, a'í pú jaayí'tín í Dios. Náijmi' jime' pú jimín tyíri.

²⁸ Aj pú i a'ín Pedro huatyóoche t́ jaatie'xaatye'n. A'yán t́jín:

—¡Tavástara', macuí xaa!, náijmi' tu tyeri tyojó'ree í tyaj tyujcha'íica'a tyej tyi jó'jujhua'nye' á jamuán. —A'yáa pú tyaatiéxaa a'íjna í Pedro.

²⁹⁻³⁰ Aj pú i Jesús a'yán tyihuó'tiéxaa t́jín:

—A'yáa pú xaa nyú'u tyi'ja'yájna. A'yáa nu tyajá'mua'i-xaatye', t́ puá'a a't́j tyi't́j jó'reenyi nyée jimí, na'rii jimín í nyúucari t́ jín huóojajcuare'n í Dios jimí, tyi't́j t́ na'a t́ jó'reenyi, a'í pú chatá na'a éetze' a'ncuria'si t́'ij 'óoj júuri íiyaj ní cháanaca japuá. T́ puá'a séej na' tyi't́j jó'reenyi, a'yáa pú cha'tá na' tya'ncuriá'asi a'chú cumu anxítye tyi't́j t́ jé'ej, t́ puá' á'chi', na'rii a'tzimuumua'n, naaríi cu'utzimujmua'n, na'rii ajúutzimua'mua'n. Ajta a'yán hua'ncuré'vi'ti jutyáityeri-styamua', a'íjna jutáata na'rii a'ijna i junáana nusu ju'í, na'riijuyóojmua'. Ajta a'í pú a'ncuriá'si í chuéj i máj japuan huojse' í tye'tye. Náijmi' pú tya'ncuriá'asi. Ajta ajpuéetzi já'me. Ajta, capú a'mún jé'ej. T́'ij a'uun jo'tyájrutye a'ájna t́ Dios jíaseejre', Dios pú jaatá'si t́ júuri já'ra'nyi jimí t́j na' jusén jime'.

³¹ Ajta a'yán tí jime'n a'yáa tíjín:

—Mamu'íi í máj vivájma'n jín tyítyatatyí ijíi, a'í mu c'íle'enyen' jíme' tyítyatatyáa muáaju'n. Majtá mu'íití í máj c'íle'enyen' jíme'n tyítyatatyí ijíi, a'í mu vivájma'n jíme'n tyítyatatyá' muáaju'n. A'yáa pú tyé'mé. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa.

Jesús pú ajtahua'a aataxájtaca' t'í nu'u muí'nyi

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Tì'quí jór'á í Jesús, majtá í máj jamuán jój'ujhua'anya'. An mu jo'c'fj á á'na' Jerusalén. Ajta a'íjna í Jesús, a'í pú anaquée huamá'ca'a. Eéhua mu jutyamua'va'ca'a í séeca. Majtá tyí'tziinya'ca'a í máj hua'cújta' huajú'ca'a.

Tì'quí ajtahua'a Jesús huo'tajé juj'íime'. Aj pú ij huatyóoche tí tyíhuo'tiéxaatye'n j'é'ej tí tyi'tíj já'uuren. ³³ A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Cási', xáanamujri' muá'a. Tu'ri ujó'ju' a'ájna Jerusalén. S'íj pú avíitzi jin tyu'tátuire'si i nyéetzi, i nyaj nyajtá tyaatá' jitzé ee'ráanye a'íjma jimí í mej tyi'huá'íjtye' i tye'yúu tzajta', ajta a'íjma jimí í máj tyé'yuuxa. A'íi mu tyu'tá'si máj naajé'ca. Aj mu mí a'íima tyu'tátuiire'si a'íjma jimí í máj séej japuá í chuéj já'maa'can. ³⁴ Mat'í'ij mí naatyáxaahuari'ra muáaju'n, majtá naatyávajxi'si. Majtá naatyetzítzique'mua'xi'si i íyey nyejitzé. Majtá nyeje'catan. Nyat'í'ij huámui'nyi, hueica xicáj jitzé nu nyajtáhua' ee'tamé huá' tzajta' í muí'chítye.

A'íi mu atajhuo j'é'ej máj tyáaxe've'

a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Aj mu mí já véjri' jo'r'é'nye Jesús jimí a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan. A'í mu a'ín pué'een yójmua'mua'n a'íjna í Zebedeu. Mat'í'ij mí a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Maestru, a'yáa tu tyáaxe've' paj a'yán huárinyi j'é'ej tyej ye'é tyi'muaatáhuaviira. —A'yáa mu tyaatiéxaa.

³⁶ Aj pú i Jesús a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—¿Jii'nyé setyaaxé've' nyaj a'yán huárinyi já'mua jime'? —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa.

³⁷ Aj mu mí a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Ahuui, a'yáa tu tyáaxe've' a'ájna i xicáara' jitzé pat'í'ij yatanyéjsi i paj taata'íjtye'si íiyaj ní cháanaca japuá. Pata'aj

taatá'n tyaj ajcára'sixi'n sñij a'muáaca'ta', ajta sñij a'úutata'.

—A'yáa mu tyaatiéxaa.

³⁸ Aj pú i Jesús a'yán tyihuó'tiéxaa tijín:

—Mua'áa, caxú jámua'ree jé'ej siaj tyi'tíj eenye'n huohuo. ¿Nyi a'yán setyé'vi'cue' saj ajpuéetzi xá'ra'nyi nyatíj nyáa tya'ajpuéetzi ná'me? ¿Na'arí sequée a'viicue' í tyeítje mej jé'ej puá'a já'mua'uure muájma matíj majtá jé'ej puá'a nyoore nyéetzi? —A'yáa pú tyihuó'tiéxaa a'íjna í Jesús.

³⁹ Aj mu mí a'yán tijín:

—Nyetyíjtá nyú'u, a'yáa tu tyé'viicue'.

Aj pú i Jesús a'yán tyihuó'tiéxaa tijín:

—A'yáa xaa nyú'u tyija'yájna. Mua'áa xu ajpuéetzi xa'ju'n nyatíj ajpuéetzi ná'me nyáa. Ajta, muaá'maj, jé'ej mu puá'a já'mua'uure matíj jé'ej puá'a nyoore nyéetzi. ⁴⁰ Ajta, canú a'íjci jín antyínyamua'ree nyaj jamuaatá'n saj ji'rí huaráasixi'n sñij nyamuájca'ta' ajta sñij nya'úutata'. A'íjma pu' ci'tyi í máj a'yán huóoxa'pui'ntari'ri'.

⁴¹ Mat'íj mí jáamua'reeri' í seican í máj tamuáamuata' ará'ase jé'ej máj ye'é tyu'taxájtaca' a'íjna í Jacobo, ajta a'íjna í Juan. Aj mu mí tyinyinyuucaca' a'íjma jimí í máj huá'pua.

⁴² Aj pú ij Jesús huo'tajé náijmi' ca. A'yáa pú tyihuó'tiéxaa tijín:

—Xu'uri jámuaa'ree, mua'áa, jé'ej máj ye'é rici í máj tyíta'íjtye' náijmi'ca í chuéj japuá. Ca'anyin mu jín tyihuá'íjtye' í tyeítje. A'íjma í máj vivéjme jín tyítatatyí, a'í mu huá'íjtye' jé'ej máj ye'é huárinyi í seica.

⁴³ 'Ma ajta, capú a'yán tyé'mé já'mua jimí. Tí puá'a a'tíj jáxe'va' tí va'cán jín tyi'tyaváa já'ra'nyi, a'yáa pú tyuúuxe've' tí a'ín c'leeny'a jín tyi'tyaváa já'ra'nyi. ⁴⁴ Ajta tí puá'a a'tíj jáxe'va' tí a'ín pué'eenye'n í tí éetze' júuxe've, a'yáa pú tyúuxe've' tí a'ín huo'tyáhuüre'n náijmi'caa í seica.

⁴⁵ 'A'yáa pú cha'tá na'a tyí'en nyée jimí, nyáa í nyaj nyajtá tyáata jitzé eeráanye. Canú a'íjci jín uvé'nye mej mí natyá-huüre'n nyéetzi, sulu nyata'aj huo'tyáhuüre'n mu'ícaa í tyeítje. A'yáa nu xaa éej nime' uvé'nye nyaxé'vi'ra' jime' nyata'aj huáa' japuá huányuunyi, a'íjci jime' nyaj huámu'nyi huáa' jitzé huatamá'can. Nyetyaatanájchitye'n í Dios siaj si queé náijmi' antyipuá'rej.

Jesús pú tyáahuaa a'íjci í Bartimeo i ta'rácuunyica'

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ Matí'ij mí a'úun a'rá'a a'ájna já'hua' chájta' t'í a'yán tya'rájtyapua tijín Jericó. Matí'ij mí iiráací a'újna. Tí pua'ri iiramá'ca a'íjna í Jesús, majtá a'íma í máj jamuán jó'jujhua'a-nya', majtá mu'ití í tyeítye, a'áa pú s'íj eetyácatyíi véjri' juye jitzé. A'yáa pú ántyapuaaca' tijín Bartimeo. Yójra' pú pué'eenya'caa'a a'íjna í Timeo. Ajta arácuunyica'a a'íjna í Bartimeo. A'íj pú túmii huáhuaviiraca'a.

⁴⁷ Tí'ij í huoo'namuajri' máj avéjri'i a'vá'ju'ca'a. Tíj na'a tyi'huó'unamuajri', tí'quí a'íin ta'arácun huatyóoche tí huajíjhua. A'yán tijín:

—Jesús, mú paj huáacixa'ra'n pué'en a'íjci í tajtúhuan tyaaca, í David, ná'ncu'vajxí' nyéetzi. —A'yáa pú tyaatajé.

⁴⁸ Majtá a'íma í tyeítye, tyámua' mu tye'ejtyá'xi. Maata'ijmuejri' t'íj quée a'yán tyí'jijhua. Ajta a'íjna, éetze' pú ca'nyín jín jíjhuaca', a'yán tijín:

—Mu paj huáaci'xa'ra'n pué'en a'íjci í David tyaaca, ná'ncu'vajxí' nyéetzi.

⁴⁹ Aj pú ij Jesús oocháxi. A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa tijín:

—Aricu, ú so'tájee.

Aj mu mí uyo'tajée. A'yáa mu tyaatiéxaa tijín:

—Huatyá'ca'nye í a'á tzajta'. Ájchesi. A'íi pú muacho've' í Jesús. —A'yáa mu tyaatiéxaa.

⁵⁰ Aj pú ij a'ín ayóoraaxi í jucíxu ca'nyín jime'. Tí'quí ájtzunaca'. Aj pú ij á je're'nyé í Jesús jimí. ⁵¹ Aj pú ij a'ín Jesús a'yán tyaata'íhuo'ri' tijín:

—¿Jii'nyé petyaaxé've' nyaj tyi'tíj jé'ej huá'uure a' jimí?

Tí'quí a'yán tyaatiéxaa a'íjna í ta'rácun tijín:

—Maeestru, a'yáa nu tyáaxe've' nyaj atányeere.

⁵² Aj pú ij Jesús a'yán tyaatiéxaa tijín:

—Puu'rí pajó'ra'nyi muáa. Petya'tzaahuatye' nyaj nyáa tyimuáhuaatye'n. A'íj pej jín peri huarúj.

Jíme'n pu'u na'a a'yán tyaatiéxaa í Jesús, a'íjna í tarácun, áj pú ij atányeeriaca'. Tí'quí, a'íj pú Jesús jamuán jochá'canya'a á'ra, jó' tina'a tí huáyica.

Jesús pú a'ún jo'tyájrupi u Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 ¹ Mat'íj merí a véjri' antinéesima'caa a'ájna Jerusalén, ja'áa mu a'tanéj jóo' tí a' chájta'najme tí a'yán tya'rajtyapuájme tíjín Betfagé, ajta a'ájna Betania. Ja'áa pú a'chajta'í jírí jitzé tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Aceituunajrimi. Aj pú 'ij í Jesús hua'puáca huata'ítyaca' ² A'yán tíjín:

—Sáricu, siata'aj a'uun a'atanéj a'ájna véjri' chájta' tí jáaseejre'. Tí puá'a seri a'rá'asti, ja'áa xu púuru' á'tyooni tí quée xu a'náj a'tíj japuá avá'aca. Ja'áa pú e'tápi'hua tá'mé. Sejsi éexista, seajta je'é'n u ya'ráajan. ³ Tí puá'a a'tíj é'ej tyajá'mua'ihuo'ra yee: “¿Jii'nyé sijtá tya'ráxiina mú púuru'?”, a'yáa xu tyaatiéxaatye'n yee: “A'í pú axe've' í tavástará”, sajta a'yán tyaatiéxaatye'n tíjín: “Jíyee'tzín tu tyijtá muaatátuire'si a'cii”.

⁴ Mat'íj mí ú jó'ju'. A mu mí pua'quée caaye jitzé yótyó a'íjci í púuru'. Ja'áa pú e'ejtápi'huaca' í pueerta jitzé. Aj mu mí e'riáxistaca'.

⁵ Seican mu a'áa jotyoó'uuca' a'ájna. A'íi mu mí a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—¿Tyi'tányi je'éj sioore? ¿Jii'nyé éej nime' sejsi a'ráxiina mú púuru'?

⁶ A'yáa mu tyihuó'tiéxaa je'éj tí ye'é Jesús tyíhuo'tiéxaa. Majtá a'íima í séecan, a'í mu huó'tá' máj a'ntyijáana. ⁷ Mat'íj mí yol'já'n í Jesús jimí a'íjci í púuru'. Mat'íi mí í jucíxu e'tyá'itari. Tí'quí avé'yijxi ní Jesús cí púuru' japuá. ⁸ Majtá a'íima í tyeítye, éehua mu í cíxuri tyo'caváraraj í juye jitzé. Majtá a seican í pí'istá a'ntyivéchixi'í, a'íj mu majtá ucapíitiira a'ájna juye jitzé.

⁹ Majtá a'íima í máj anáatya'a muaaju'ca'a, a'í mu huatyóo-hui máj huajíjhua, majtá a'íima í máj cújta'n huajú'ca'a a'íjci í Jesús. A'yáa mu tyí'tyiejijhuaca'a tíjín:

—Puu'rí xá'puí'n. Ché' í Dios áave'si a'íjci í ti yé vé'mé nyúucaritze' í tavástará'. ¹⁰ Puu'rí xá'puí'n. Ché' Dios áave'si tyámua' naa, a'íjci tí yevé'me í ti tyu'ta'íjta tíj amí' tyu'ta'íjtaca'a í tahuáacixa', a'íjna í David tyaaca. Ajta hui a'íima í máj tyíhuíire' í tajapuá, miche' a'yán tyaatá'n tíjín a'yáa tyámua' pú tyíixa'pu'ín. —A'yáa mu mí tyu'taxájtaca', a'ájna caaye jitzé.

¹¹ Tí'ij i Jesús ú jo'tyájrupi a'ájna Jerusalén. Ajta jé'en a'újna jo'tyájrupi ú tye'yúu tzajta'. Tí'ij tyuu'séj rajraan náijmi'que', tí'quí jó'rá, majtá jamuán í máj tamuáamuata' japuan huá'puaará'ase. Puu'rí tyé'chumua'risima'ca'a, matí'ij mí a'úun a'rá'a a'ájna Betania.

Jesús pú jé'ej puá'a aatamuá'a í xapua' tí quée táca'

(Mt. 21:18-19)

¹² Yáa aria'pua mu mijta u a'araací a'ájna Betania. Puu'rí i'cuataca'a a'ájna í Jesús. ¹³ Tí'quí a'íj huaséj i xapua' ciyej tí a'imuá a'távaaca'a. Eéhua pú tyáxamui'ca. Tí'quí u jó'mé tí'ij jaaséj tí puá'a quée táca'. Ma ajta quée, capú taca'ca'a. A'íj pu'u, í xamue'ra' sejria'ca'a jii'nyé capú a'áj pití'irijcaa tíj puá'a taaca. ¹⁴ Aj pú i Jesús a'yán tyaatajé a'íjci í huarej, tíjín:

—Capú ché' yá vá'má tá'mé tí áacua'nyi muá'táque'.

—A'yáa pú tyaatajé.

Majtá a'íjma í máj jó'ujhua'nya'a í Jesús jamuán, a'í mu áanajmuajri' jé'ej tí tyaatajé. Matí'ijta mí jo'c'fj.

Jesús pú aajájuare í teyúu tí sejria'ca'a

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Ja'áa mu ará'a a'ájna Jerusalén. Tí'ijte'e a'ín Jesús a'jo'tyájrupi a'újna tye'yúu tzajta'. Ajta huatyóoche tí

hui'rá'itye í máj a'úun tyo'too muá'ci'i, ajta í máj a'úun tyó'nanaave. Tyámua' pú tye'tahuaaxi í tyihuá'meesa í túmii me jitzé huá'pua' ta'tyi'raca, ajta jóo' máj i cucui'se á'tooca'a. ¹⁶ Ajta quée huo'tá' t'í a't'íj tyi't'íj á jóotisime'n a jée'ta' a'ájna tyeyúu tzajta'.

¹⁷ Ajta jé'en tyihuá'mua'tyájraa, a'yán tijín:

—¿Nyi quée a'yán tyé'yuusi' í yúuxari jitzé t'í a'yán tyaa-xájtaca' í Dios tijín: “A'yáa pú nu'u tya'rájtyapua tá'mé í chí'ra' a'yáa tijín chi'i máj tzájta'n tyámua' tyé'tyo'tzi're' í Dios í máj curá'ci'ica náijmi'que' í chuéj t'í seejre'e japuá”? ¿Jii'nyé capú a'íjci jín tyíhuüire'? A'yáa xu áaruu í chi'i t'íj ó' t'í á'tyasta' jóo' máj náhua'ri ee'ráatyí. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'ájna í Jesús.

¹⁸ Majtá a'íima í tyeítye, náijmi' mu imuá jé'ej joo'taséej a'íjci jime' jé'ej t'í ye'é tyihuá'muá'tye. Majtá a'íima í máj tyí'ijta í tyeyúu tzajta', majtá a'íima í máj tyé'yuuxaca'a, a'í mu aatziinyaca'a mat'íj a'íj jánamuajri' jé'ej t'í ye'é tyihuá'mua'tyaca'. Aj mu mí jajhuoo jé'ej máj ye'é huárinyi mej mí jaajé'ca a'íjci í Jesús. ¹⁹ Ajta a'ájna í Jesús, t'íj huatyática'reca', áj pú'ij jeerájrá a'ájna í chájta', majtá jamuán í máj jamuán jó'jujhua'anya'.

Huatyáahua a'ájna í xáapua'

(Mt. 21:20-22)

²⁰ Yáa ara'pua, t'í'ijta huatapuá'raca', ja'áa mu jo're'nyé jó' t'í a'távaaca'a a'ájna í xáapua'. Puu'rí tyámua' tyí'huachica'a náijmi'que', ajta tyétya'imuá í junáana jitzé huatyáahua. ²¹ Aj pú 'ij a'ín í Pedro jo'támua'reeri' jé'ej t'í éej nime' tyu'tyáahua. Aj pú ji a'yán tyaatiéxaa a'íjci í Jesús tijín:

—Maestru, cási'. Puu'rí tyámua' tyu'tyáahua mú xáapua' pej jé'ej puá'a tyaatajé.

²² Aj pú ij Jesús a'yán tyihuó'tiéxaa tijín:

—A'yáa pú tyúuxe've' siaj já'tzaahuatya' í Dios.

²³ Ajta a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—A'yáa nu xaa nyú'u tyajá'mua'ixaatye'. A'yáa tyi'ja'yájna. T'í puá'a a't'íj tyá'tzaahuatya' í jutzájta' t'í a'yán tya'rá'asti jé'ej t'í a'íj tyé'mitieraste', a'yáa pú tyé'mé. T'í puá'a a'ájna í a't'íj a'yán tyaata'íjtye'n a'íjci í j'íri tijín: “Tyichesi, atyáarutzi má jáata' a'ájna já'hua' jájritze”, a'yáa pu' xaa nyú'u jírinyi í j'íri. Naaríi quée, t'í puá'a a'yán tyi'ra'mua'astíra'nyi í utzáta'

a'ijna i ti jin ma'úumua'ree tijín: “Ayej nyá'ase capú jé'ej tyí'iri”, capú a'yán tyé'mé tí a'yán huárinyi.

²⁴ 'A'ij nu nyí jín, a'yán tyajá'mua'ixaatye'. Jé'ej sej ye'é tyaatáhuosi í Dios jimí, tí puá'a a'yán setyá'tzaahuatya' siaj a'yán tya'ncuriá'asi, a'yáa pú tyé'mé, tyi'tíj siaj jé'ej tyuu'táhuosi. ²⁵ Ajta, patí'ij aatájhuoonyi í Dios jimí, tí puá'a a'tíj jootyá'itzeere' a jimí, a'yáa pú tyuúuxe've' pej tyaató'uunyi'i. Tí puá'a a'yán puáarinyi, a'íi pú avástara' í ti tajapúa jáaseejre', a'í pú tyimuaató'uunyi'ira muéetzi naijmi jime' í pej quée xá'pu'i'n huaríj a'íjci jimí. ²⁶ Naaríi tí puá'a pej quée tyaató'uunyi'i í tí a jimí jootyá'itzeeri, capú ajta muéetzi tyimuaató'uunyi'ira í Dios í pej quée xá'pu'i'n huaríj a'íjci jimí. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'ijna í Jesús.

Matí'ijta mí jo'cáj.

A'ijná jime'n í tí jín antyúumua'ree a'ijna í Jesús

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Aj mu mí majtáhua'a u Jerusalén jó'ju'. Aj pú ij Jesús a'án véjri' jajcáyi'ca i tyeýúu jitzé' matí'ij séecan a je're'nyé. A'íi mu a'in pue'een í máj tyí'ijta i tyeýúu tzajta', majtá huá'a jamuán i mej tyé'yuuxaca, majtá huá'a jamuán i séecan huóosi. ²⁸ Aj mu mí a'yán tyaata'íhuo'ri' cí Jesús tijín:

—¿Tyi'tányi muáa jín peti'téjvée pej pí a'yán rici?
¿A'ataanyi a'yán tyimuaata'íj pej pí a'yán rijca?

²⁹ Aj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—Nyajtá nu nyáa séej tyajamuaata'íhuo'ra. Tí puá'a sianaatiéxaatye'n a'íjci, áj nu nyijta nyáa amuaatiéxaatye'si tyi'tíj nyaj jín nyáa tyi'tyéjvé nyej nyí a'yán rici. ³⁰ ¿A'ataanyi a'ntyíhuó a'íjci í Juan tí'ij huá'íiraca í tyeétye? ¿Nyi quí Dios, ca'mí i tyeétye? Aasíi, xaataxáj.

³¹ Aj mú mí huatyóðhui máj jujímua' tyúu'ihuo'. A'yán tijín:

—Tí puá'a a'yán tyetyatiéxaatye'n yee: “i Dios pú yo'ta'ítyeca”, a'yáa pú tyitaatiéxaatye'si yee: “¿Jii'nyé éej nime' sequée já'tzaahuatya'ca jé'ej tí tyu'taxájtaca' a'ijna?”

³² Ajta, capú é'e tyí'iri tyaj a'yán tyaatiéxaatye'n yee: “I tyeétye mu yo'ta'ítyeca’.”

A'yáa mu tyu'taxájtaca' a'íima, jii'nyé mu'uri náa tya'muaa'reeriajca' i máj naijmi a'yán tyá'tzaahuatya'caa i tí a'ín í Juan tyíxaxa'ta'acaria' í Dios jitzé huatamá'can. A'íj mu

mí jín hua'tziinya'ca'a í tyeetye. ³³ A'íj mu mí jín a'yán tyaa-tiéxaa a'íjci í Jesús tíjín:

—Catú hui jámua'ree.

Aj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Canú nyajtá nyáa jámuaatiéxaaty'e'si tyi'tíj nyaj jín tyi'tyéjvé nyej nyí a'yán rici. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa.

Jíme'n í máj tyi'imuijhuaca, í máj jé'ej puá'a huaríj

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 ¹ Ajta jé'en huatyóoche í Jesús tí tyíhuo'tiéxaaty'e'n séej jime' í nyúucari. A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—A'tíj tí yee aahui í úuva ciye'e. Tyetyé pú nu'u jín ará'na. Aj pú ij tyi'tíj huatyátaahuaca' tí jín aajá'che'en í úuva. Ajta tyi'tíj ajtaahuaca' ajtyéevi', í máj japuan tyi'úu mua'íixiere'n í máj tyi'muijhuaca.

“Tì'quí a'yán huaríj, seican pú huatanyejtje í chuej mej mí tyaanájchitye'n cífj ra'atzú. Aj pú ij jór'á a'íjna í a'tíj séej í chuej jitzé. ² Tí'íj nu'u tya'rá'a a'ájna mat'íj puá'a ajú'uraca cí úuva, séej pú huata'ítayaca' tí ij huotáhuavii a'achu tí ac'í'pua a'íjna í a'tíj. ³ Majtá a'íma í máj tyi'muijhuaca, a'í mu jatyévi' a'íjci í tí tyuu'ta'íjtyi're. Tyámua' mu tyetyáavajxi. A'yáa mu'u tyaata'ítayaca'. Camú tyi'tíj jaatá'.

⁴ Ajta a'ín í tí jachuéj, ajtahua'a pú séej huata'ítayaca'. Majtá mu a'íjci huatyáto'si tyetyé jime'. Mat'íj mí tyámua' tya'vá'to'o í mu'úura'n jitzé. Majtá tyámua' jé'ej puá'a tyaa-tatyá'axi. ⁵ Ajtahua'a pú nu'u séej huata'ítayaca'. Majtá mu a'íj tyámua' huajé'ca. A'atzu a'tyéevi'ca. Ajtahua'a pú séecan huata'ítayaca'. Majtá mu seican u huatyáavajxi, majtá je'cáca huácuii. A'yáa mu huóruu a'íma í máj tyi'muijhuaca.

⁶ Ooche' pú yehui s'íj itzeeria'ca. Yójra' nu'u a'íjna í a'tíj. Eéhua pú huápuí' jaxe'va'ca'a a'íjci. A'yáa pú tyi'muaa'caj a'yán tíjín: “A'yáa pú yehui ma'ntzaahuaty'e'sin, a'íjci.” Tì'quí a'íj huata'ítayaca'.

⁷ Ma ajta quée, a'yán tyá'rá. A'yáa mu tyi'huó'ixaa a'íma í máj tyi'muijhuaca. A'yán tíjín: “A'múu pú a'ín pue'een í tí náijmi' tyá'ci'tyi. Che'ré, tyiché' yehui jaajé'ca, ta'aj tyitáa-ci'tyi najimi.” A'yáa mu tyu'taxájtaca'. ⁸ Aj mu mí atyéevi' a'íjci í yójra'. Majtá jaajé'ca. Mat'íj mí irájrre a jéejre' a'íjci í máj jaajé'ca. A'yájna, a'yáa pú tyihuó'ruu. A'yáa pú tye'ntyipuá'ra'ca'.

⁹ Aj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' a'íjci i nyúucari jitzé tijín:

—¿Jii'nyé tyajamuá'mitieeraste? ¿Jii'nyé tyi'táj úure a'íjna í a'táj tí chuéjra' pué'eenya' ajta í úuva? A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'. A'íí pú aa'vá'ma'a tá'mé. Tí'quí hua'cui'nyi í mej tyi'mu'íjhuacaria' a'ájna. Ajta a'íjci í chuéj, seican pú huatapu'éjve'esin. A'yáa pú xaa nyú'u tyé'mé.

¹⁰ ¿Nyi sequée a'náj joo'íjve' í yúuxari jitzé a'íjci i nyúucari, tí a'yán a'íjci jín tyáaxa?

A'íjci i tyetyé i máj ayoo'hua'axi í máj chi'i ta'huaca, a'yáa pú tye'rájraa tí a'ín i ta'nájca pue'éenya' á'ra.

¹¹ A'yáa pú áaruu í tavástara'.

Í tí éetze' xá'pu'i'n, tyámua' pú tyíto'támitiera í tatzajta'.

¹² Majtá a'íima í tyaitye í mej tyí'ijta í tyeyúu tzajta', majtá séecan, jé'ej pú puá'a huo'tá' jé'ej tí tyu'taxájtaca' a'íjna í Jesús tí a'yán huá' jimi' tyu'taxájtaca' a'íjci jime' í nyúucari. Aj mu mí aatatyése máj aatyeevi'i, mej mí e'tyáana. Ma majtá, camú a'yán áaruu. Mahuá'atzínya'ca' í tyietye. A'íj mu jín aatátoo. Mat'íj mí jo'c'íj.

A'íjci jime'n í máj huá'aji'ive'eca

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Mat'íj mí seican huata'ítyaca' mej mí tyu'xáa a'íjci jamuán í Jesús. Fariseo mu pué'en, majtá seican í máj jitzán ajtyáma'can a'íjci í Herodes. A'íí mu aatatyése máj ca'nyíjra' aatá'n tí'ij a'ín huamuée'tiche'n a'íjci jime'n i nyúucari é'ej tí tyuu'taxájta mej mí jaahué'ta. ¹⁴ Mat'íj mí a je're'nyé, majtá a'yán tyaatiéxaa tijín:

—Maeestru, tyú'mua'ree paj tzáahuatyí'ra' jin tyíixa. Capú a jitzé juxe've' jé'ej máj ye'é tyíixa í tye'tye. Muáa pej quée tyáa'jaahuatye' sulu a'yáa paj tyí'mua'taa puá' yi'i tzáahuatyí'ra' jime' jé'ej tí tyáaxe've' í Dios. Tyiche' séej tyimuata'íhuo'. ¿Nyi quí xá'pu'i'n tyej tyuu'nájchi jé'ej tí ye'é tyí'tajijve' a'íjna i tí tyí'ta'íjtye' tí a'yán ántyapuaa tijín Cesar? ¿Nyi quí tyetyu'unájchi ca' tyequée? —A'yáa mu tyaata'íhuo'ri'.

¹⁵ Ajta, a'íjna í Jesús, a'í pú náa tyúu'mua'reera'ca' i máj quée huatoojé'yacan jín tyé'íhuo'raca'. A'íj pú jín a'yán tyihuó'tiéxaa tijín:

—¿Jii'nyé sej si a'yán tyí'nyetyese'e saj naatéevi' i nyúucari jime'? Aasíí séej i túmii me senyaja'vá'itye'e. Nyiche' aaséj.

¹⁶ Mat'íj mí á ya'vá'itye. Tí'ij aaséj, tí'quí a'yán tyu'taxájtaca' tíjín:

—¿A'taanyi pué'en ta'cájca? ¿Jii'nyé ántyapuaa í tá'yuusi'? Aj mu mí a'yán tyu'taxájtaca' tíjín:

—A'íjna í tí tyí'ta'íjtye', a'íjna í tí a'yán ántyapuaa tíjín Cesar.

¹⁷ Aj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—A'yáa xu a'íjci jín huárinyi. Xatátuire' a'íjci í tí tyí'ita'íjtye' tyi'tíj tí ac'í'ipua. Sajtá'aj a'yán tyaatá'n í Dios tyi'tíj tí ajta a'yán tyá'ci'pua. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa.

Majtá a'íima, é'ej mu tyítyo'tóomua a'íjci jime' jé'ej tí ye'é tyu'taxájtaca'.

A'íjna í xicáara' máj jitzán huatarújsi í muí'chítye

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Mat'íj mí seican a je'r'é'nyé í máj a'yán ántya'ru tíjín Saduceo. A'ii mu a'yán tyíixa máj nu'u quée ché' huatarújsi í máj merí huácuui. Seej mu jín nyúucari tyaata'íhuo'ri' a'íjci í Jesús. ¹⁹ A'yán tíjín:

—Maeestru, a'yáa pú tyoo'yúuxaca' a'íjna í Moisés. Tí puá'a nu'u a'tíj nyeicha, tí puá'a a'ín quée tyiyóomua' huámuí'nyí, juxe've' nu'u tí ihuáara'ra' a'ncuré'vi'ti a'íjci tí atyévi'tinya' í tí huamuí'. Ajta a'yán tyúuxe've' tí a'ín tyiyóomua' á'ra'nyí a'íjci jitzé huatamá'can í tí huamuí'.

²⁰ 'A'yáa pu'u nu'u tyu'ríj. Mua'aráhuá'pua mu ara'axca'a a'íima í máj ju'ihuáamua pué'en. Tí'quí a'ín í huá'ja'tzi huátyényeichaca'. Caxí pú tyiyóomua'ca tí'íj huamuí' a'íjna í huá'ja'tzi. ²¹ Tí'quí í a'ín tí e'tyá'ase, a'í pú ijtié'e a'ncuré'vi'ti a'íjci í tí atyévi'tinya' a'íjna tí huamuí'. Ajta a'íjna í juutzájra' ajta pú huamuí'. Capú ajta tyiyóomua'tá'raa. Ajtahua'a a'íjna síj juutzájra' a'ncuré'vi'ti a'íjci í íita'. A'yáa pú tána' huaríj. Ajta pú a'ín huamuí'. Capú ajta tyiyóomua'tá'raa.

²² 'A'yáa pú cha'tá na'a tyihuó'ruu náijmi'caa í máj araáhuá'pua ará'axcaa í máj ju'ihuáamua. Capú a'tíj jitzán tyiyóomua'tá'raa. Ajta nu'u ai'n huamuí' í 'íiti'. ²³ ¿Jii'nyé tyé'mé mat'íj eetácí'ne jóo' máj ja'vá'nami' í máj huácuui? Naijmi' mu huácuui í máj atévi'tinya'. ¿A'taanyi íra'ra' pué'eenya' tá'mé a'ájna í xicáara' jitzé mat'íj huatarújsi?

24 Aj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—Caxú muáa jámuuaa'ree jé'ej t́ tyée'yuusi'huaca' í yúuxari jitzé. Caxu'u seajtá jámuuaa'ree jé'ej t́ rici í Dios í jujmuare'ri jime'. A'íj xu jín, setya'huóoxua éehua huápuí'.

25 'A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'. Tí puá'a merí huatarúj í máj huácui, camú ché' a'yán tyí'tyenyényeicha muáaju'. Majtá í úucaa, camú majtá víicha muáaju'. A'yáa mu'u e'nya'a muáaju' matj e'en í xéejnyuu'cari í máj tyí'huíire' a'ájna í tajapuá.

26 'A'ájna xicáara' jitzé í máj jitzán eetajú' í máj huácui, a'yáa nu nyí a'tzú tyajá'mua'ixaatye'. ¿Nyíqui sequée a'náj jool'jívje' a'íjci í yúuxari jitzé t́ jool'yúuxaca'a a'ájna í Moisés tyaaca jé'ej t́ tyáxa í nyúucari í ti a'ín í Moisés í tuu'pí huasé í t́ vivéjmé, a'íi pú tyátaasimá'? A'íj pú jitzé aatajé í Dios. A'yán tijín: “Nyaa nu nyooche' a'ín pu'éen í huáa' Dios a'ájma a'muayaaxustyamua', a'ájna í Abraham, ajta a'ájna í Isaac, ajta a'ájna í Jacobo.”

27 'A'yáa nu nyí tyajá'mua'ixaatye'. A'yáa pú tyu'taxájtaca' í Dios a'ájma jime' í má t́'írí huácui. Tyíhuo'íxaa yaa cumu máj mooj júuri. Tí puá'a mequée ché' juuricajche' í Dios jimí, capú huáa' Dios tá'mé'nyiche'n. —A'yájna, a'yáa pú Jesús tyíhuo'tiéxaa.

A'íjci jime' í nyúucari í máj jín tyí'ijta t́ éetze' juxe've'

(Mt. 22:34-40)

28 Síj pú ajta a'án a'ará'a í t́ tyí'yuuxacaa í yúuxari jitzé. A'íi pú 'ij huó'namuajri' jé'ej máj ye'é tyú'ixaatya'ca'a. A'ránajchaca' jé'ej t́ ye'é tyuuxájtaca'a a'ájna í Jesús. Aj pú ij a'yán tyaata'íhuo'ri' tijín:

—¿Tyí'tányi nyúucarijra'a éetze' juxe've' í t́ aaxájtaca'a a'ájna í Moisés tyaaca? —A'yáa pu'u tyu'taxájtaca' a'ájna í t́ tyí'yuuxacaa í yúuxari jitzé.

29 Aj pú ij a'yán tyaatiéxaa a'ájna í Jesús tijín:

—A'íi pú a'ín pue'een í nyúucari t́ éetze' juxe've' quéé máa síj í nyúucari, t́ a'yán 'een: “Xáanamuajri' mu sej iyen huacháatime a'ájna í chuéj japuá íiye'é Israel. A'ájna t́ tavástara', í Dios, a'í pú síj na'a pu'éen. ³⁰ A'yáa pú nu'u tyuúuxe've' pej tyámua' tyetyátoonyi a'tzájta' í Dios jimí, náijmi' paj jín tyámua' tyetyátoonyi a'xé'vi'ra' jime', pajtá í paj jín ma'úumua'ree, pajtá patj pana'a tyoo'huájca'nye,

pajtá á' xié'nyu'ca jime'." A'ii pú a'ín pué'een í nyúucari tí éetze' juxe've'. ³¹ Ajta í nyúucari tí eetyá'asi, a'yáa pú cha'tána'a. A'ii pú a'ín pué'en tí a'yán tyáaxa yee: “Pata'aj a'yán cha'tá pana'a tyámua' tyéejcha'i i axá'aj tyévij a'yájna patíj sáij tyí'tyí'acha'íj.” Capú máa nyúucari tí a'yán éetze' tyu'uxe've' quée a'íjna i nyúucari í tí huá'pua.

³² Aj pú ij a'yán tyaatiéxaa a'ín í tí tyí'yuuxacaa tíjín:

—Maeestru, tyámua' paj náa xá'puí'n tyaataxájtaca'. A'yáa xaa nyú'u tyí'ja'yájna patíj pochan tyaataxájtaca'. Sáij pu'u a'ín pué'en í Dios. Camú máa mu'íi. ³³ Ajta pú tyí'huiire' tí puá'a tyámua' petyeetyátoonyi í Dios jimí náijmi' jime' í a'tzájta', pajtá axé'vi'ra' jime', pajtá patíj pana'a me tyóoma'ree jime'.

'A'yáa cha'tá na'a tyí'huiire' pej tyámua' tyí'tyé'cha'íj axá'aj tyévij patíj asíj. Eéhua pú tyí'huiire' í Dios jimí tí puá'a a'tíj a'rá'aste a'ijci jime' í nyúucari i tí tyí'hua'pua. Eétze' pú tyí'huiire' í Dios jimí a'íjna quée tí puá'a a'tíj ará'aste náijmi' jime' í mu'vejri'i i máj tyí'tyacui'i'ca naarii náijmi' jime' jóo' máj huajá'tie'raca í ya'muáatye.

³⁴ Tí'íj Jesús jámua'reeri' jé'ej tí ye'é tyuu'taxájtaca' a'íjna í tí tyí'yuuxacaa, jé'ej tí a'ín tyu'taxájtaca' amitiére'can jime', áj pú ij a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Papuu'rí tímua' a'ca'nye tí a'tzájta' huataséejre'n náijmi' jé'ej tí tyáaxe've' í Dios. —A'yáa pú tyaatiéxaa.

Aj pú xaa ijquée ché' a'tíj ooca'nyáa tá'ra tí a'yán tyata'íhuo'.

¿A'taanyi yójra' í Ciriístu'u?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ajtahua'a pú a'úu jo'tyájrupi í Jesús a'újna tyeyúu tzajta'. Tyihuá'muá'tye. A'yán tíjín:

—A'yáa mu tyíixa í máj tyí'yuuxacaa tí a'ín nu'u í Ciriístu'u a'ín pué'en í huácixa'ra' a'íjci í David tyaaca. ³⁶ Ajta, a'íjna Júuricama'ra' í Dios, a'í pú ca'nyíjra' jaatá' a'íjci í David tyaaca tí a'yán tyuu'taxájca' tíjín:

í tavástara' pú a'yán tyaatiéxaa a'ijci i nyavástara' tíjín:

“Huatyeyijxi' i ípuari japuá, iiya ni nyamuájca'ta'. Póoche' paj huatyájcayti asta nyana' quée huomuée'tin i máj muájchaire'.”

A'yáa pu' tyu'taxájtaca' a'íjna í David tyaaca.

³⁷ 'A'ijna í máj a'yán jatamuá'mua tíjín Ciriístu'u, a'ii pú a'ín pué'en tí yo'puacáita' í David tyaaca a'yán tíjín: “Nyavástará”’. Huá'pua pú jín aatámua'tzi í David tyaaca a'íjci í Ciriístu'u. A'íj nu jín a'yán tyajá'mua'ihuo', ¿jii'quí tí a'yán hua'apuáca jín aatamuá'a a'íjna í David tyaaca? ¿Ji'quí huatóomuaa í tí a'ín Ciriístu'u tí jitzán eeráanye a'íjci í David tyaaca, a'yáa pú ajta tyijí'vastarea'ra'?

Majtá a'íima tyeétye í máj jáanamujari', éehua mu ootyóðca'. Hua'ránajchaca' éehua j'éej tí ye'é tyu'taxájtaca' a'íjna.

**Jesús pú huáa' jitzé tyojpuá'ri a'íima í máj tyímua'
tahuá' í nyúucari í máj jín tyí'ijta**
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ajta í Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Tyámua' xu'u a'íjma jimí í máj tyí'yuuxaca. A'yáa pú tyíhua'ránajche máj tyí'chajca í siicu'ri tyi'catí tí'ij ma'can mej mí hua'tóðseejrata má eejre'. Ajta pú hua'ránajchi máj tzáahuatyí'ra' tyícha'ij í tyeétye jimí éehua, mej mí a'íjma tyeétye huoo'tatyóojtye'n jó' tí na' í caaye jitzé.

³⁹ 'Majtá a'íjma í máj tyí'yuuxaca, matí'ij í tyeyúu tzajta' utyáru'piche'n, áj mu mí ahuoonyi jóo' máj jo'tyáarase í máj va'cán jín tyítyatatyí. Naaríi tí puá'a metyí'iyeste á já'hua' chi'tá, a'í mu ahuoonyi jóo' tí a'ín óojca í tí tyi'huá'cue'tye mej mí tyú'cua'nyi í meesa japuá a véjri' a'íjci jimí.

⁴⁰ 'A'í mu hui majtá tyi'huá'arira'aca naijmi a'chú máj cáj tyití tyícha'ij í máj antyúùjímua'stareaca' í úcarijse. A'yáa mu majtá a'íjci jín huaríj, majtá a'úun oo'tyarú'picha'a í tyeyúu tzajta'. Majtá a'tyéevi' tyenyúusima'a muáaju' í Dios jimí. A'yáa mu tyityúujseejrata mejmi quée tyi'tíj jín huamuée'ti-che'n. A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye', éetze' mu ajpuéetzi muáaju' a'íima í máj tyí'yuuxaca quée máa a'tíj. —A'yájna, a'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í Jesús.

Tí'quí jó'rá.

A'íjci jime' í tí ucarij tyu'támu'vejritaca'
(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ajtahua'a, Jesús pú a'uun jo'tyávaaca'a í tyeyúu tzajta', a'ájna véjri' cajun jitzé jóo' máj í túmii tzájta'n ucáhua'naa

muá'ci'i. A'ii pú ij i Jesús hua'ráseejraca' i tyeítye, i máj u'cáhua'naa í túmii í cajun jitzé. Majtá a'íima chíjtyaanyi' máj mu'icá, éehua mu i túmii ucáhua'naa. ⁴² Matí'ij i túmii ucáhua'naa, áj pú'ij i ucarij á je'r'é'nyé tí jusiistaca'a. Tí'quí a'íin hua'puáca ucáhua'xi í túmii tí quée a'chú ará'ase.

⁴³ Aj pú ij, tí'ij jaaséj í Jesús, tí'quí huo'tajé a'íjma í máj jamuán jó'uhua'anya'a. A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'. A'yáa pú tyi'ja'yájna. Eézte' pú tyi'huüre' í Dios jimí a'achu tí cáa tyuu'tá' a'mújna mú ucarij quée í máj quée náijmi' tyuu'tá' a'íima mú chíjtyaanyi'.

⁴⁴ A'múuma i chíjtyaanyi', a'íj mu'u cáa tyoo'cajhua'naa í túmii tí hua'vá'itziitya. Ajta a'mújna mú ucarij, a'yáa pú ca eenye' tí quée j'éj tyéjviicue', náijmi' pú cáa tyo'cáhua'xi a'chú tí tyí'toova'a.

Jesús pú tyu'taxájtaca' tí nu'u i

tyeyúu huotyó'uunyi'huaj

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 ¹ Matí'ij mí iiráací a'újna i tyeyúu tzajta'. A'áa pu' iiramá'ca a'íjna í Jesús tí'quí sáij i tí jamuán ó'cha'canya' a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Maeestru, cási', huaséj. Mu tyetyé, tyámua' pú tyi'tyatí'ijime íyee'é tí tyiquéetime mu jáxu'u jitzé. Ajta mú chí'i, náa pú 'en.

² Aj pú ij a'yán tyú'tanyú a'íjna í Jesús tíjín:

—Cási', muáa. Xaaséj. Naijmi' i tí viváma'a huá'uu í chí'i, náijmi' pú huatyó'uunyi'huaj tí méré've i chí'i. Capú ché' séeria'a tá'mé í jáxu'u jitzé í tyetyé tí jujapua tyiquéetime.

A'íjna jime' í máj jín jámuua'ree tí ari tímua'

naijmi tye'entyipué'ari

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Matí'ij mí jo'cáj. Ja'úu mu a'rá'a jírí jitzé tí a'yán tya'rájtyapua tíjín Aceituunajrimi a'ájna tyeyúu tí a'veéjnyee. Tí'quí an oo'yíjxi a'íjna í Jesús, majtá i séecan, a'íjna í Pedro, ajta í Jacobo, ajta í Juan, ajta í Andrés. A'ii mu avíitzi jín a'yán tyaatájhuaviiri'i tíjín:

⁴ —Pata'aj tyitaatiéxaatye'n a'náj tí a'yán tyírínnyí.

¿Tyi'tányi huataséejre'si tí'ij a'ájna á tyojo'rényejsi patíj peri tyu'taxájtaca'?

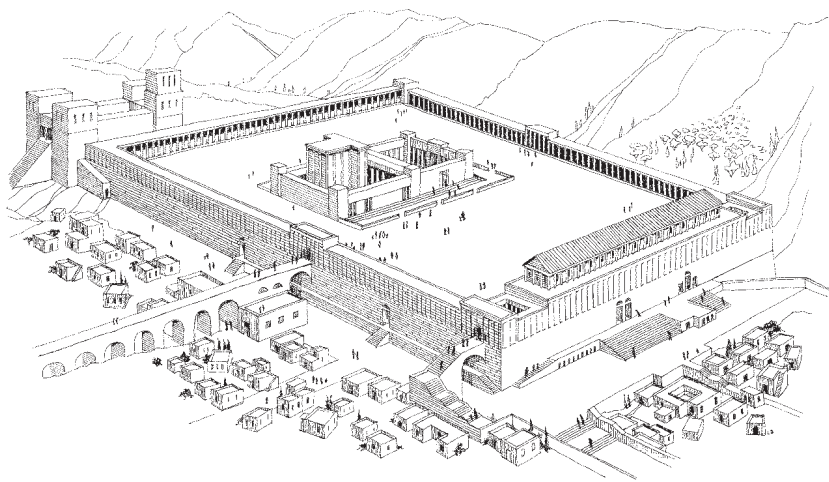
⁵ Aj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—Tyámua' xu'u muáaj, t'í'ij quée a't'ij jamuácuanamua.

⁶ A'yáa nu nyí tyajá'mua'ixaatye'. Mu'iit'í mu huataséejre'si í máj nu'u nyenyúuca jín tyi'xáata muáaju'. A'yáa mu tijín: “Nyaa nu Ciríistu'u pué'en”. Eéhua mu huá'cuanamua a'íjma í tyeítje.

⁷ T'í puá'a seri a'yán tyí'namuajra ye máj nu'u nyoose', a'ájna á'hua' naaríi máj nu'u merí tímua' huatyóohuisi máj nyoose'n, caxú tyí'tziinya'a. Capú a'mún tyi't'ij jé'ej. A'yáa pú tyúuxe've' t'í a'yán tyojo're'nye. Caxí pú a'ájna á tyojo're'nyejsi a'ájna í xicáara' jitzé t'í jitzán tya'ara'asti najjmi jime'.

⁸ A'yáa pú tyé'mé. Seican mu tyeítjera', majtá seican tyeítjera', a'í mu náijmi' tyúùnyoosi'tye'si. Majtá í máj seican í chuej japuá huacháatime, majtá máj séej í chuej japuá huacháatime, a'í mu náijmi' jamuán tyúùnyoosi'tye'si. Ajta pua'maquée huatyóoca'tzijxi'í í chuej íiye'é ní cháanaca japuá. Mu'iit'í mu majtá huatatájcu. A'ii pú a'ín pué'en í ta'anájca í máj jitzán ajpuéetzi muáaju'.

⁹ Tyámua' xu muáa tyityahuóocha'in jii'nyé majamuá'vi'tin a'íjma í máj tyí'ijta. Majtá í tyeyúu tzajta' a'úu mu amuaa-tyávajxi'si. Majámuaatájeevi siajsi tyuu'taxáj a'íjci jamuán í tajtúhuan, seajtá a'íjci jamuán í rey. Majamuaata'íhuo'ra a'íjci jime' í nyenyúuca nyéetzi. A'yáa mu a'íjci jín rinyi, muáaj xu nyée jitzé huatamá'can tyíhuo'tiéxaatye'si. ¹⁰ A'íi pú anaquée

júuxe've siaj huoo'tiéxaatye'n naín japuá í chuéj j'éj t' Dios tyíhuo'tó'uunyi'ra. Ti puá'a seri a'íjci jin a'yáa huárinyi, áj pú xáa 'ij tye'ntyipuáa'ri náijmi'.

¹¹ 'Tí puá'a seican majamuá'anvi'tí a'íjma jimí í mej tí'ijta, caxú a'yán tyí'mua'ajca j'éj sej ye'é tyíhuo'tiéxaatye'sen. A'yáa xu huárinyi a'ájna í xicáara' jitzé. A'ájna í xiényuu'caría'ra' í Dios, a'í pú jámuuaatá'itíira j'éj sej ye'é tyuu'taxájta. A'íj pú jín, j'éj t' a'yán tyajamu'támitieeraste'sin, a'íj xu'u si hu'o'tiéxaatye'si. A'ii pú a'ín pue'een í t' tyíixa a'ájna í xiényuu'caría'ra' í Dios.

¹² 'A'yáa pú ajta tyé'mé a'ájna í xicáara' jitzé. Seican mu jujuutzimua' á'vi'tin a'íjma jimí í mej tyí'ijta mej mí a'íjma hua'cui'nyi. A'yáa mu cha'tá mana' huá'uure í uja'atzimúá. Majtá seican a'yamu cha'tá mana' huá'uuren í uyoojmua'. Majtá a'ín yoojmua'mua', a'í mu huanyóosi'tye'si í juhuóo-simua'. A'íi mu majtá tyuu'ta'si mej seican huó'cui'nyi.

¹³ Majtá náijmi' í tye'tye, camú a'muaxe'va'a muáaju' a'íjci jime' í siaj nyée jitzé ajtyáma'can; a'í mu náijmi' amujácha'íria'a muáaju', ajta a'ájna í a'tíj t' a'yán tyo'tyéevicue're'n asta náa a'íj jin quéé huámui'nyi, Dios pú a'vi'tin ti a'ájna átityejé'ijta.

¹⁴ 'A'ájna í xicáara' jitzé tyí'tíj xu seejran t' j'éj puá'a 'een, t' xána'vi're', t' ajta tzi'íni're'. Ja'áa mu yo'tyéchesi jóo' t' quéé a'yán tyíye'tyéviite'. (A'íi pú yo'ityée tá'mé t' a'ijjve'n a'ijci jitzé í yúuxari.)

'Satí'ij aseeran, a'yáa xu huárini. A'íma í máj Judea huacháatime, miche' a'ín jíyee'tzín oo'cáxi'n a'ájna jóo' t' jirí oo'quéetime. ¹⁵ Tí puá'a a'ájna í xicáara' jitzé, a'tíj an óojcatyíi í uchi' japuá ta'va'nami', ché' a'ín quéé ché' jíyee'tzín acáyí'ca. Tí'íj, t' tyí'tíj iirá'a'n u uchi'tá. ¹⁶ Naaríi t' puá'a s'íj tyajá'a-muare' í uví'ra'ta', ché' quéé ché' áo're'nyinyica'n í juché t'íj ucíxu iiraachueenyi.

¹⁷ 'Cuihua xaa a'íima, í máj xái'chui'tajme máj puéetzii mu muáaju' a'ájna xicáara' jitzé í 'úuca, í máj majtá a'íima í máj hua'tzi'tya í uyoojmua'. ¹⁸ Muáa xu a'yán tyá'huaviira í Dios t'íj quéé a'yán a'ájna a tyojo're'nyinyica'n a'ájna t'íj pua huáseevi'tá'yi'.

¹⁹ 'A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye' t' a'yán tyé'mé a'ájna í xicáara' jitzé. Eétze' mu ajpuéetzi muáaju' mequéé í mej

merí ajpuéetzitaca' i tí yu oo'vá'ca'. Capú ajta ché' a'yán átyójoor'é'nyejsi séej i xicáara' jitzé tǵ a'ájna. ²⁰ Ajta tí puá'a a'ín i tavástará' quée a'ín a'yán jáa'uure tǵ'ij quée ché' a'yán tye'tyéevi' tí tyoome'n a'chú puá'an xicáj, capú a'tǵ júuri tá'me'nyíche'. Ajta, huáa' jime' í tyeǵtye tí i Dios ari hua'ntyíhuo jájcua xímua, a'í puu'rí a'yán jaru tǵ'ij quée ché' a'yán 'tyétyeevi'n.

²¹ 'A'yáa nu nyí tyajá'mua'ixaatye', a'ájna i xicáara' jitzé, a'yáa pú tyé'mé. A'tǵ pú a'yán tyajámuaatiéxaatye'si yee: “Cási', íiyaj pú jée'ta' 'een a'ájna í Círíistu'u”, naaríi sǵij a'yán yee: “A'áa pú jée'ta' e'en”. Tǵ puá'a a'yán tyajámuaatiéxaatye'n a'ájna i xicáara' jitzé, caxú a'íj já'tzaahuatya'. ²² Seican mu yá ja'vá'ju' muáaju' i mej tyíhuee'taca. A'yáa mú tyixáata muaaju' tǵjǵn: “Nyaa nu a'ín pué'een í Círíistu'u.” Majtá seican a'yán tǵjǵn: “Netyi'tyéjvé a'ǵci jitzé i nyúucari í Dios ti jitzé huatamá'can.” A'ii mu tyi'tǵ huo'taséejrate'si i tyeǵtye jé'ej mej ye'é tyi'tǵ tyu'íitǵn mej mí huó'cuanamuan, tí puá'a huataǵritare máj a'íjma huó'cuanamua í tyetyé i Dios ti ari hua'ntyíhuo jusǵij. ²³ Xáanamujri' tyámua' naa. Caxú xaa nyú'u yóo'hua'nan i nyaj anaquée nyeri amuá'ixaa najjmi jime' í nyúucari.

A'íi pú ajtahua'a yá va'acányejsi a'ájna

i tí ajta í tyáata jitzán eeráanye

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ 'Ajta a'ájna i xicáara' jitzé, matǵ'ij ajpuéetzi muáaju', capú ché' eeráxiri í xicaj. Ajta í máxcire' jime', capú ché' ajta huanyeerí'cǵj tá'mé. ²⁵ Majtá í xuráavejtze' í tajapuá, a'í mu huatyòoca'tzǵjǵi. Aj mu mí u ee'cávatzǵj xú'ra'vejtze a'ájna í tajapuá. ²⁶ Aj xu xaa si nyeseejran nyéetzi, i nyaj nyajtá jitzán eeráanye í tyáata. Ya nu vacányejsi jéetiri tzajta'. Náa pú tyámua' tyuunéeri'cǵj tá'mé. Najjmi' nu jǵn antinyamua'reera ná'me a'ájna i xicáara' jitzé.

²⁷ Matǵ'ij mí hua'r'é'itixi'si í mej nyahuíre' mej mí najjmi'caa tyísiire'n í tyeǵtye i tí Dios ari hua'ntyíhuo jájcua ímuá. Jóo tí na'a mu huá'siire'si íiyaj ní cháanaca japuá jóo' máj oo'cháatime í tyeǵtye.

²⁸ 'Sej si éetze' yo'ityée xá'ra'nyi jé'ej nyaj tyajá'mua'ixaa-tye', ja'ǵj xu jitzé huó'ityeerie' í xapua'. Tǵ'ij antyicuatyíjme'nyi

ánimua, ajta t'íj canyáatira'nyi i xámue'ra', a'íj xu jin a'yán tyáamua'ree tí ari véjri' i víita'ri. ²⁹ A'yáa pú cha'tá na' tyi'seeria' tá'mé nyajt'j nyoochán tyajamuá'ixa. A'yáa xu éenye'que' jin jamuá'reerej tí ari véjri' p'ityí'rici a'ájna xicáara' jitzé tí jitzán tye'ntyipuáa'ri náijmi'. Puu'rí xaa nyú'u t'ímua' véjri'.

³⁰ 'Ayaj xaa nyú'u tyi'ja'yájna, a'yáa nu nyí tyajá'mua'ixaa-tye' í máj mooj júuri í tye'ítye i máj iíye'ej huacháatime i cháanaca japuá, a'í mu quée cui'nyi asta quée náijmi' a'yán tyúu'rinyi. ³¹ Naijmi' pú tye'ntyipuáa'ri a'yájna i cháanaca japuá, ajta ú tajapuá. Ajta, óoche' tya'róo'aste a'íjna i nyaj nyeri jamua'ixaa.

³² 'A'ájna i xicáara' tí jitzán tye'ntyipuáa'ri náijmi', capú a't'j jámuua'ree a'náj tí a'yán tyé'mé. Capú ajta a't'j jámuua'ree a'tzáj tí puá'a a'yán tyé'mé. A'íima í máj tyí'huüre' ú tajapuá, camú majtá jámuua'ree a'íima. Nyajtá nyaa, i nyaj yóojra' pué'en í Dios, canú nyajtá jámuua'ree. A'íi pu'u jámuua'ree í tí nyitáata í Dios.

³³ 'Muá'a, caxú siajta jámuua'ree a'ájna tí a'yán á'tyó-joo'rén'yejsi. A'íj nu nijín a'yán tyajá'mua'ixaatye'. Tyámua' xu'u náa tyítyahuòd'uure muáa. Sióoche' xu atanyéjnye'ri. Siajtá nyejchó'va'.

³⁴ 'A't'í tí mú já' ímua a'tanyéjsi. Anaqueé pú uchi' huá'ij-catyen' í máj tyi'imu'jhuaca a'újna i chil'tá a'íjma pú 'ijcatye' s'íj ajta s'íj mej mí tyu'muáre'n tyi't'j tí s'íj catyu'íitín. Ajta séej, a'íj pú ijcatye' ti tyícha'ij á ta'pueerta. ³⁵ A'yáa nu cha'tá nyana' tyajá'mua'ijcatye' muá'ama, siata'aj si atanyéjnye'ri jii'nyé caxú jámuua'ree a'náj nyaj uvé'nyejsi, i nyaj yé chej. Capú jé'ej ámuatámiteeraste'si a'náj nyaj uvé'nyejsi, tí puá'a tyechúmua'rijsima'ca, naaríi a'tzáj jéeta' tíca' nusu a'tzáj mat'íj tyítyejíjhua í tyacuáare', naaríi a'atza tapuá'rijsima'ca. ³⁶ Tí puá'a jíyee'tzín nu'uvé'enye, caxú tòd'a'acare' nye nyí amuáatyoonyi setyáacu'tziísima'ca. ³⁷ A'íjna i nyaj á'mue'ixaa'te', a'íj nu nyajtá hua'ixaatye' najjmi'caa í seican a'yán tíjín: Sióoche' xu atanyéjnye'ri. —A'yáa pú tyihuó'tiéxaa a'íjna í Jesús.

**Ja'ijci jíme'n í máj ámu'a'reeria'ca
mej mí aatyéevi'i a'íjci í Jesús
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)**

14 ¹ Puu'rí tín a'ájna á tyajo're'nyejsi matf'ij puá'a tyí'yestyahua'a a'íjci jíme' í cánya'axi máj cui'nyi, majtá í pan máj cua'caa tí quéé levadura a'naxca. A'yáa pú tya'ítzéeria'ca huá'pua xicáj. Majtá a'íin í máj tyihuá'ijtye' tyeyúu tzajta', majtá a'íima í máj tyi'tye'yuuaxaca, a'í mu tyi'huòd'ixaa jé'ej máj ye'é avíitzi jín tyeetyéevi' cí Jesús mej mí jaajé'ca. ² A'yáa mu tyúu'ixaatya'ca'a tíjín:

—Íjii catú atyéevi'ra. Aj tu tyi a'yáa rinyi tí puá'a merí tyúu'ye'este í tyeítte. Tí puá'a a'yán í jarinyi íjii, huo'tájaa-xiejtye'si tyámua' í tyeítte. Aj mu mí taatájaaxiejvi'ra. A'íj pú jín taa tamuá're'riste'si tí puá'a a'áj tyeetyéevi'. —A'yáa mu tyu'taxájtaca'.

**Íiti' pú aséiityi an á'ajtó í Jesús mu'úutze'
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)**

³ Meentyi a'ín í Jesús, a'ájna jo'tyávaaca'a u Betania. Ja'áa pú jo'tyávaaca'a jóo' tí já'che a'ájna í a'tíj tí a'yán ántyapuaa tíjín Simón. A'ii pú a'ín pue'een í máj a'yán jatamuá'mua tíjín: Tí cá'atzaj í juhué'ra' jitzé.

Tí'íj a'ín Jesús a'ánhuatyaqueeca í meesa jitzé, s'íj pú ave'eré'enye a'íjci jimí. Íiti' pú pue'een a'ájna. A'íi pú ij limeeta huajájsima' í jumuájca' jíme'. Íijpityica' a'ájna í limeeta. Tetyé limeetara' pú pué'eenya'. A'úu pú'ij ava'ístyí í aséiityi, nardu jitzé tí ma'can, tyi'tíj tuu'pí. Náa pú tyáarie' a'ájna í aséiityi, ajta éehua tyá'najchi.

Aj pú ij a'ín í 'íiti', a'ntyítaaraca' a'íjci í limeeta. Tì'quí a'án ya'ajó a'íjci í aséiityi í mu'úutza'n a'íjci í Jesús. ⁴ Aj mu mí seican í máj a'úu oo'tyó'uuca', a'í mu atájaaxiejvi'ri a'íjci í 'íita'. A'yáa mu tyúu'ixaatya'ca'a tíjín:

—¿Jii'nyé éej nime' tyáhuajcaca' a'mújci í aséiityi acáxijri'ri'? ⁵ A'yáa pú tyi'ríitaca' máj áatoonyiche'n mej mí í túmii a'ncura'nyiche'n a'chú cáa tí'íj jin tyu'tyáhuüre'nyijche' a'chú huéiica cieentu í túmii naaríi a'tzú éetze', máj a'íjma hua'tyáhuüre'n í mej quéé jé'ej tyé'viicue'. —A'yájna, a'yáa mu tyu'taxájtaca'.

Aj mu mí aatájaaxiejvi'ri' a'íjci í 'íitaj.

⁶ Tí'quí a'in í Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Xa'antyápu'a'ci mu siaj ninyu'cacu. ¿Jii'nyé éej nime' í sej si tyenty'ú'na? A'íjci jime' í ti a'yán naaru mu 'íiti', tyámua' pú náa xá'pui'n a'íjci jin huarfj. ⁷ A'yáa nu tyajá'mua'ixaaty'e'. A'íma í máj quée jé'ej tyé'viicue', a'í mu já'mua jimí séeria'a muáaju' tíj na' juséen jime'. A'náj tí ná'a pú'íj í'iriita tá'mé siaj si huoo'tyáhuire' tí puá'a a'yán tyu'tóoxe've'n. Ajta nyaa, canú ché' já'mua jamuán séeria'a ná'me.

⁸ 'A'ijna í 'íiti', a'íj pú jín a'yáa huarfj a'chú tí cáj tyatá'irrii-tare a'íjci jimí. Mé nyajtá quée xu huamu'f', a' pú anaqueé a'yán tyínyacámejri' nyéetzi matfj tye'íitín tí puá'a a'tfj huámu'nyí. ⁹ A'yáa xaa nyú'u tí'ja'yájna, a'yáa nu tyajá'mua'ixaaty'e', tí na' máj tyíhuo'tiéxaate'n í tye'ítye nyúucaritze' í Dios, najjmi'que' íiyaj ní cháanaca japuá, a'íj mu majtá huataxajta jé'ej tí huarfj a'íjna í íiti' mej mí éehua oo'támua'ree.

Judas pú aataxájtaca' jé'ej tí ye'é

tyeetyéevi' a'íjci í Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ A'áa pú sáij a'vá'ra jóo' máj oo'tyó'uuca' í máj tamuáa-muata' japuan huá'puará'ase. A'yáa pú ántyapuaa tíjín Judas Iscariote. A'í pú a'ín pué'een a'íjna í Jesús tí jitzé ajtyáma'can. A'yáa pú éej nin a'vá'ra tí ij avéitzi jín tyojo'taxá a'íjma jimí í máj tyí'ijta í tyeyúu tzajta'. Axe'va'ca' máj náijmi' aaxá'pui'nta-re'en jé'ej máj ye'é huáriníyí tí ij a'ín huotátuire'n c'í Jesús.

¹¹ Matf'íj a'íj huánamuajri', ée'cá pú náa huotá'. Aj mu mí a'tóoratziiri' mej mí tyaanájchitye'n a'íjci í Judas. Tí'quí jó'rá. Tí'íj ij aachó've a'náj tyí'iri tí'íj huotátuire'n a'íjci í Jesús.

Tavástara' pú tyíhuo'cuée a'íjma í

máj jamuán jóo'jujhua'nya'

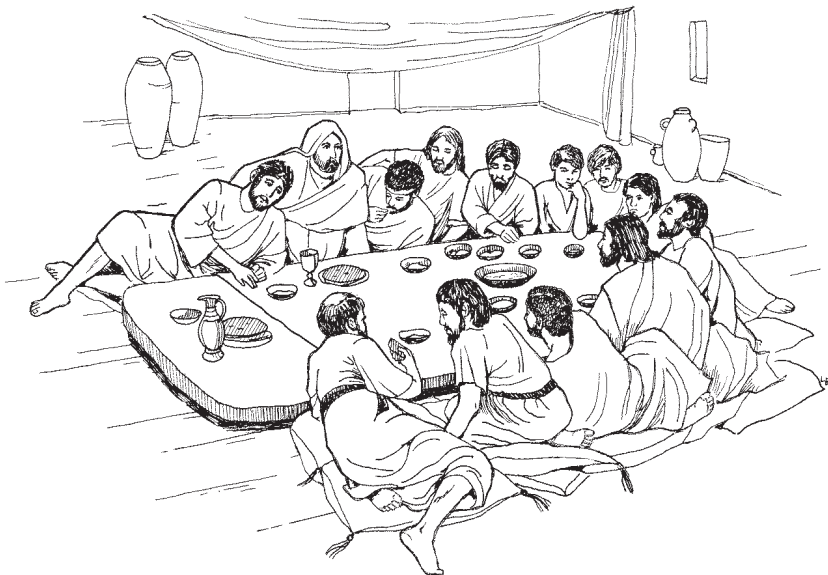
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Tí'íj tya'rá'a a'ájna xicáara' jitzé, í máj jitzán pan cua'caa tí quée cuasi, ajta a'ájna í xicáara' máj jitzán huá'mu'vejritaca í cánya'axi. A'ii pú a'ín pue'een í ta'nájca í máj a'ye'estya. Majtá a'íima í máj jamuán jó'jujhua'anya', a'í mu mí a'yán tyaata'íhuo'ri' í Jesús tíjín:

—¿Joo'nyí jitzé muaja'ráanajchi tyaj jó'ju'un tyej tyí tyámua' tyojó'uure a'íjci jime' í pan tyaj áacua'nyí, tyej tyí

oo'támua'ree jé'ej tí tyitáacha'íi í Dios, a'ájna i xicáara' jitzé
tí huó'cui í huá'yoojmua' í máj anaquée huanánue'huaca'?

¹³ Tì'quí hua'puáca huata'ítyaca' máj jamuán
jó'ujhua'nya'a. A'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Sáricu a'ájna i chájta'. Aa xu a'tíj á'tyooni tí xá'ri huátisi,
jájtyi tu'huájmu. A'íj xu si jamuán jóo'ju'. ¹⁴ Oo' tí a'ájna
oo'tyarutyi, a'úu xusi jáhuoonyi i a'tíj tí ajache. Aj xu si a'yán
tyaatiéxaatye'n a'yán tíjín: “A'yáa pú tyíxa a'ájna í Maestru
yee: ¿Jo'nyí nyaja'tá'ca nyaj tzájta'n tyú'cua'nyí huáa' jamuán
í nyatyeftystyamua'?” Siajtá a'yán tíjín: “Tyata'aj tyi oo'tá-
mua'ree a'ájna i xicáara' jitzé mat'íj huó'cui í huá'yoojmua'
í máj anáaquee huanánue'huaca'.” A'yáa xu tyaatiéxaate'n.
¹⁵ Tì'quí a'ín amuaataseéjrate'si ánimua i cuartu tí ve'ée.
Puu'rí tyámua' náa tyú'ruu. Ja'úu xu sij tyámua' tyohuá'uure
í tyaj áacua'nyí i pan. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa a'ájna í Jesús.

¹⁶ Mat'íj mí óo'jun í máj huá'pua. A'yáa pú tyá'rá náijmí'
tíj tyíhuo'tiéxaa í Jesús. Aj mu mí tyámua' tyú'ruu í máj
áacua'nyí mej mí oo'támua'ree a'ájna i xicáara' jitzé tí Dios
huó'cha'íj.

¹⁷ Tí'íj ari huachúmua'ca'a, a'úu pú ij jo'tyájrupi í chi'tá
í Jesús, majtá í máj tamuáamuata' japuan huá'puará'ase.

18 Mat'íj merí tyi'cua'cáa i meesa japuá, áj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—A'yáa nu xaa nyú'u tyajá'mua'ixaatye'. Síj i tí já'mua jitzé ajtyáma'can muáaj mu siaj tyí'cua' nyajamuán, a'íjna í a'tíj, a'í pú nyéetzi tyu'tátuire'e a'íjma jimí í mej tyí'íjta tyeýúu tzajta'. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa.

19 Tì'quí u cáavatzí í hua'tzajta'. Aj mu mí huatyóohui máj aata'íhuo' a'íjci í Jesús, síj ajta síj. A'yán tijín:

—¿A'táqui a'ín pué'en? ¿Nyi quí nyáa?

Ajta síj a'yán tijín:

—¿A'táqui, ca'mí nyáa?

20 Aj pú ij a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—A'íi pú a'ín pue'een, síj i siaj tamuáamuata' japuan huá'puaaá'ase. A'íi pú pan tyácuesi a'íjci jitzé túxa'a nyajamuán. 21 A'yáa xaa nyú'u ti'ja'yájna. A'yáa pú átyójoo'r'é'nyejsi nyéé jimí í nyaj nyajtá í tyáata jitzé eeráanye a'yájna jé'ej tí ye'é tyé'yuusi' í yúuxari jitzé.

'Ajta, a'íjna i tí nyajíme'n nyéetzi tyuu'tátuire' a'íjma jimí, a'yáa nu nyí tyajá'mua'ixaatye', a'íi pú huápuí' ajpuéetzi tá'mé. Eéetze' pú aatyahuá'íirihua'ca tí quéé níai'huacajche'. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa.

22 Mooche'e mu tyi'tyá'cue'sima'ca. Aj pú ij Jesús pan tyí'íj. Tì'quí tyaatatyójtzi're í Dios, ajta aatyátaara, áj pú ij huorí'pu. A'yán tijín:

—Xáacua' a'íjci. A'íi pú a'ín pue'een i nyahué'ra'.

23 Tì'íté'e i vaasu tyijáj. Ajta tyaatatyójtzi're í Dios jimí, tí'quí a'íjma huatajányi. Naijmi' mu aaréii í vaasu jitzé.

24 Ajta a'yán tyíhuo'tiéxaa tijín:

—A'íjna tu'huájmuu i vaasu tzajta', a'íi pú a'ín pué'een í nyaxúure' í nyaj e'ráxiire'si nyej nyí huoo'tyáhuíire' mu'icá, ajta tí'íj i Dios a'antypuá'aritye'n í tí jájcua jín tya'tóo'ratzirí' jusíj a'íjma jimí tí a'ín tyíhuo'tó'unyi'.

25 'A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'. A'yáa xaa nyú'u ti'ja'yájna. Ijii, canú ché' uqué'isi a'íjci í úuva a'ra'a. Ajta, a'ájna i xicáara' jitzé tí'íj i Dios huatyó'a'aritye'n náijmi'que' í cháanaca japuá, a'ájna i xicáara' jitzé a'áj nu xaa uqué'isi jájcuan jíme' í já'ra'ara'n í úuva. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa.

**Jesús pú aataxájtaca' tí nu'u a'ín i Pedro
atyáahue'ta, tí nu'u quée jámua'tye**
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Mat'íj mí séej yuu'táchuiicaca' chuiicari í máj jín tyámua' tyaatán í Dios. Mat'íj mí jo'c'j. Aj mu a'uun a'rá'a Aseituunajremii, jírí tí oo'táca. ²⁷ Aj pú ij Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—A'yáa pú tyé'yuusi' í yúuxari jitzé i Dios tí a'yán tyu'ta-xájtaca' tíjín: “Nyaa i nyaj Dios pué'en, a'j nu e'catan í cánya'axi tí séej. Majtá i cánya'axi má mu úrutyi.” A'yáa pú tyé'yuusi'. A'yáa pú tyínyoore nyéetzi. Siajtá muáaj, sianaa-tatyéevi'rasta i tyeftye jimí, siajta má úrityi mat'j i cánya'axi tí quée ché' a't'j hua'ya'mua. ²⁸ Nyajtá nyaa, nyat'íj huatajrú, a'áa nu o'ma'a ná'me a'ájna Galileeya. Anaquee nu a'uun á'astyi. Siajtá jé'en muáaj. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa a'ájna í Jesús.

²⁹ Aj pú ij a'ín Pedro a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Capú a'mún é'ej tí puá'a mamuaatyévi'ra'sta mú séecan muéetzi jimí. Nyajtá nyáa canú a'yán rinyi.

³⁰ Aj pú ij Jesús a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—A'yáa nu tyi'imua'ixaate'. A'yáa pú tyé'mé ijíi tíca'a-ritzajta' tí'ij quée xu jíihua'ca í tyacuáare', hueica paj naatyáa-hue'ta a'yán tí'jin canú jámua'tye.

³¹ Aj pú ij í Pedro, ca'nyín jín a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Tí puá'a a'yán tyúuxeva' nyaj huámui'nyi a jamuán, canú cui' a'yán tyíhuo'tiéxaatyé'si yee canú muamua'atye. —A'yáa pu'u tyu'taxájtaca' a'ijna i Pedro.

Majtá í séecan, a'yáa mu cha'tá mana' tyíixajtacá' séej ajta séej jé'ej tí Pedro tyíixajtacá'.

Jesús pú huatyényuu a'ájna u Getsemaní
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Mat'íj mí jo'c'j. A'áa mu a'rá'a a'ájna á'hua' huastari tzajta', ciyej tí a'r'é'vee tí a'yán tyar'ájtyapua tíjín Getsemaní. Aj pú ij i Jesús a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Xa'ajrá'asa muáaj íiye'é, meentyi nyáa naatyényuusi í Dios jimí.

³³ Tí'ij quíj anj'orupi. A'ájma pú o'ví'ti a'jci í Pedro, ajta cí Jacobo, ajta a'jci í Juan. Tí'quí jé'ej puá'a aatá'a í tzájt'a'n.

Jé'ca pú huatòdxaamujri í jutzájta'. ³⁴ Aj pú ij a'yán tyihuó'tiéxaa tíjín:

—E'ej pú puá'a nyá'ase, éehua huápuí'. Cuxaa nyamui'nyi. A'yáa xu síóoj tyityá'ca muáaj íiye'é. Síóoche' xu atyanéjne'ri. —A'yáa pu' tyíhuo'tiéxaa, a'íjna í Jesús.

³⁵ Tí'quí eerájráa a'tzú áyee. Aj pú ij tyítunutaca' a chóota'. Ájhuaviiri' í Dios tí puá'a nu'u a'yán tyí'iriitan tí quée a'yán a tyojo're'nyinyica'n a'ájna í xicáara' jitzé tí nu'u jitzán ajpuéetzi tá'mé. ³⁶ A'yáa pú a'ín tyaatáhuaviiri' tíjín:

—Dios, í paj nyí táatá pue'een. Naijmi' pú tyí'iri' muéetzi jimí. Tí puá'a petyu'tá'n tí quée náaci'tyi a'ijna tí jé'ej puá'a 'een í nyaj jín ajpuéetzi ná'me. Naarii' i'riitan tí quée a'yán tyajo're'nyinyica'n nyatáj tyáaxe've' nyaa, sulu patáj muáa tyáaxe've'. —A'yáa pu'u antyipuá'araca'.

³⁷ Aj pú ij tí'e a je're'nyé a'ájna máj oo'tyó'uuca' í máj jamuán óo'juhua'nya tí puá'a merí í'icu'utzuca'a. Aj pú ij huo'jíte a'íjma. Ajta a'yán tyaatiéxaa a'íjci Pedro tíjín:

—Simón, ¿nyí pequée a'tzú tyé'viicue' paj pooj atányeeri a'chú cáj sei hóra? ³⁸ Síóoche' atanyéjnye'ri. Siajtá aatáhuoonyi í Dios jimí tí quée jamuáaci'tyi tyi'táj í sej quée xá'puí'n huaráj í Dios jimí. A'yáa nu tyajá'mua'ixaatye'. Tyámua' xu tyítyo'hua-tyóoca'nye í jutzájta'. Ma'ajta quée a'tzu já'muaca'nyisti' siaj atanyéjnye'ri. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa í Jesús.

³⁹ Ajtaha'a puu jó'mé. A'yáa pú cha'tá na' tyatáhuaviiri' í Dios tí quée ajpuéetzi tá'ra'nyi. ⁴⁰ Ajtaha'a á e're'nyé ajtaha'a huó'tyo metyácu'tzisima'ca jii'nyé cutzí pú jé'ca huá'mue'ti. Aj pú ij í Jesús huo'tajé. Capú atzú jé'ej huá'mitieerastya'ca' jé'ej máj ye'é tyaatiéxaatye'n. ⁴¹ Tí'ij huei'ca a'yán huaráj, ajtáhua' pú ú jó'mé. Tí'iquí ajtáhua' á e're'nyé tí puá'a merí táhua' jii'tyácutzi.

Aj pú ij a'yán tyihuó'tiéxaa tíjín:

—¿Nyí síóoj tyácu'tzi? ¿Nyí síóojuso'pe? Puu'rí a'tzú óoche'. Puu'rí xaa a'ájna tya'rá'a í máj merí nyéetzi tyuu'tátuire'si, í nyaj nyajtá tyáati' jitzé eeráanye, a'íjma jimí í máj jé'ej puá'a tyí'tyetye'tye. ⁴² Xá'ajhuiixi'. Che'ré. Puu'rí yá a've'me í tí nyéetzi tyuu'tátuire'si a'íjma jimí í máj tyí'ijta í tyeyúu tzajta'.

Matí'ij aatyéevi' í Jesús, majtá yoo'jáj

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Ooche' pú tyi'tyaxáatajsima'ca' a'íjna í Jesús, tí'ij s'íj á ve're'nyé a'íjna jitzé ajtyáma'can í máj tamuáamuata' japuan huá'puaará'ase. Judas pú ántyapuaa a'íjna. Eéhua mu tyeétye á a'váju'ca' jamuán a'íjci í Judas. Nyúucaritze' mu jín huajú'ca'a a'íjci í máj tyí'ijta tyeyúu tzajta', majtá a'íjci í máj tyí'yuuuxaca, majtá a'íjci í huóosi. ⁴⁴ A'íjna í Judas, tí huo'tátuuiire'si cí Jesús, a'í pú huo'tié a'íjci jime' tí ij a'yán huárini mej mí jáamuaa'ree a'tíj tí a'in pué'en í Jesús. A'yán tíjín:

—A'íjna í nyaj ii'tyáapuítze'sij, ajta í nyaj aatatyóojtye'si, a'íí pú a'in pué'en. Siata'aj aatyéevi', siajta a'ajná, sia'na jí'que'n tyámua' naa. —A'yáa pú tyihuó'tiéxxa a'íjna í Judas.

⁴⁵ Tíj na'a tya'ra'a a'ájnaájpú'i ajtyáxiireca', jóo' tí jo'tyávaaca'a a'íjna í Jesús. Tí'ij ij a'yán tyaatiéxxa tíjín:

—Maeestru.

A'íí nu'u huataséejré í ti amiincura'n pué'en a'íjci í Jesús. A'yán tíjín:

—Maeestru.

Ajta ii'tyaapuítze'. ⁴⁶ Majtá a'íima í tyeétye, a'í mu aatyéevii.

⁴⁷ Aj pú'ij s'íj í ti huá'jamuán huamá'caa, a'íí pu' u chuun íjcutaca, áj pú ij a'ajtavéjchaca' í naxéera' jitzé í tí jahuíre' a'íjci í tí tyihuá'ijtye' í máj tyímuíjhua í tyeyúu tzajta'. A'íj pú ij tyuu'puéj.

⁴⁸ Tí'quí í Jesús a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' a'íjma í tyeétye tíjín:

—¿Jii'nyé éej nime' ye setyityavá'ju'? ¿Jii'nyé siaj si í cíyey yé tyi'váíisi, siajta tyapúusti' chuumira'? ¿Nyi quí náhua'ri nyaj pueenya í sej si a'yán tyinaatyévi'ra? ⁴⁹ Í nyáa nain xicaj tzajta' nu tyajá'muamua'tyajca' a'ájna í tyeyúu tzajta'. Caxú a'yán tyinaatyéevi' a'ájna. Íjii' a'yáa xu nyooure ta'tya'ró'aste a'yájna tíj tyé'yuisi' í yúuxari jitzé. —A'yájna a'yáa pú tyihuó'tiéxxa a'íjna í Jesús.

⁵⁰ Majtá a'íima í máj jamuán jó'jujhua'anya', a'í mu huatód'uj. Aá mu'u mí yoorée náijmi'.

A'ijna jime' i tyamuée ti huató'uu

⁵¹ Aj pú ij sáij aavájasima' cújta'n cí Jesús. Tyamuée pú pué'en a'ijna. Ajta í sáavana jín eerónajca' t'í jitzán eere'quee'ti huii'ca. Seican tyeétye mú aatyeevi' a'íjci í tyamuée. ⁵² Aj pú ij a'ín eeróðchui í sáavana. A yoráaxi a'íjci í ucíixu. Aj pú ij huató'uj. Oo'téechajraa muá'vi'.

Mat'íj yo'ví'tij cí Jesús a'íjma jimí i juéesi

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Mat'íj mí yoo'ví'tí a'íjci í Jesús a'íjna jimí í t'í tihua'íjtye' náijmi'caa í máj tyí'muijhuaca í tyeyúu tzajta'. Naijmi' mu tyúùsiij, í máj tyí'imujhuaca í tyeyúu tzajta', majtá í máj tyí'yuuxaca, majtá í huóosi.

⁵⁴ Ajta a'ijna í Pedro, a pú joóma'caa a'tzú ímua huá'cujta' a'íjma í máj yoo'ví'ti cí Jesús. A'áa pú a'rá'a jóo' t'í já'che a'íjna t'í tyihua'íjtye' í máj tyí'muijhuaca tyeyúu tzajta'. Ja'áa pú jo'tyájrupi jée'ta' t'í a'rájtya'cua. Aj pú ij ú a'ajíjxi huáa' jamuán í xantáaru'u. A'úu pú a'aqueetá'ra. Uupístyá i tá'taa jitzé.

⁵⁵ Majtá a'íjma í máj tyihua'íjtye' í máj tyí'muijhuaca tyeyúu tzajta', majtá i juéesi, a'í mu tyí'huooca' mej mí é'ej tyéjtyoonyi tyi'tíj i máj jín jitzán tyo'opuá'rite'n, tyi'tíj mej mí jín jaajé'ca a'íjci í Jesús. Camú tyi'tíj tyítyó. ⁵⁶ A'ij mu'u tyítyó: Mej éehua aahué'taca' í tyeétye. Majtá í séecan, camú ámuareeria'ca', tyi'tíj máj pú tyíxajtaca'a.

⁵⁷ Aj mu mí séecan ájhuiixi. Mat'íj mí huée'tzi jín tyu'taxájtaca' a'íjci jitzé í Jesús. A'yán tijín:

⁵⁸ —A'yáa tu tyáanamujri' t'í a'yán tyíixajtaca' tijín: “Nyaa nu aatyó'uuna a'ijci i teyúu i tyeétye máj a'ajtaahuaca'. Hueica xícaj tzajta' nu nijta séej ajtaahua i teyúu i máj quée i tyeétye á'ajtaahua.” A'yájna a'yáa pú tyityáxajtasima' a'mújna mú Jesús. —A'yáa mu tyí'xajtaca' a'íjma.

⁵⁹ Ajta a'íjma, camú ámuareeria'ca' tyi'tíj í máj pú tyíixajtaca' í séecan, majtá í séecan.

⁶⁰ Aj pú ij sáij ájché a'ájna huáa' tzajta'. A'íi pú a'ín pue'een í t'í tyihua'íjtye' naijmi'caa í máj tyí'muijhuaca i tyeyúu tzajta'. Aj pú ij a'ín a'yán tyaata'íhuo'ri' a'íjci cí Jesús tijín:

—¿Nyi pequée huatányuusi a'íjci jime' í máj muéetzi jitzé tyí'ipua'ritye'? ¿Tyi'tájqui jín potá'ítze í Dios jimí i mej mí a'yán tyí'muahue'ta?

⁶¹ Ajta a'íjna i Jesús, capú tyi'táj huataxájtaca'. A'tyee a'tzú tí quée avé'enyuu. Aj pú ijté'e a'ín i tí tyihuá'ijtye' í máj tyí'muijhuaca i tyeyúu tzajta', ajtahua'a pú a'yán tyaata'íhuo'ri' tíjín:

—¿Nyi muáa a'ín pa pue'een í Ciriístu'u, í tí yóojra' pué'en í tyaj tyámua' tya'tá'ca ityáj? —A'yájna, a'yáa pú tyaata'íhuo'ri'.

⁶² Aj pú ij i Jesús a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Nyaa nu a'ín pué'en. Siajtá xu nyeséj i nyaj nyajta tyáati' jitzé eeráanye. A'úu nu a'ajcaquáe ná'me i muájca'ata' í tí náijmi' jín antyúumua'ree. Siajtá, muáaj xu nyeseerjan nyatí'ij á e'cáme i jéetiri tzajta'. —A'yájna a'yáa pú tyu'taxájtaca'.

⁶³ Tí'quí a'íjna tí tyihuá'ijtye' í máj tyí'muijhuaca i tyeyúu tzajta', a'í pú a'ntyisújtza'n í usíicu' mej mí a'yán tyaamua'ree tíjín a'í pú uu'ri'huatanyú'caca'. Aj pú ij a'yán tyihuó'tiéxaa tíjín:

—Ma'cui xaa nyú'u jicu. Capú ché' juxe've' tí a'táj jime'n tya'anxájta. ⁶⁴ Jii'nyé muá'aaxuu'ri jáanamujri' tí jé'ej puá'a tyuuxájtaca'a í Dios jimí. ¿Jii'nyé tyajámuá'mitíeeraste' já'mua tzajta'? ¿Tyi'tányi a'yán tye'tyéevijtye'? —A'yáa pú tyihuó'tiéxaa.

Aj mu mí náijmi' tyu'tá' tí huámuí'nyi a'íjna í Jesús.

⁶⁵ Matí'ij mí seican huatyóohui máj a'tyé'tzi'tzi'que'mua'xi'n, majtá jo'tanáa. Majtá ii'tyavá'ra' i jumúajca' jime'. A'yáa mu tye'íhuo'ra tíjín:

—Aasí huataxaj, ¿a'taanyi mui'tyéjve? —A'yáa mu tyaatiéxaa.

Majtá a'ín í xantáaru'u, a'í mu majtá iityáavajxi.

Pedro pú tyuuhué'taca' tí nu'u quée áamua'tye cí Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Ajta a'íjna i Pedro, a'í pú je'rávaaca' a'ájna jé'e'ta' tí a'rájta'cua í chi'tá. Aj pú ij sáij jo'tyájrupi tí ahui're' í tí tihua'íjtye' máj tyí'muijhuaca í tyeyúu tzajta'. 'Íiti' pú pué'enya' ja'ú pú o'tyéechaxi a'raséeraj. ⁶⁷ Aí pú utyajrupi jó'ti jó'catyi

a'íjna í Pedro jó'ti jóopuistya'ca tiej jime. Tí'ij ja'i huaaséij, aa pú i huatéechaxi jará seíra jajraa. Aj pú ij a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Pajta papu' muáa jamuán jó'cha'canya' cí Jesús Nazaret tí já'maa'can. —A'yáa pú tyu'taxájtaca' a'íjna í íiti'.

⁶⁸ Aj pú ij seiquí tyaataxájtaca' a'íjna í Pedro a'yán tíjín:

—Canú jámuat'ye. Canú nyajtá jámuat'ree jé'ej paj ye'é jin tyí'nye'ixaatye' muáa.

Aj pú ij a'íjna jiiará. A'áa pú e'tyéechaxi a tí á'pueerta. Aj pú ij í tyacáare' huajíhuaca'.

⁶⁹ Tí'ij í ajtaha'a í íiti' jaaséj. Aj pú ij a'yán tyíhuo'tiéxaa a'íjma í máj a'áa ja'ré'tya'ca a'ájna. A'yán tíjín:

—A'mújna mú a'tíj, a'mu pú s'íj pue'een í tí huáa' jitzé ajtyáma'can í máj jamuán jó'jujhua'anya'.

⁷⁰ Ajtaha'a seequí tyaatiéxaa a'íjna í Pedro. A'tzú a'tyéevi'ca matí'ij a'íima í máj áj a'ré'tya'ca, majtáhua'a a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—A'yáa xaa nyú'u tyi'ja'yájna, muáa paj a'ín pué'en í Galileeya paj já'maa'can. A'yáa paj tyu'xáxa matíj a'íima í máj a'úun o'cháatime. —A'yájna, a'yáa mu tyaatiéxaa.

⁷¹ Aj pú ij í Pedro huatyóoche tí nyúucaritze' í Dios a'yán tihuo'tiéxatye'n tíjín canú jámuat'ye. Ajta, tí puá'a nu'u quéé a'yán tí'ayájnatan, ché' nu'u í Dios puéejtzi aatá'n. A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Canú a'tzú nyáa jámuat'ye a'íjci í a'tíj siaj jáxa. —A'yáa pú tyihuó'tiéxaa.

⁷² Tíj na'a a'yán tyu'taxájtaca', áj pú ij ari huá'pua' huajíhuaca' í tyaacuaare'. Tí'quí í Pedro jo'támua'reeri' jé'ej tí tyaatiéxaa a'íjna í Jesús tíjín: “Tí quéé xu huá'pua' jíihuaca' tyacuáare', muáa paj hueica a'yán tyu'taxájta tíjín capáj nyamua'tye.” A'yáa pú tyaatiéxaatyaca' a'íjna í Jesús. Aj pú ij jé'ej puá'a jaatá'a, tí'quí tyuuyéinyajra huápu' a'íjna í Pedro.

Maatátui a'íjci í Jesús í Pilaatu jimí

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 ¹ Yáa ariá'pua' yee, tí'ij tá huatapuá'raca', náijmi' mu tyuujsiij a'íjma í máj tyihuá'ijtye' í tyeyúu tzajta', majtá í huóosimua', majtá í máj tyí'yuuxaca, majtá í seican í máj majtá juéesi pué'en. Naijmi' mu tyúu'ixaatya'ca'a jé'ej mej mí ye'é huárinyi. Aj mu mí a'náaj'í'quee a'íjci í Jesús.

Majtá e'en yo'já'n. Mat'íj mí aatátui a'íjci jimí, í a'tíj tí a'yán ántyapuaa tíjín Pilaatu.

² Aj pú ij í Pilaatu a'yán tyaata'íhuo'ri' tíjín:

—¿Nyi muáa a'ín pa pué'een í hua'tajtúhuan í máj Israel jitzé ajtyáma'can?

T'iquí í Jesús a'yán tyaatiéxaa tíjín:

—Jee' nyáa nu a'ín pué'een a'yájna patíj muáa tyíxa.

—A'yájna, a'yáa pú tyaatiéxaa a'íjna í Jesús.

³ Majtá a'ín í máj tihua'íjtye' í tyeyúu tzajta', éehua mu tyaaxájtzi'ri'. ⁴ Ajta, ajtahua'a pú a'yán tyaata'íhuo'ri' a'íjna í Pilaatu tíjín:

—¿Nyi pequée naatiéxaatye' a'íjci jime'? Papuu'rí huó'na-muajri' máj éehua tyí'muaxajtzi'. —A'yáa pú tyaatiéxaa a'íjna í Pilaatu.

⁵ Ajta a'íjna í Jesús, capú tyi'tíj huataxájtaca'. A'íj pú quée jín, jé'ej 'o'támityeera a'íjci í Pilaatu.

Pilaatu pú tyu'tá' tí huámui'nyi a'íjna í Jesús

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ A'yáa pú tyeyí'tihua' a'íjna í Pilaatu mat'íj a'íima tyí'yestyahua'a. Tí puá'a maatahuavii a'íima í tyeítye tí a'ín aatátoonyi séej tí e'tyánami', a'tíj tí na'a í máj aatáhuaviira, áj pú ij aatátoosi. ⁷ A'ájna já'hua' séecan mu majtá eetyána-mi'huaca' í máj nyoosa'ca' í u'viernu jimí. A'íi mu huá'cuica í tyeítye. Ajta s'íj a'ájna eetyánami'huaca tí a'yán ántyapuaa tíjín Barrabás. ⁸ Aj mu mí á je're'nyé í tyetyé í Pilaatu jimí. A'íi mu huatyóohui máj aatáhuavii tí a'ín a'yán huárinyi a'íjma jimí jé'ej tí ye'é tyee'í'tin.

⁹ Aj pú ij a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—¿Jii'nyé setyaaxé've' muáaj? ¿Nyi quí nyatátoonyi a'íjci tí a'muatajtúhuan pué'een, muáajma mu saj Israel jitzé ajtyáma'can?

¹⁰ A'yáa pú tyíhuo'ta'íhuo'ri' jii'nyé a'í pú jáamua'reeri' máj á'chueeria'ca' a'íjci í Jesús a'íima í máj tyihua'íjtye' í tyeyúu tzajta'. A'íj mu jín aatátui a'íjci í Pilaatu. ¹¹ Ma majtá a'íima í máj tyihua'íjtye' í tyeyúu tzajta', a'í mu í ca'nyíjra' huo'tá' éehua í tyeítye mej mí aatáhuavii a'íjci í Pilaatu tí a'ín huatátoonyi a'íjci í Barrabás jitzán ma'can í Jesús.

¹² Ajtahua'a a'yán tyíhuo'ta'íhuo'ri' tíjín:

—¿Jii'nyé'é náarinyi ja'mújci jimí, mú t́ a'amuatájtúhuan pué'en, mu sej Israel jitzé ajtyáma'can?

¹³ Aj mu mí ca'nyín jín huatyejíihuajra. A'yán tijín:

—Pata'aj yó'tatan i cúruu jitzé.

¹⁴ Aj pú ij Pilaatu a'yán tijín:

—¿Jii'nyé 'ej nime'? ¿Tyi'tányi jé'ej puá'a huáruu?

Mat'íj jáanamujri', áj mu mí éetze' ca'nyín jín huatyejíihuajra. A'yáa mu tijín:

—Oó'tatieexi'i cúruu jitzé. —A'yáa mu'u tyityeftyejihuasima'.

¹⁵ Ajta a'íjna i Pilaatu, a'í pú jáxe'va'ca' t́ tyámua' tyú'rin í tyeftyé jimí. A'íj pú'íj jín aatátoo a'íjci í Barrabás. Ajta a'íj huata'íjtaca' máj e'tyá'vajxi'n a'íjci í Jesús. Aj pú ijta'i huotátui mej mí jó'utatan í cúruu jitzé.

¹⁶ Aj mú mí a'íma i xantáaru'u yo'já'n a'ájna i t́ tyí'ijta t́ já'che. Ja'úu mu yo'tyáaruje a'ájna jée'ta' t́ a'rájta'cua. Aj mu mí naijmi'caa tyísiij í séecan, xantáaru'u. ¹⁷ Siicu'ri mu ju'caachejte t́ po'vi', xú'muavi'ican jime'. Majtá i curúun mu aatyataave t́ tzicare'e jin cistijhua. A'íj mu u'cárujtyi'ri'.

¹⁸ Mat'íj mí huatyóohui máj aatyajíiva'ra, a'yáa mu cumu tyámua' mu tyaatá'. A'yán tijín:

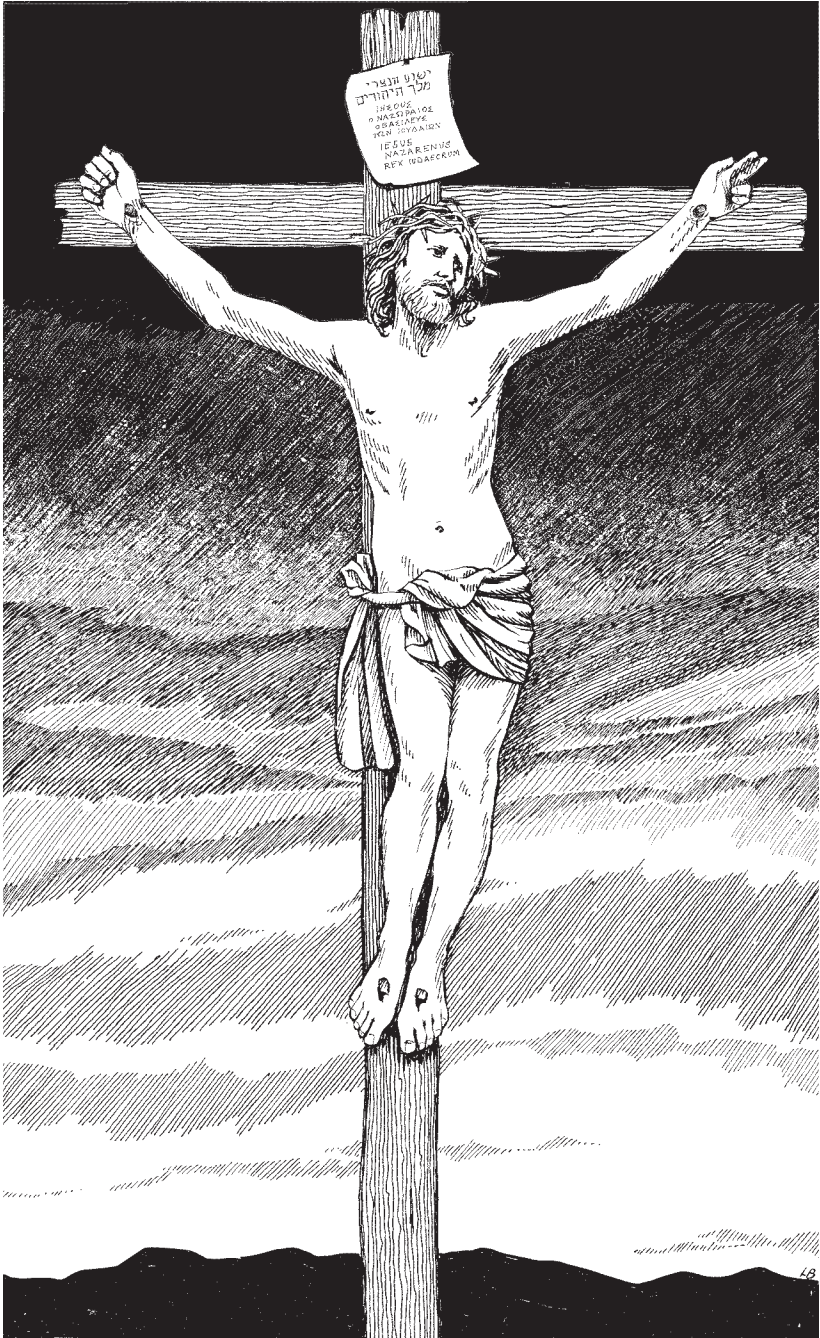
—A'yájna nyú'u. Náa pú tyíxaa'pui'n. Ché' a'tzú a'tyéevi' júuri a'mújna i t́ hua'atajtúhuan pué'en a'íjma í máj Israel jitzé ajtyáma'can. —A'yáa mu tyaáxaahuataca'.

¹⁹ Majtá javá'vajxi i mu'úura' jitzé. Majtá a'tyézi'tzique'-mua'xi. Majtá mu tyítunutaxi. A'yáa cumu tyámua' mu náa tya'tá'caria'. ²⁰ Mat'íj atyaxáahuata, áj mu mí e'réchuiiri' a'íjci í siicu'ri t́ po'vi', xú'muavi' jime'. Mat'íjta mí a'íj ú'caachejtye í siicu'ria'ra'n. Aj mu mí yo'já'n mej mí yó'tatan í cúruu jitzé.

Mat'íj yó'tatiexi a'íjci cí Jesús í cúruu jitzé

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ A'ájna, sáj pú hua'ntyinájchaca' a'ájna jóo' máj yo'jánsima'ca a'íjci í Jesús. A'yáa pú ántyapuaa a'íjna í a'tíj tijín Simón. Ja'úu pú já'maa'can t́ a'yán tyaja'rájtyapua tijín Cirene. A'íi pú huá'yo'puaa a'íjna í Alejandro, ajta a'íjci í Rufo. Ja'áa pú a'rájra' a'ájna já'hua' jóo' t́ quée a'tíj já'ché. T'íj a'ín Simón hua'ntyinájchaca', áj mu mí a'íj huata'íj t́ a'ín a'ntyichóo i cúrura' í Jesús.

²² Ja'áa mu yo'já'n a'íjci í Jesús, a'ájna já'hua', jíri jitzé tí a'yán tya'ja'rájtyapua huá'nyuuca jime' tíjín Gólgota. Gólgota, a'yáa pú huatóomuaa tíjín Mui'chí Mu'uuta'. ²³ Mat'íj mí aatanyétzi tyi'tíj nahuáj, cuáanye' pú á'naaxca. A'yáa mu jatamuá'mua a'íjci í cuáanye' tíjín mirra. Ajta a'íjna í Jesús, capú ju'qué'i a'íjci í nahuáj.

²⁴ Mat'íj mí a'ntyíchui í síicu'ria'ra'. Mat'íj mí tyaacá'ri'ri í tyí'ciixuria'ra'. Mat'íjta mí óo'tatieexi í cúruu jitzé. Aj mu mí tyetyé jin huòdmue'tin mej mí a'íj huámuaa'ree a'tíj tí ci'tyi í tyí'caanaria'ra' í Jesús síj ajta síj. A'yáa mu tyítyeeriootu'itye a'íjci í tyí'caanaria'ra'an. ²⁵ Puu'rí jée'ta' ujmá'ca í xicáj mat'íj óo'tatieexi í cúruu jitzé. ²⁶ Majtá tyi'tíj taablaájóotatee í cúruu jitzé. A'yáa pú tyée'yuuusi'huaca' cí taabla jitzé é'ej máj tyi'tíj jín jitzán tyojpuá'ri tíjín: “Hua'tajtúhuan í máj Israel jitzé ajtyáma'can.”

²⁷ Majtá hua'puáca í náhua'ri máj pué'en óotatee. Seej mu a'áa oo'tyéj ché' í cúruu í muájca'ta'n pújma'n, majtá séej útata'a pújma'n. ²⁸ A'yáa pu'u éenye'que' jín tya'rá'a a'íjna í nyúucari tí á'yu'usi' í yúuxari jitzé. A'yán tíjín: “A'yáa mu tyá'mua'reerajca' tíj jé'ej puá'a pú tyítyevistaca'.”

²⁹ Majtá a'íjma í máj a a'tanyinyeica', mat'íj a'íj huoséj, náa mu tyi'tye'cámu'vajra' í máj quéé á'cu'vajca'. A'yáa mú jé'ej puá'a tyaaxájtaca' tíjín:

—¿Nyi quéé icú, muáa pa a'ín pué'en í paj nu'u aatyó'uuna í tyeyúu, pajtá nu'u hueica xicáj jin á'ajtaahua? ³⁰ Ijii muáa asíj a japuá huatányiuuchi pá'ta' quéé huámu'nyi. Acájra' a'mújci jitzé mú cúruu. —A'yáa mu tyá'xaahuataca'.

³¹ Majtá í máj tyihuá'ijtye' í tyeyúu tzajta', majtá í máj tyí'yuuxaca, a'í mu náijmi' á'axaahuataca'. A'yáa mu tyúu'ixaa-tya'ca' jujímua' tíjín:

—A'múu puu'rí huáa' japuá huatanyú í séecan. Ajta, quéé ja'ítin tí jusíj ujpua huatányuunyi. ³² A'mújna tí nu'u ji' Ciriístu'u tí nu'u tatajtuhuan pué'en í tyaj Israel jitzé ajtyá-ma'can, ché' a'mún acájra'nyi a'mújci jitzé mú cúruu tyata'aj tyi jaaséj, tyata'aj tá'ntzaahuat'e'n. —A'yáa mu tyú'ixaatyaca'a a'íjma.

Majtá a'íj í máj jamuán jó'tatieehuaca' í cúruu jitzé, a'í mu majtá á'xaahuataca'.

A'íjci jime' t'íj Jesús huamuí'

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ T'íj a'ájna tya'rá'a a'tzáj tacuaríxpua, áj pú ij huariá'tícaria'ca' náijmi'que' í chuéjra' japuá ja'úun t'í huacá'a u Israel. Ajta á'tyee t'í a'yán tyuu'tíca' yáacij jée'ta' pú ucamá'ca i xicáj. ³⁴ T'íj aaci jée'ta' ucamá'ca i xicáj, áj pú ij Jesús ca'nyín jín huajíjhuaca' unyúuca jime'. A'yán t'íjín:

—¿Eloi, eloi, lama sabatani? —A'yájna, a'yáa pú tyuujíjhuaca'.

A'ijna i nyúucari, a'yáa pú huatóomuaa t'íjín: Táata, ¿jii'nyé éej nime' pej pí nyojo'huá'xi muáa, paj nyi'táata? A'yáa pú huatóomuaa a'ijna i nyúucari.

³⁵ Seecan í máj a'úun oo'tyó'uuca' mánamuajri'. Mat'íj mí a'yán tyu'taxájtaca' t'íjín:

—Cási' xáanamujri', a'íj pú huatajé a'íjci í Elías t'í'rii já'tyee t'í tyi'tyávaaca í Dios jimí.

³⁶ Aj pú ij s'íj á je're'nyé huatiéchisima'. Tyi'it'íj pú huátisima' ti ta'chíra'. A'íj pú ij huatyáaru'nyaaxi nahuáj jime' t'íj antz'íjvi'. T'í'quí a'ntyijí'que i ciyé jitzé. Aj pú ij a'ájna á'ajchui t'í'ij a'in i Jesús u'cáaye' a'íjci jitzé í tyi't'íj. T'í'ij a'yán huaríj, áj pú ij a'yán tyihuó'tiéxaa a'ájna í a't'íj t'íjín:

—Setyu'chó've'. T'í puá'a yatanyé a'ájna í Elías t'í a'in ij a'cájtoonyi. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa a'ájna i a't'íj.

³⁷ Aj pú ajtáhua' i Jesús ca'nyín jín huajíjhuaca'. T'í'quí huamuí', ná'quí.

³⁸ Ajtá a'ájna i tyeyúu tzajta', tyi't'íj pú u jo'tavíi cáanari ti itz'íjhua. T'íj na'a tyu'mu'í í Jesús, áj pú ij jée'ta' acasujtza'n a'ájna í cáanari. ³⁹ Ajta a'ín í tyenyeéntyí' í xantáaru'u í máj anxítyeará'ase, aa pú jo'tyávaaca'a a'ájna véjri' a ti a'vé'nyee a'ájna í Jesús. A'íi pú jáanamujri' j'é'ej t'í ye'é tyuujíjhuaca' a'ájna í Jesús. Ajta jaaséj j'é'ej t'í ye'é tyu'mu'í. Aj pú ij a'in a'yán tyu'taxájtaca' a'ájna í tyenyeéntyí' t'íjín:

—A'yáa xaa nyú'u tyi'ja'yájna. A'ii pú a'ín pué'eenya' í yójra' í Dios.

⁴⁰ Majtá séecan, a mu'u imuá otyo'úu méeseraca' a'íima i máj juuca. S'íj pú a'yán ántyapuaaca' t'íjín María, t'í Magdala já'maa'can. Ajta, s'íj t'í ajta a'yán ántyapuaaca' t'íjín María.

Hua'náana a'ijma í Jacobo tí cǎlé'n, ajta a'íjci í José. Ajtahua'a sǎij í íiti' huáa' jamuán pú a jo'tyávaaca'a tí a'yán ántyapuaaca' tíjín Salomé. ⁴¹ A'ii mu jó'jujhua'anya' í Jesús jamuán. Majtá ahuíria'ca' tí'ij a'án jo'tyávaaca'a a'ájna já'hua' Galileeya. Ma mu' úuca mu majtá ájo'tyó'uuca' í máj jamuán a jojnýej a'ájna Jerusalén.

Metyá'ava'taca' a'íjci í Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Tí'ij huatyéchumua'riaca', tya'rá'a a'ájna í xicáara' jitzé mat'íj tyámua' huó'uure. Yáa ariá'pua' a'yán pú tyojo'r'é'nyeji a'ájna í xicáara' í máj jitzán jusoo'pi.

⁴³ Aj pú ij a'tǎj a jo'r'é'nyé a'íjci jimí í Pilaatu. A'yáa pú ántyapuaaca' a'ájna í a'tǎj tíjín José. Ja'áa pú já'hua' á'ma'cantaca'a tí a'yán tya'ja'rájtyapua tíjín Arimatea. A'íi pú ajta huáa' jitzé ajtyáma'can a'íima í máj juéesi. Jé'ca pú va'cán jín tyityáavaca a'ájna í José. A'íi pú ajta achóvaca'a a'ájna í xicáara' jitzé tí'ij í Dios huatyóòchenyi tí tyu'ta'íjta náijmi'que' íiyaj ní cháanaca japuá. A'íi pú u huatyóojca'nye í jutzájta'. Ja'áa pú a'ajo'tyájrupi jóo' tí je'rácayí a'ájna í Pilaatu. Aj pú ij atájhuaviiri' tí a'ín aatá'n tí a'ajtajá'n cí Jesús tí ari huamuí'.

⁴⁴ Ajta a'ájna í Pilaatu, ée'cá pú jé'ej tyotóo'sej tí í Jesús ari huamuí'. Aj pú ij aatajé í huá'atyenyentyi' í máj jé'tate í cúruu jitzé. Jaata'íhuo'ri tí puá'a a'yán tyíjayájnatan tí ari huamuí'. ⁴⁵ Aj pú ij a'ín huá'tyenyentyi' a'yán tyaatiéxaa tí a'yán tyi'ayájnaca'a. Tí'quí Pilaatu jaatá' a'íjci í José tí a'ín a'cája'n.

⁴⁶ Tí'quí jó'rá a'ájna í José tí ij cáanari jó'nanan tí náa e'en, tí náa tyí'cuéina. Aj pú ij a'cája'n a'íjci í mui'chí. Tí'quí e'r'é'ijcataca' a'íjci jime' í cáanari. Ajta jé'en a'uun yo'tyéetyé a'ájna jóo' máj ru'ur'é'ijche yo'cúunajraa tyetyé' tzajta'. A'yáa pú áaruu a'ájna. Tí'quí tyetyé' eetyájmua tí sicírara'. ⁴⁷ Majtá a'íima í úuca, í María tí Magdala já'maa'can, ajta a'ájna í María tí tyéjra' pué'en a'íjci í José, a'í mu jaaséj jóo' tí yo'tyéetyé cí mui'chí.

Jesús pú huatájuuria'ca' huáa' tzajta' í mui'chítye

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 ¹ Tí'ij mu jó'mé a'ájna i xicáara' me jitzán jusoo'pi a'íjma u Israel máj huacháatime, a'íi mu í úuca, a'íjna í María tí Magdala já'maa'can, ajta a'ín María tí tyéjra' pué'en a'íjci í Jacobo, ajta a'ijna í Salomé, a'íj mu tyi'tíj huananai tí náa tyáaré, tuu'pí ja'ra'a. Matí'ij a'íj huananáa, aj mu mí jóoju' mej mí jacáamejra a'íjci í mui'chí. ² Yáa ariá'pua' yee, tí'ij oochán eere'nyésima'ca í xicáj, a'úu mu jo'r'é'nyé jóo' tí a'vá'nami'huaca' í mui'chí. Ja'íj pú jitzé pityí'rici i séej xicáj ta'nájca í ityéeri. ³ A'yáa mu tyúu'ihuo'raca' tíjín:

—¿A'tanyi ú ya'ráxiira í tyetyé tí jín eetyánami' í tí óocun tyej tyi utyájrutyé?

⁴ A'áa mu matí'ij mooj áimua a'vajú'caa matí'ij jaaséj tí puá'a a'ín i tyetyé quée ché' eetyájmua. Tyámua' pú tyí'va'caa a'íjna i tyetyé tí eetyámuaaca'. ⁵ Aj mu mí utyájrupi a'újna tí óocun matí'ij mí a'tíj huaséj tí a'ún u e'rácayti muájca'ta'n. Tyamuée pú pué'en a'íjna. Catí tí'ij ma' pú tyí'chajca' i tí ujó'catyi. Náa pú cuéinavi' tyíchajca' a'íjna í tyamuée. Matí'ij mí tyámua' éehua tyuutátziin. ⁶ Aj pú ij a'íjna a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Caxú tyí'tziinya'. Mua'án xu a'ij tyáhuoonyi a'íjci í Jesús tí Nazaret já'maa'can, í tí jó'tatieehuaca' í cúruu jitzé. Capú ché' yú' já'hua'. Puu'rí huatájuurie'ca'n. Cási'. Xaaséj iiyej ni máj yo'tyécaca'. ⁷ Sericu, siata'aj huojo'tiéxaate'n í máj jamuán jó'jujhua'anya', siajta a'íjci í Pedro. Mua'a xu huo'tiéxaatyé'n yee: “Tí nu'u a'ín anaquée júó'me a'ájna Galileeya tí'ij huá'cho've'n. A'yáa cha'tá na' tyé'mé tíj ari a'ín tyíhuo'tiéxaa máj nu'u a'ún yé'seejran.” —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa a'íjna í a'tíj tyamuée.

⁸ Majtá a'íin í úuca, tyámua' mu tyityeetyóòvivesima', majtá máj jé'ej tyítyo'tódmua. Aj mu mí jiráhuáachajraa. Camú majtá a'tíj huatiéxaa, jii'nyé metí'itziinya'ca'.

Jesús pú huataséjré a'íjci jimí María tí Magdala já'maa'can

(Jn. 20:11-18)

⁹ A'yáa pú tyu'ríj a'ájna i xicáara' jitzé í séej xicáara' jitzé ta'anájca í seitieri tí'ij a'ín Jesús huatájuuria'ca'. Tí'ij huatapuá'rijsima'ca jájca, pú huataséjré a'íjci jimí í María

tí Magdala já'maa'can. A'ii pú a'ín pué'enya' í máj tzájta'n sejria'ca'a í tyiyaaru' í máj arahuá'pua ará'axca tí huo'tamuári í Jesús.

¹⁰ Ajta a'íjna María, a'í pú u jó'mé tí ihuoo'tiéxaatye'n a'íjma í máj jamuán jó'ujhua'anya' a'íjci Jesús, í máj uxaamuijrityaca a'íjci jime' i tí Jesús huamuí'. Majtá tyódyíinyisima'. ¹¹ Majtá a'íjma, mat'íj jáamua'reeri' tí ari nu'u a'ín María jaaséj a'íjci í Jesús, camú a'tzú já'ntzaahua.

**Jesús pú huataséjré huáa' jimí í máj huá'pua',
í máj jamuán jó'ujhua'anya'**

(Lc. 24:13-35)

¹² Tí'quí Jesús ajtahua'a huataséjré hua'puáca jimí mat'íj a'úun oojú'ca a'ájna já'hua' jóo' tí quée a'chajta'. Capú ché' a'í pué'eenya' í máj anaquée jámua'ajca. Ajta, a'íj pú pué'eenya'. ¹³ Mat'íj mí ú jóo'ju' mej mí huo'tiéxaatye'n í séecan. Camú majtá hua'ntzaahua a'íjma í máj huá'pua.

**A'íjci jime' í tí jín Jesús tyíhuo'iica
a'íjma í máj tyuu'ta'íjtyi're**

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Tí'ij ari a'tzú éetze' chúmua'nimua, mat'íj huatyetyá'ca' í meesa jitzé a'íjma í máj tamuáamuata' japuan séejará'ase, ajtahua'a pú huataséjré a'íjna í Jesús. Tí'quí hua'ajtya'axi a'íjci jime' i máj ee'tyánaamua í jujúuricame, ajta a'íjci jime' máj quée tyá'tzaahuatya'ca'. Ajta hua'tyá'axi a'íjci jime' i máj quée hua'tzaahuatya'ca' í máj jaaséj tí'ij ari huatájuuria'ca'.

¹⁵ Aj pú ij a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—Sericu muáaj. Se'riá'rutixi' náijmi'que' í cháanaca japuá. Siahuoo'tiéxaatye' naijmi'caa í tyeítye a'íjci jime' i nyúucari tí jín huee'rátoosi. ¹⁶ A'tíj tí já'ntzaahuatye' a'ijci i nyúucari, ajta huá'í'hua, Dios pú ii'rátoosi. Ajta, tí puá'a a'tíj quée já'ntzaahuatye' c'í nyúucari, a'í pú apjuéetzi tá'mé. —A'yáa pú tyíhuo'tiéxaa a'íjna í Jesús.

¹⁷ Ajta a'yán tyíhuo'tiéxaa tíjín:

—A'yáa mu tye'íitihua' muáaju' í máj tyá'tzaahuatye'. Nyenyúucaritze' mu huo'tamuáaritye'si í tyiyaaru' í máj huáa' tzajta' seejre' í tyeítye. Majtá tyi'xáata muáaju' seican jime' í nyúucari í máj quée xu jaa'íitín. ¹⁸ Majtá cú'cu'se mú muare'n í jumuájca' jime' í máj tyú'cha'vaca; a'íjín i cú'cu'se camuá

jé'ej huá'uuria muáa'ju'. Naarii tí puá'a huá've'ri mu'cáaye', capú ajta jé'ej huá'uure. Ajta tí puá'a a'íjma mua'ajtamúare'xin a'íjma máj i tyí'cui'cui', majtá mu tyámua' rinyi. —A'yáa pú tyihuó'tiéxaa a'íjna í Jesús.

Jesús pú tyírá í útye', tajapuá

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Tíj na'a a'yán tyíhuo'tiéxaa í tavástara', a'íjna í Jesús, áj pú ij i Dios yo'ví'tij i tajapuá. An pú jo'yíjxi muájca'ta' a'íjci í Dios. ²⁰ Majtá a'íjma í máj Jesús jamuán jó'jujhua'anya'ca', matf'ij mí ma'úurutyixi náijmi'que' í cháanaca japuá. Metyihuó'ixaa na'jmi' jime' í nyúucari tí jín Dios huee'rátosi. Ajta a'íjna í tavástara', a'í pú hua'tyáhua'irihua'. A'yáa pu'u a'ín tyihua'tá'careá' mej éetze' jaa'íitihua'n quée a'tíj máa. A'íj mu jín jáamua'reeri' í tyeítje tí a'yán ti'ayájna jé'ej máj ye'é tyíxajtaca'a a'íjma í máj Jesús jamuán jó'jujhua'anya'. A'yáa pú antyipuá'ria'ca' í yúuxari tí a'yán ántyapua tíjín Marcos.